PARAPHRASE

VAN HET BOEK

LEVITICUS

DOOR

Dr C. J. GOSLINGA

T. WEVER — FRANEKER

TER INLEIDING.

Het boek Leviticus behoort ongetwijfeld tot die boeken van het Oude Testament, die bij de gemeente weinig bekend zijn, en op welke allicht ook het „onbekend maakt onbemind" eenigszins van toepassing is. De oorzaak hiervan ligt voor de hand. De inhoud bestaat immers zoo goed als uitsluitend uit wetten en verordeningen, die uiteraard geen boeiende lectuur vormen, zoodat deze gedeelten bij de huiselijke godsdienstoefening waarschijnlijk dikwijls worden overgeslagen. Onwillekeurig zal daarbij ook de overtuiging invloed uitoefenen, dat de talrijke voorschriften van ceremoniëelen aard naar de bedoeling van den goddelijken Wetgever niet meer van kracht zijn voor de Gemeente des Nieuwen Verbonds, voor welke dus ook niet zulk een dringende noodzaak aanwezig is om nauwkeurig te onderzoeken wat wettelijk is voorgeschreven of verboden. Voor het Bijbelsch geschiedverhaal levert het boek feitelijk alleen in de hoofdstukken 8—10 en 24 : 10-16 een kleine bijdrage. Een en ander brengt mede, dat ook de stof voor de openbare bediening des Woords betrekkelijk weinig aan dit Bijbelboek wordt ontleend.

En toch zal de prediking stellig heel dikwijls naar dit boek verwijzen en kennis daarvan veronderstellen. Metterdaad is de bekendheid met den inhoud van Leviticus vrij wat grooter dan zich op grond van het boven gezegde zou laten verwachten, terwijl daarmede ook een in hoofdzaak juist begrip gepaard gaat omtrent de hooge beteekenis van dit boek als onderdeel van den Canon. Ook dit is gereedelijk te verklaren.

Vooreerst is hier van belang, dat het boek Leviticus behoort tot „de vijf boeken van Mozes", die binnen het gebouw der Oudtestamentische openbaring een fundamenteel karakter dragen. De Joodsche synagoge noemde deze vijf boeken met den enkelvoudigen naam „de Wet" en zoo worden ze dan ook in het Nieuwe Testament telkens aangeduid (b.v. Matth. 7 : 12, 22 : 40, Luk. 16 : 16, 24 : 44, Joh. 1 : 46). Zij vormen dan ook één geheel, en het is voor elk aandachtig Bijbellezer duidelijk, dat Leviticus daarin een onmisbaar bestanddeel vormt. Na de uitvoerige beschrijving van de verbondssluiting bij den Sinaï en de op- en inrichting van den tabernakel als plaats der ontmoeting van God en Zijn volk, welke beschrijving we in het boek Exodus aantreffen, mag zeker een uitgewerkte afkondiging van regelen voor den *eeredienst* zelf, alsmede voor de inacht-

neming van het heilig verbond in het dagelijksch leven, niet ontbreken. En zulk een complex van goddelijke ordinantiën voor het verkeeren in Zijn heiligdom en daarbuiten is juist in het boek Leviticus gegeven.

In de tweede plaats is het merkwaardig, hoe dikwijls in het Oude maar ook in het Nieuwe Testament op het boek Leviticus wordt teruggegrepen. Dit geschiedt niet steeds door uitdrukkelijke aanhalingen, maar zeer dikwijls wel doordat de in dit boek vervatte wetten en instellingen (en de bekendheid daarmede) worden verondersteld. Dit is reeds het geval in de boeken Numeri en Deuteronomium, die op bepaalde punten een wijziging of uitwerking geven van hetgeen reeds in Leviticus was geregeld, waarbij in het oog gehouden moet worden, dat laatstgenoemd boek alleen wetten bevat, die nog bij den Sinaï gegeven werden[1]) — dus bij het begin van de woestijnreis — terwijl de beide andere boeken, althans vanaf Num. 20, Israël in het oog vatten op het tijdstip dat onmiddellijk aan zijn vestiging in Kanaän voorafgaat, d.w.z. 38 jaar later. Voornamelijk hebben we echter het oog hierop, dat hetgeen in Leviticus bepaald is over offercultus, geloften en lossing, de groote Verzoendag, Sabbath- en Jubeljaar, blijkbaar de achtergrond vormt van tal van uitlatingen in de Psalmen en in de historische en profetische boeken[2]). Wat het Nieuwe Testament aangaat, denken we terstond aan het offer van Jozef en Maria bij de voorstelling van het Kindeke Jezus in den tempel[3]) en aan het breedvoerig betoog in Hebreën 7—10, aan hetwelk juist de groote beteekenis van de Levietische wetgeving ter grondslag ligt. Deze komt trouwens ook in andere zendbrieven telkens aan den dag, hetgeen niet verwonderen kan, als men bedenkt hoe ontzaglijk groot de moeilijkheid was voor de getrouwe Israëlieten om zich in te leven in een bedeeling, waarin de Mozaïsche inzettingen niet meer van kracht waren. En om niet méér te noemen: dat Jezus Zelf met het boek Leviticus en zijn voorschriften bekend was, blijkt uit Zijn optreden en onderricht herhaaldelijk. Men denke o.a. aan hetgeen Hij zegt tot de door Hem gereinigde melaatschen[4]), aan Zijn bestrijding van de practijken der Wetgeleerden[5]) en aan Zijn verklaring omtrent het eerste en groote gebod,

---

1) Zie 7 : 38, 26 : 46, 27 : 34. Gedoeld wordt op plaatsen als Num. 10 : 10, 28 : 16-31, 29 : 1-11, 35-38, 36 : 4, Deut. 12 : 15, 20-21, 15 : 1-11, 16 : 1-17, 31 : 10-13.

2) Men zie b.v. Ps. 40 : 7, 50 : 8-14, 51 : 21, 66 : 13-15, 116 : 14, 18, Richt. 21 : 4, Ruth 4 : 1-6, I Sam. 1 : 3, 2 : 13-17, 2 Kron. 29 : 7, Neh. 10 : 33, Jes. 61 : 2, Ezech. 45 : 18-20, 25, 46 : 17, Hosea 8 : 12 v.

3) Lukas 2 : 22-24.

4) Matth. 8 : 4, Luk. 17 : 14.

5) Matth. 15 : 1-6, Marc. 7 : 9-11.

die niet alleen op Deut. 6 : 5, maar ook op Lev. 19 : 18 berust. Telkens blijkt ook hoezeer de onderscheiding tusschen heilig en onheilig, rein en onrein (welke onderscheiding vooral in het boek Leviticus is uitgewerkt) het geheele leven der Joden beheerschte, hetgeen niet zeggen wil dat zij haar op de rechte wijze in toepassing brachten[1]). Hoezeer Petrus zich gebonden achtte aan en dus bekend was met de voorschriften omtrent hetgeen al dan niet gegeten mocht worden, blijkt onmiskenbaar uit zijn woorden in het visioen uit Hand. 10 : 10-16, zie ook vs 28. Men kan veilig zeggen, dat tal van Schriftuurplaatsen eenvoudig niet (of niet volledig) te verklaren zouden zijn zonder de kennis van de in Leviticus vervatte bepalingen, en dat eerst in het licht van deze hun eigenlijke zin openbaar wordt.

In dit verband dient ten derde ook gewezen te worden op de centrale beteekenis van het offer in de geheele Schrift, terwijl daarmede weer nauw samenhangt de noodzakelijkheid van het priesterschap. Alleen door het verzoenend werk van den eenigen Hoogepriester Jezus Christus is er weder gemeenschap met den levenden God verworven, en dat werk bestond in Zijn zelfofferande aan het kruis, speciaal in de vergieting van Zijn bloed. Welnu, dat offer wordt in Ef. 5 : 2 aangeduid met bewoordingen, die ongetwijfeld aan Leviticus ontleend zijn[2]), en de gedachte, dat „zonder bloedstorting geen vergeving" geschiedt (Hebr. 9 : 22) is een kerngedachte van dit Bijbelboek[3]) en wordt daarin schier op elke bladzijde geïllustreerd en den lezer op het hart gebonden. Als men hierop let, gevoelt men terstond, dat de inhoud van Leviticus vlak bij het hart van het Evangelie ligt en dat men zijn Bijbel nog niet kent, als men zich niet óók eens in *dit* boek verdiept heeft.

De conclusie uit het bovenstaande moet deze zijn, dat in de uitgave „Paraphrase Heilige Schrift" het boek Leviticus in geenen deele ontbreken mag.

Overigens moet hieraan toegevoegd, dat deze paraphrase het gebruik van een commentaar niet overbodig maakt voor al wie een antwoord zoekt op de vragen, voor welke dit Bijbelboek ons stelt. De paraphrase toch biedt een verduidelijkende omschrijving van den tekst; bij wettelijke bepalingen zal zij in vele gevallen die tekst zoo goed als onvermeerderd hebben weer te geven. De bedoeling is niet om allerlei opmerkingen van exegetischen, historischen of archeologischen aard in te vlechten.

---

1) Joh. 18 : 28.
2) Zie b.v. 1 : 9, 3 : 5.
3) Zie 16 : 14-19, 17 : 11.

Een uiteenzetting van het wezen van den offercultus en van het onderscheid tusschen de verschillende offeranden, een bespreking van de vraag, waarom het eene dier wel en het andere niet tot de „onreine dieren" (hfdst. 11) behoort, een onderzoek naar den zin van den naam Azazel (16 : 10), of iets dergelijks, moet men hier niet verwachten. Evenmin wordt telkens aangewezen, dat ook hier de sleutel ter verklaring is gelegen in den persoon en het werk van den Christus Gods, Die ook de ceremoniëele wet heeft vervuld. Hoe verleidelijk het ook is om hierop in te gaan, naar het oordeel van schrijver dezes moet in dezen een strenge beperking in acht genomen worden om het karakter der paraphrase zuiver te houden.

Anderzijds wil de paraphrase wèl iets méér geven dan een vertaling. Zij biedt inderdaad een verklaring van den tekst, doch alleen voor zoover het noodig en gewenscht is, dezen door inlasschingen dichter bij het bewustzijn van den lezer te brengen, waarbij dus volstrekte eisch is, om te blijven spreken in den stijl van het geschrift zelf. Slechts uiterst zelden werd in het onderhavige werk de beteekenis van een bepaald voorschrift even aangestipt en een toelichtende uitdrukking opgenomen[1]). Dat de auteur daarbij wel soms tusschen tweeërlei uitlegging kiezen moest, spreekt vanzelf. Dit was dan onvermijdelijk. Eveneens ligt voor de hand dat hij zich niet slaafs gebonden achtte aan de Statenvertaling. De bedoeling toch is steeds om het Woord Gods te laten spreken en om dat zoo zuiver mogelijk te vertolken. Tot het recht verstaan van dit gedeelte van Gods geschreven Woord moge ook dit deeltje paraphrase bijdragen.

Voor elk die dieper studie van het boek wenscht te maken is de aangewezen weg om de commentaren te raadplegen, waarvan hier nu alleen genoemd worden de aan Leviticus gewijde deeltjes van Korte Verklaring (Dr A. Noordtzij) en Tekst en Uitleg (Dr W. J. de Wilde), bovendien de onlangs verschenen groote commentaar van Dr W. H. Gispen, Het boek Leviticus, dat een breede litteratuur-opgave bevat.

Hier mag echter niet ontbreken een kort overzicht van den inhoud. Evenmin als bij de andere boeken van den Pentateuch is de naam rechtstreeks aan het boek zelf ontleend. De naam Leviticus — afkorting van Leviticus liber, d.i. het Levietische boek — is aan het boek toegevoegd door de Grieksche vertaling (de Septuaginta), die op deze wijze den hoofdinhoud kort heeft willen aanduiden. Bepaald onjuist is de naam

---

1) Zie b.v. bij 3 : 17, 6 : 13, 8 : 27, 30, 10 : 7, 11 : 44, 16 : 17, 17 : 6, 11, 24 : 4.

weliswaar niet, als men slechts in het oog houdt, dat ook de priesters, Aäron en zijn zonen, tot den stam van Levi behoorden[1]), en dat inderdaad een groot deel van het boek aan het priesterlijk werk en aan de rechten der priesters en hun inzetting in het ambt gewijd is. Maar ook zoo beschouwd geeft de naam toch een eenzijdigen en onvolledigen indruk. Want in werkelijkheid gaat het den Wetgever in Leviticus niet alleen om een uitgewerkt ritueel en een uitwendige, ceremoniëele reinheid, maar om de heiliging van héél het leven op den grondslag van de door God Zelf bewerkte verzoening.

Men kan dan ook in het boek twee hoofdbestanddeelen onderscheiden. Het eerste bevat hfdst. 1—16, het tweede hfdst. 17—27. In het eerste gedeelte staat op den voorgrond alles wat betrekking heeft op den eeredienst als den weg om met den HEERE in verzoende betrekking te leven, hier gaat het om detailvoorschriften betreffende *wat* en *hoe* geofferd moet worden, welke personen den dienst moeten verrichten en hoe men in ceremoniëelen zin zich verontreinigen en weder rein worden kan. In het tweede gedeelte doelen de meeste voorschriften op de innerlijke en uiterlijk-zichtbare levensvernieuwing als eisch voor de deelgenooten van het genadeverbond, en dit zoowel voor het persoonlijk en huiselijk leven als met betrekking tot de verhouding tot den naaste en tot het volk als zoodanig. Natuurlijk is hier geen sprake van een tegenstelling. Ook zal men tusschen hfdst. 16 en hfdst. 17 niet een diepe insnijding of plotselingen overgang vinden. Hfdst. 17, dat in het begin handelt over de pláats van den eeredienst, staat zelfs zeer dicht bij het vorige hoofdstuk en maakt den overgang zeer geleidelijk. Maar niettemin draagt hfdst. 16 kennelijk dit karakter, dat het bepaalde omtrent den weg tot verzoening hier zijn hoogtepunt en afsluiting bereikt, terwijl van hfdst. 17 af een wending naar de realiseering van het verbond in het bestaan van volk en enkeling onmiskenbaar is, in verband waarmee ook de toon van spreken somtijds minder bevelend, meer vermanend, waarschuwend of vertroostend wordt.

Hier volgt dan het overzicht:

A. De dienst der verzoening naar den wil des HEEREN, hfdst. 1—16.

De offeranden des HEEREN, hfdst. 1—7.

De priesters des HEEREN, hfdst. 8—10.

Rein en onrein in het oog des HEEREN, hfdst. 11—15.

De groote Verzoendag in het huis des HEEREN, hfdst. 16.

---

[1]) De niet-Aäronietische Levieten worden slechts eenmaal genoemd, n.l. in 25 : 32-34.

B. De heiliging des levens naar den wil des HEEREN, hfdst. 17—27.
Centraliseering van den cultus, hfdst. 17.
Heiliging van de verhouding tot God en den naaste, inzonderheid in het huwelijksleven, hfdst. 18—20.
Heilige personen, gaven, getijden en cultusvoorwerpen, hfdst. 21—24 : 9.
Heiliging van den Naam des HEEREN, hfdst. 24 : 10-23.
Heiliging van het grondbezit, hfdst. 25.
Beloften en bedreigingen, hfdst. 26.
Aanhangsel over geloften en lossingsrecht, hfdst. 27.

De benaming „aanhangsel" voor hfdst. 27 is gemotiveerd door het slotvers van hfdst. 26; naar zijn inhoud is het echter een wezenlijk bestanddeel van het boek.

EERSTE HOOFDDEEL: DE DIENST DER VERZOENING NAAR DEN WIL DES HEEREN. (1 : 1—16 : 34).

I. DE OFFERWETTEN DES HEEREN. 1 : 1—7 : 38.

1. *Brandoffers.* 1 : 1-17.

1 : 1 Vanuit de Tent der samenkomst, waarin Hij Zijn intrek genomen had, riep de HEERE met hoorbare stem Mozes tot Zich om door zijn dienst bekend te maken, op welke wijze
2 Hij op die plaats vereerd wilde worden. Hij zeide tot hem: Spreek gij tot de Israëlieten en zeg hun in Mijn naam het volgende: Wanneer iemand van u aan Mij, den HEERE, een offergave wenscht te brengen, dan brenge hij die offergave niet van eenig wild gedierte, maar van het tamme vee, zoowel van de runderen, het grootvee, als van het kleinvee.
3 Indien hij als offergave *een stuk rundvee* ten brandoffer wil offeren, dan moet hij een dier brengen van het mannelijk geslacht, gaaf en zonder gebrek. Hij moet daarmee gaan naar den ingang van de Tent der samenkomst tegenover het brandofferaltaar[1]), opdat hij het zoo aan den HEERE wijde en Deze in welgevallen op hem moge neder-
4 zien. Dan moet hij zijn hand op den kop van het ten brandoffer bestemde dier leggen tot een teeken, dat het in zijn plaats treedt, opdat het — hem ten goede — aangenaam moge zijn in Gods oog en verzoening voor hem moge bewer-
5 ken. Vervolgens moet hij zelf daar ter plaatse, onder het oog des HEEREN, het offerdier — bij voorkeur een jong rund — slachten. Het daarbij uitstroomende bloed moet, als het voornaamste deel van het offer, in een schaal worden opgevangen en door de priesters, de zonen van Aäron, aan den HEERE worden toegebracht, doordat zij het brandofferaltaar, dat bij den ingang van de Tent der samenkomst

[1]) Zie 17 : 8-9, vergeleken met Exodus 40 : 6.

6 staat, aan alle vier zijden daarmede besprenkelen. De
offeraar moet nu het offerdier de huid aftrekken en het
7 daarna in zijn hoofdbestanddeelen uiteensnijden. Inmiddels
zullen de zonen van den priester Aäron het vuur, dat op
het altaar ligt, helder doen opvlammen en van het noodige
8 brandhout voorzien. Daarna zullen de priesters, de zonen
van Aäron, de stukken offervleesch, den kop en het vet
inbegrepen, ordelijk nederleggen op het brandhout, het-
9 welk op het altaarvuur ligt. De ingewanden uit de buik-
holte en de pooten moeten vooraf flink met water gerei-
nigd worden. Eindelijk zal de dienstdoende priester alles
tezamen op het altaar in rook doen opgaan. Het is immers
een brandoffer, een vurig offer, waarvan een geur moge
opstijgen, die den HEERE aangenaam is.

10 Indien hij nu als offergave *een stuk kleinvee* ten brand-
offer wil offeren, van de schapen of van de geiten, dan
moet hij een dier brengen van het mannelijk geslacht, gaaf
11 en zonder gebrek. Hij moet het slachten aan de noordzijde
van het brandofferaltaar voor het aangezicht des HEEREN,
en de priesters, de zonen van Aäron, moeten het bloed
van het offerdier aan den HEERE toebrengen, doordat zij
12 het altaar aan alle vier zijden daarmede besprenkelen. Dan
moet de offeraar het offerdier in zijn hoofdbestanddeelen
uiteensnijden, ook zijn kop en zijn vel afzonderlijk, waarna
de dienstdoende priester alles ordelijk zal nederleggen op
13 het brandhout, hetwelk op het altaarvuur ligt. De ingewan-
den uit de buikholte en de pooten moeten vooraf flink met
water gereinigd worden, waarna de priester alles tezamen
op het altaar brengt en het in rook doet opgaan. Het is
immers een brandoffer, een vurig offer, waarvan een geur
moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is.

14 Indien hij als offergave een brandoffer van *gevogelte*
aan den HEERE wil offeren, dan moet hij een paar tortel-
15 duiven of jonge duiven ten offer brengen. De dienstdoende
priester zal den vogel naar het brandofferaltaar brengen
en hem den kop van den romp afknijpen om dezen ver-
volgens op het altaar in rook te doen opgaan. Daarna moet
het bloed door hem uit het lichaam gedrukt worden tegen
16 den wand van het altaar. Vervolgens zal hij den krop met
zijn spijsresten als iets onreins wegnemen en dien aan de

17 oostzijde van het altaar op de aschbelt werpen. Eindelijk zal de priester den vogel bij de vleugels inscheuren zonder deze van den romp te scheiden en hem op het altaar leggen om hem in rook te doen opgaan met het brandhout, hetwelk op het vuur ligt. Het is immers een brandoffer, een vurig offer, waarvan een geur moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is.

2. *Spijsoffers.* 2 : 1-16.

2 : 1 Wanneer iemand als offergave aan den HEERE een spijsoffer wenscht te brengen en zijn offergave bestaat uit *fijn meel*, dan moet hij daarop olijfolie gieten en er een hoeveel-
2 heid wierook bijvoegen. Zoo moet hij het aan de priesters, de zonen van Aäron, brengen. Dan neemt de dienstdoende priester een handvol van het met olie vermengde meel en werpt dit met al den daarbij behoorenden wierook in het altaarvuur om het in rook te doen opgaan, opdat de HEERE aan hem in gunst gedenke: een vurig offer, waarvan een
3 geur moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is. Wat daarna van het spijsoffer overblijft, is uitsluitend bestemd voor de priesters, Aäron en zijn zonen, en is te beschouwen als een bij uitnemendheid heilig deel van de vurige offers des HEEREN, dat derhalve niet buiten het heiligdom genuttigd mag worden[1]).

4 Het spijsoffer mag ook in anderen vorm gebracht worden. Indien gij als zoodanig een *baksel* uit den oven wenscht te offeren, behoort het te bestaan uit fijn meel, waarvan ongezuurde broodkoeken zijn gebakken, die met olijfolie zijn toebereid, òf ongezuurde platte vladen, die met olijf-
5 olie zijn bestreken. Indien uw offergave een spijsoffer van de bakplaat is, behoort het baksel te bestaan uit fijn meel,
6 met olijfolie toebereid en ongezuurd. Gij moet het in stukken breken en er olie over gieten, zooals gij bij den
7 maaltijd gewoon zijt: het is immers een spijsoffer. Indien uw offergave een spijsoffer uit de kookpan is, ook dan behoort het te bestaan uit fijn meel, met olijfolie toebereid.

8 Hetgeen nu uit deze bestanddeelen, in welken vorm

---

1) Zie 6 : 16, 10 : 12.

dan ook, tot een spijsoffer bereid is, moet gij naar het huis
des HEEREN brengen; daarna zal men het aan den priester
overhandigen en deze zal ermee tot het altaar naderen.
9 Dan zal hij een deel van het spijsoffer, dat dienen moet
om den HEERE in gunst aan den offeraar te doen gedenken,
opnemen en op het altaar leggen om het in rook te doen
opgaan: een vurig offer, waarvan een geur moge opstijgen,
10 die den HEERE aangenaam is. Wat daarna van het spijsoffer
overblijft, is uitsluitend bestemd voor de priesters, Aäron
en diens zonen, en is te beschouwen als een bij uitnemend-
heid heilig deel van de vurige offers des HEEREN, dat der-
halve niet buiten het heiligdom genuttigd mag worden.
11 Als algemeene regel voor deze groep van offeranden
geldt, dat *geen* enkel spijsoffer, dat gij den HEERE toebrengt,
met zuurdeeg zal worden toebereid. Daardoor toch wordt
gisting veroorzaakt. Hetzelfde geldt voor allerlei soort
honig. Welnu, niets van *zuurdeeg of honig* moogt gij tot
een vuuroffer op het altaar brengen om het voor den HEERE
12 in rook te doen opgaan. Het is u wèl geoorloofd om gezuurd
brood of honig als offergave der eerstelingen aan den HEERE
toe te brengen[1]), maar op het brandaltaar mogen ze niet
komen; zij kunnen niet dienen om een geur te verwekken,
13 die Gode aangenaam is. Daarentegen — en dit is evenzeer
een algemeene regel — zult gij elke offergave, die ge als
spijsoffer brengt, *met zout* toebereiden. Zout immers weert
het bederf. Daarom heeft het een zinnebeeldige beteekenis.
Het beduidt de onverbrekelijkheid van het verbond, dat
God met u gesloten heeft, en mag dan ook bij geen enkel
spijsoffer ontbreken. Ja, bij àl uw offeranden moet gij
eenig zout toevoegen.
14 Nog op andere wijze kan een spijsoffer gebracht wor-
den, indien gij namelijk de eerste vruchten van den akker
aan den HEERE wenscht te offeren. Daarvoor moet gij dan
in-het-vuur-geroosterde korenaren nemen en de stukgewre-
ven *graankorrels* daarvan als een vrijwillig spijsoffer — ne-
vens het voorgeschreven eerstelingsoffer[2]) — van de eerste
15 veldvruchten ten offer brengen. Het spreekt vanzelf, dat

---

1) Zie 7 : 13, 23 : 17, 20.
2) Zie 23 : 9-14.

ge er ook olijfolie op doet en een hoeveelheid wierook
16 erbij legt: zoo behoort het immers bij een spijsoffer. Dan zal de dienstdoende priester weder evenzoo handelen als reeds gezegd is: hij zal een deel van de fijngewreven en met olie vermengde graankorrels met al den daarbij behoorenden wierook in het vuur werpen, opdat de HEERE den offeraar in gunst moge gedenken. Zoo zal hij het alles tezamen in rook doen opgaan tot een vurig offer, dat den HEERE is toegewijd.

3. *Dankoffers.* 3 : 1-17.

3 : 1 Wanneer de offeraar een dankoffer wenscht te brengen, zal hij zich hebben te houden aan de volgende regelen. Indien hij een offergave brengt uit het *rundvee*, dan sta voorop dat het een gaaf dier moet zijn, zonder gebrek, hetzij van het mannelijk of van het vrouwelijk geslacht. Daarmede moet hij dan voor het aangezicht des HEEREN
2 in den voorhof komen. Dan moet hij allereerst zijn hand op den kop van het offerdier leggen tot een teeken, dat het in zijn plaats treedt. Vervolgens moet hijzelf het daar bij den ingang van de Tent der samenkomst, tegenover het brandofferaltaar, slachten. Het daarbij uitstroomende bloed moet, als het voornaamste deel van het offer, door de priesters, de zonen van Aäron, aan alle vier zijden op het
3 altaar gesprenkeld worden. Een gedeelte nu van het dankoffer is bestemd tot een vurig offer voor den HEERE; dit moet de offeraar Hem aanbieden. Het bestaat uit de volgende stukken: het vet dat de ingewanden omsluit en al de vetdeelen,
4 die zich daaraan gehecht hebben; verder de beide nieren met het vet, dat daaraan zit en dat tegen de lendenen aan ligt; bovendien het geheele aanhangsel van de lever, dat hij tot
5 bij de nieren moet wegnemen. Dit alles, het uitnemendste en fijnste van het vleesch, zullen de priesters, de zonen van Aäron, op het altaar in rook doen opgaan; evenwel moet hieraan steeds een brandoffer, in elk geval het morgenoffer[1]), zijn voorafgegaan, zoodat het vet wordt neergelegd bovenop de rest van het brandoffer[2]), hetwelk op het hout

[1]) Zie Ex. 29 : 38 v.v., Num. 28 : 3 v.v.
[2]) Zie 6 : 12.

in het vuur ligt. Zoo wordt het tot een vurig offer, waarvan
een geur moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is.
6 Ook indien zijn offergave, die hij den HEERE tot een
dankoffer brengt, uit het *kleinvee* genomen wordt, moet
dat een gaaf dier zijn, zonder gebrek, hetzij van het manne-
lijk of van het vrouwelijk geslacht. Indien hij een *manne-*
7 *lijk lam* wil offeren, dan moet hij dat brengen voor het
aangezicht des HEEREN, ter plaatse waar Hij woont, om het
8 op die wijze Hem aan te bieden. Dan moet hij allereerst
zijn hand op den kop van het offerdier leggen, tot een
teeken, dat het in zijn plaats treedt. Vervolgens moet hijzelf
het daar slachten, vóór de Tent der samenkomst. Het
daarbij uitstroomende bloed moet door de priesters, de
zonen van Aäron, aan alle vier zijden op het brandofferaltaar
9 gesprenkeld worden. Dan zal de offeraar dat gedeelte
van het dankoffer, hetwelk bestemd is tot een vurig offer
voor den HEERE, namelijk al het vet, Hem aanbieden; het
bestaat uit de volgende stukken: de geheele vetstaart, dien
hij vlak bij de ruggegraat moet afhouwen; verder het vet,
dat de ingewanden omsluit, en al de vetdeelen, die zich
10 daaraan gehecht hebben; voorts de beide nieren met het
vet, dat daaraan zit en dat tegen de lendenen aan ligt; boven-
dien het geheele aanhangsel van de lever, dat hij tot bij
11 de nieren moet wegnemen. Dit alles, het uitnemendste en
fijnste van het vleesch, zal de dienstdoende priester op
het brandofferaltaar leggen en in rook doen opgaan als
een vurige offerspijs[1]) voor den HEERE.
12 Indien zijn offergave bestaat in een *vrouwelijk dier*,
een geit, dan heeft de offeraar volgens denzelfden regel
te handelen. Hij moet het offerdier brengen voor het aan-
gezicht des HEEREN, ter plaatse waar Hij woont, om het
13 Hem op die wijze aan te bieden; dan moet hij zijn hand
op den kop van het dier leggen en het slachten vóór de
Tent der samenkomst. Het daarbij uitstroomende bloed
moet door de priesters, de zonen van Aäron, aan alle vier
14 zijden op het brandofferaltaar gesprenkeld worden. Dan
moet de offeraar dat gedeelte van het dankoffer, hetwelk
bestemd is tot een vurig offer voor den HEERE, Hem aan-

---

1) Zoo ook vs 16, h. 21 : 6, 21-22.

bieden, namelijk: het vet, dat de ingewanden omsluit en
15 al de vetdeelen, die zich daaraan gehecht hebben; verder
de beide nieren met het vet, dat daaraan zit en dat tegen de
lendenen aan ligt; bovendien het geheele aanhangsel van
16 de lever, dat hij tot bij de nieren moet wegnemen. Dit
alles, het uitnemendste en fijnste van het vleesch, zal de
dienstdoende priester op het brandofferaltaar leggen en in
rook doen opgaan als een vurige offerspijs, waarvan een
geur moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is. Voor
Hem toch is àl het vet van het offerdier, het is het bijzon-
der eigendom des HEEREN.
17 Dit zij dan ook een immerdurende inzetting voor u en
voor al uw nakomelingen, wáár ge ook wonen zult: gij zult
volstrekt geen vet of bloed eten van hetgeen den HEERE
geofferd wordt. In het bloed van het dier zit de ziel, en
het vet is de bescherming van het leven. Noch het een,
noch het ander komt u toe. Het behoort aan den Schepper,
aan Hem alleen.

4. *Zondoffers.* 4 : 1—5 : 13.

4 : 1 Vervolgens sprak de HEERE tot Mozes ten aanzien van
die offers, die bijzonder ten doel hadden om de verzoening
der zonde af te schaduwen, het volgende:
2 Spreek gij tot de Israëlieten in Mijn naam en zeg tot
hen: Wanneer iemand een van de uitdrukkelijke geboden
des HEEREN overtreedt, wanneer hij handelt in strijd met Zijn
verordeningen, en dus dingen doet, die niet gedaan mogen
worden, dan kan daarvoor alleen verzoening geschieden,
indien hij zonder boos opzet gehandeld heeft en zijn zonde
het karakter draagt van afdwaling of *struikeling*. Hij is
alsdan verplicht de volgende voorschriften voor het bren-
gen van zondoffers in acht te nemen.
3 Indien *de Hoogepriester* zelf, die bij uitnemendheid
de gezalfde mag heeten[1]), in de bediening van zijn ambt
een overtreding heeft begaan, weegt deze zonde dubbel
zwaar, daar hij het geheele volk bij God vertegenwoordigt.
Als zoodanig heeft hij schuld geladen op het volk en hij

[1]) Zie 8 : 12.

zal dan ook niet met een gering offer kunnen volstaan. Ter verzoening van de zonde die hij bedreven heeft, moet hij het grootste offerdier, een jongen stier, gaaf en zonder ge-
4 brek, den HEERE tot een zondoffer brengen. Hij moet daarmee gaan naar den ingang van de Tent der samenkomst om aldus te verschijnen voor het aangezicht des HEEREN. Dan moet hij zijn hand op den kop van den stier leggen, tot een teeken, dat deze in zijn plaats treedt. Vervolgens moet hij daar ter plaatse onder des HEEREN oog het offerdier slachten om het op die wijze aan Hem ten offer te brengen.
5 Daarna zal hij zelf, als gezalfde priester, het verzoeningsritueel ten uitvoer brengen: hij zal een deel van het stierenbloed, dat in een schaal is opgevangen, nemen en daarmede binnengaan in de Tent der samenkomst, in het Heilige;
6 nadat hij voortgeschreden is tot vóór het tweede voorhangsel, dat het Heilige der heiligen afsluit, doopt de Hoogepriester tot zevenmaal toe zijn vinger in het meegenomen bloed en sprenkelt telkens enkele droppels tegen het voorhangsel, achter hetwelk de HEERE troont. Op deze wijze wordt het bloed, zonder hetwelk geen vergeving mogelijk is, tot vlak voor het aangezicht des HEEREN gebracht, waarbij de zevenvoudige sprenging de volkomenheid der verzoening en dus het herstel der verbondsgemeenschap verzinnebeeldt.
7 Hiermede in verband staat ook dat de priester zich nu wendt naar het gouden reukaltaar, waarop de meest welriekende specerijen branden, en dat in de Tent der samenkomst nabij het voorhangsel en dus als 't ware voor het aangezicht des HEEREN geplaatst is. Met zijn vinger strijkt hij nu iets van het offerbloed aan de vier horens van dit altaar, de zinnebeelden van kracht, om aldus uit te drukken dat de krachtige werking van het zoenbloed de schuld uitdelgt en dus ook de gebeden heiligt, die tezamen met den rook der specerijen opstijgen tot den HEERE.

Alsnu keert de priester terug naar den voorhof. Al het bloed van den stier, dat nog over is en dat geen bestemming meer heeft, maar toch ook aan den HEERE gewijd is, moet hij daar uitgieten aan den voet van het brandofferaltaar,
8 dat bij den ingang van de Tent der samenkomst staat. Wat nu betreft het lichaam van den stier die als zondoffer geslacht is, heeft de priester tweeërlei taak. Voorcerst moet

hij al het vet eruit nemen: het vet dat de ingewanden omsluit en al de vetdeelen, die zich daaraan gehecht hebben;
9 verder de beide nieren met het vet, dat daaraan zit en dat tegen de lendenen aan ligt; bovendien het geheele aanhangsel van de lever, dat hij tot bij de nieren moet weg-
10 nemen — derhalve juist dezelfde deelen die bij het rund van het dankoffer weggenomen worden[1]; dit alles, het uitnemendste en fijnste van het vleesch, moet de priester in
11 rook doen opgaan op het brandofferaltaar. En in de tweede plaats moet hij hetgeen er dan nog over is van den stier — zijn huid en al zijn vleesch, daarbij zijn kop en zijn pooten,
12 ook zijn ingewanden en zijn mest — in één woord: heel de romp van den stier met al wat er in en aan is, wegbrengen buiten de legerplaats van het volk. Het is tot vernietiging bestemd. Evenwel mag dit niet op een willekeurige plek, maar alleen op een reine plaats geschieden, namelijk waar men de asch van het brandofferaltaar opeengehoopt heeft; ook moet de priester hem op een rein vuur, een houtvuur, verbranden. Dit is een uitdrukkelijke eisch: de plek waar de asch is uitgestort, is de aangewezen plaats om den stier te verbranden.

13 Een ander, eveneens zeer ernstig geval is aanwezig, wanneer *het geheele volk* Israël als zoodanig een overtreding heeft begaan, zij het ook zonder boos opzet. Het kan immers gebeuren, dat de gemeentevergadering gehandeld heeft in strijd met één van al de geboden des HEEREN, en iets gedaan heeft, wat niet gedaan mocht worden, doch dat zij zichzelf hiervan niet bewust was. Het was haar dan verborgen, haar oog was ervoor gesloten, dat zij zondigde. Niet-
14 temin staat zij schuldig in het oog des HEEREN. Zoodra dan ook de zonde, die zij bedreven heeft, tot haar kennis gekomen is, en zij een open oog gekregen heeft voor haar schuld, moet de gemeentevergadering ter verzoening daarvan een jongen stier ten offer brengen. Zij late hem voorleiden naar de Tent der samenkomst om hem aldus den
15 HEERE aan te bieden. Het is dan de taak van de oudsten of overheden van het geheele volk als zoodanig om dáár, voor het oog des HEEREN, hunne handen te leggen op den

[1]) Zie 3 : 3-4, enz.

kop van den stier tot een teeken, dat hij in de plaats van
het volk treedt. Hierna zullen zij den stier aldaar voor het
16 aangezicht des HEEREN slachten. Vervolgens zal geen min-
dere dan de Hoogepriester zelf, die bij uitnemendheid de
gezalfde mag heeten, het verzoeningsritueel ten uitvoer
brengen. Hij zal een deel van het stierenbloed, dat in een
schaal is opgevangen, nemen en dat in de Tent der samen-
17 komst brengen, in het Heilige. Nadat hij voortgeschreden
is tot vóór het tweede voorhangsel, dat het Heilige der
heiligen afsluit, zal die priester tot zevenmaal toe zijn vin-
ger doopen in het meegenomen bloed en telkens eenige
droppels sprenkelen tegen het voorhangsel, achter hetwelk
18 de HEERE troont. Dan zal hij zich wenden naar het gouden
reukaltaar, dat in de Tent der samenkomst nabij het voor-
hangsel en dus als 't ware voor het aangezicht des HEEREN
geplaatst is. Met zijn vinger zal hij iets van het offerbloed
aan de vier horens van dit altaar strijken. Dan zal hij
terugkeeren naar den voorhof. Al het overige bloed van
den stier, dat geen bestemming meer heeft, maar toch ook
aan den HEERE gewijd is, zal hij uitgieten aan den voet van
het brandofferaltaar, dat bij den ingang van de Tent der
19 samenkomst staat. Al het vet echter, dat in het lichaam
van den stier is, zal hij eruit nemen, op het brandofferaltaar
20 leggen en in rook doen opgaan. Met dezen stier zal
hij dus juist evenzoo doen als men doet met den stier van
het zondoffer voor den Hoogepriester zelf. Op deze wijze
zal de priester voor hen bij God verzoening bewerken van
21 het bedreven kwaad en het zal hun vergeven worden. Ten
slotte zal de priester hetgeen er nog over is van den stier
wegbrengen buiten de legerplaats van het volk en hem
door verbranding vernietigen, juist evenzoo als hij den
eerstgenoemden stier verbrand heeft.

Dit is het voorschrift voor een zondoffer van de ge-
meente Israëls.

22 Een ander geval, van de vorige onderscheiden, is aan-
wezig, wanneer het *een vorst* is, een stamhoofd of geslachts-
hoofd, die een overtreding heeft begaan. Ook al is het dat
hij zonder boos opzet gehandeld heeft in strijd met één
van al de geboden van den HEERE, zijn God, en iets gedaan
heeft, wat niet gedaan mocht worden, dan staat hij niette-

23 min schuldig in het oog des HEEREN. Zoodra hem dan ook
duidelijk is geworden of bekend gemaakt, welke zonde hij
bedreven heeft, is hij verplicht een offerande te brengen.
In dit geval moet het een geitebok zijn, een stuk kleinvee
24 dus van het mannelijk geslacht, gaaf en zonder gebrek. De
vorst moet allereerst zijn hand op den kop van den bok
leggen tot een teeken, dat deze in zijn plaats treedt, en
vervolgens moet hij hem slachten aan de noordzijde van
het brandofferaltaar, op dezelfde plaats, waar men ook
gewoon is het brandoffer te slachten[1]), voor het aangezicht
des HEEREN, die daar Zijn woning heeft. Het is immers een
offer ter verzoening van de tegen Hem begane overtreding.
25 De dienstdoende priester heeft tot taak het verzoenings-
ritueel ten uitvoer te brengen. Hij zal met zijn vinger iets
nemen van het bloed van het zondoffer, dat in een schaal
is opgevangen, en zal dit strijken aan de vier horens van
het brandofferaltaar, dat in den voorhof staat. Aan den
voet van dat altaar zal hij al het overige bloed van den
26 bok uitgieten. Al zijn vet echter zal hij uit het lichaam
nemen, op het brandofferaltaar leggen en in rook doen
opgaan, juist evenzoo als gedaan wordt met het vet van
het dankoffer. Op deze wijze zal de priester voor den
vorst bij God verzoening bewerken van het bedreven kwaad
en het zal hem vergeven worden.
27 Eindelijk is er het geval, dat *een gewoon burger* uit
het volk des lands zonder boos opzet een overtreding heeft
begaan. Indien hij gehandeld heeft in strijd met de ge-
boden des HEEREN en iets gedaan heeft, wat niet gedaan
mocht worden, dan staat hij schuldig in het oog des HEEREN.
28 Zoodra hem dan ook duidelijk is geworden of bekend ge-
maakt, welke zonde hij bedreven heeft, is hij verplicht ter
verzoening van de zonde, waarmede hij zich bezondigd
heeft, een offerande te brengen. Dit moet nu een geit zijn,
een stuk kleinvee dus van het vrouwelijk geslacht, gaaf
29 en zonder gebrek. Allereerst moet de offeraar zijn hand op
den kop van het zondoffer leggen tot een teeken, dat dit
in zijn plaats treedt; en vervolgens moet hij het zondoffer
slachten op de plaats van het brandoffer, namelijk aan de

---

1) Zie 1 : 11.

30 noordzijde van het brandofferaltaar. De dienstdoende priester heeft tot taak het verzoeningsritueel ten uitvoer te brengen. Hij zal met zijn vinger iets nemen van het offerbloed, dat in een schaal is opgevangen, en zal dit strijken aan de vier horens van het brandofferaltaar, dat in den voorhof staat. Aan den voet van dat altaar zal hij al het overige
31 bloed uitgieten. Al het vet van de geit zal hij echter uit haar lichaam wegnemen, evenals ook het vet bij het dankoffer weggenomen wordt, en de priester zal dit uitnemendste en fijnste deel van het vleesch op het brandofferaltaar leggen en in rook doen opgaan, opdat een geur daarvan moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is. Op deze wijze zal de priester voor den offeraar bij God verzoening bewerken van het bedreven kwaad en het zal hem vergeven worden.

32 Ingeval hij een lam aanbrengt als zijn offerande, om als zondoffer te dienen, dan is dit geoorloofd, mits het een dier zij van het vrouwelijk geslacht, gaaf en zonder gebrek.
33 Ook nu moet hij zijn hand op den kop van het zondoffer leggen, tot een teeken, dat het voor hem in de plaats treedt; en vervolgens moet hij het ten zondoffer slachten op dezelfde plaats, waar men ook gewoon is het brandoffer te slachten, namelijk aan de noordzijde van het brandofferaltaar. De dienstdoende priester heeft tot taak het verzoe-
34 ningsritueel ten uitvoer te brengen. Hij zal met zijn vinger iets nemen van het bloed van het offerdier en zal dit strijken aan de vier horens van het brandofferaltaar, dat in den voorhof staat. Aan den voet van dat altaar zal hij
35 al het overige bloed uitgieten. Al het vet van het lam zal hij echter uit het lichaam wegnemen, evenals het vet van een lam, dat ten dankoffer geslacht is, weggenomen wordt. Dit uitnemendste en fijnste deel van het vleesch zal de priester op het brandofferaltaar leggen bovenop de rest van de vurige offers, die tevoren aan den HEERE gebracht zijn[1]), om aldus in rook op te gaan. Op deze wijze zal de priester voor den offeraar bij God verzoening bewerken van het kwaad, waaraan hij zich schuldig gemaakt heeft, en het zal hem vergeven worden.

---

1) Zie 3 : 5.

5 : 1 Hier volgen nog eenige gevallen, waarin wel geen overtreding van een bepaald gebod aanwezig is, maar iemand toch schuldig is en verplicht tot het brengen van een zondoffer. Zoo kan het geschieden dat iemand op deze wijze zondigt: bij een openbare rechtszitting hoort hij duidelijk de plechtige bezwering van den rechter, die allen oproept om te getuigen wat zij van een bepaalde zaak weten; maar hoewel hij als getuige zou kunnen optreden, omdat hij de daad zelf heeft gezien of althans met de juiste toedracht der zaak bekend is, toch houdt hij zich stil en treedt niet als getuige naar voren. Elk die zoo handelt, die in zulk een geval niet te kennen geeft wat hij weet, laadt schuld op zich.

2 Ook kan het geschieden dat iemand met iets onreins in aanraking komt, hetzij met het aas van een onrein wild dier of van een onrein stuk vee of van een onrein kruipend dier; ook al is die aanraking onopzettelijk geweest en hemzelf op dat ogenblik verborgen gebleven, dan is hij
3 niettemin onrein en staat hij schuldig. Hetzelfde geldt wanneer hij in aanraking komt met een onrein mensch of op een andere manier, welke dan ook, in wettelijken zin onrein is geworden; ook al is dit hem aanvankelijk verborgen en is het eerst later tot zijn kennis gekomen, dan staat hij niettemin schuldig.

4 Verder kan het geschieden dat iemand zich te buiten gaat aan ijdele lippentaal en onnadenkend zich onder eede verbindt om iets te doen — hetzij goed of kwaad —, zooals een mensch vaak op allerlei wijze onbezonnen een eed zweert; ook al is het hem aanvankelijk niet bewust, hoe zeer hij zich bezondigt en komt het eerst later tot zijn kennis, dan staat hij niettemin schuldig aan een van deze overtredingen.

5 Welnu, degene die op een van de aangeduide wijzen schuldig geworden is, heeft allereerst openlijk zijn schuld te erkennen. Hij moet belijden, dàt en waarin hij gezondigd
6 heeft, en aldus God eeren als den Alwetende. Daarna moet hij om te boeten voor de zonde welke hij bedreven heeft, aan den HEERE ten zondoffer brengen een dier van het vrouwelijk geslacht uit het kleinvee, hetzij een lam of een jonge geit. Dan zal de priester op de voorgeschreven

wijze[1]) voor hem bij God verzoening bewerken van het be-
7 dreven kwaad. Indien de overtreder echter niet bij machte is
om op te brengen hetgeen noodig is voor het offeren van een
stuk kleinvee, dan moet hij om te boeten voor de zonde
die hij bedreven heeft, twee tortelduiven of twee jonge
duiven aan den HEERE ten offer brengen, de eene bestemd
8 ten zondoffer en de andere ten brandoffer. Als hij deze
tot den priester gebracht heeft, dan moet de priester eerst
die duif offeren, welke ten zondoffer bestemd is. Tot dat
doel zal hij den vogel den kop bij den nek afknijpen,
9 zonder dezen echter van den romp te scheiden. Van het
uitstroomende bloed van het zondoffer zal hij iets tegen
den zijwand van het brandofferaltaar sprenkelen, maar
wat van het bloed overblijft, moet tegen den voet van het
altaar uit het lichaam gedrukt worden: het is immers een
zondoffer.

10 Den tweeden vogel zal de priester ten brandoffer be-
reiden en daarmede handelen volgens de gegeven voor-
schriften[2]). Op deze wijze wordt aangevuld hetgeen er aan
het uit slechts één duif bestaande zondoffer zou ontbreken.
En zoo bewerkt de priester voor den offeraar bij God
verzoening van het kwaad, waaraan hij zich schuldig ge-
maakt heeft, en het zal hem vergeven worden.

11 Indien echter de overtreder zelfs niet bij machte is om
op te brengen hetgeen noodig is voor het offeren van twee
tortelduiven of twee jonge duiven, dan moet hij als offer-
gave ter verzoening van de door hem bedreven zonde toch
een klein zondoffer brengen, namelijk het tiende deel van
een efa fijn meel. Aangezien het echter niet een gewoon
spijsoffer is, maar een zondoffer, dienende ter verzoening
van ongerechtigheid, mag hij er geen olie op gieten en
12 er geen wierook bijvoegen[3]). Het meel moet hij tot den
dienstdoenden priester brengen en deze zal daarvan een
handvol nemen met het doel, dat de HEERE in gunst aan
den offeraar gedenke. Hij zal dit namelijk op het brand-
offeraltaar werpen bovenop de rest van de vurige offers,

---

1) Zie 4 : 30, 34.
2) Zie 1 : 14-17.
3) Zie 2 : 1-2.

die tevoren aan den HEERE gebracht zijn, om aldus in rook
13 op te gaan: het is immers een zondoffer. Op deze wijze zal de priester voor hem bij God verzoening bewerken van het kwaad, waaraan hij zich in een van de genoemde gevallen schuldig gemaakt heeft, en het zal hem vergeven worden. Zoo bewijst de HEERE in den weg van het offer steeds weer, dat Hij lust heeft aan goedertierenheid en gaarne vergeeft. Het overige van het meel is, evenals bij het spijsoffer, bestemd voor den priester.

5. *Schuldoffers.* 5 : 14—6 : 7.

5 : 14 Verder sprak de HEERE tot Mozes ten aanzien van de schuldoffers het volgende:
15 Wanneer iemand zich niet trouw en eerlijk betoont, maar — zij het ook zonder boos opzet — aan de rechten des HEEREN te kort doet en zich vergrijpt aan hetgeen Hem geheiligd is, dan kan daarvoor alleen verzoening geschieden indien hij vooraf de schade heeft vergoed. Hij moet dan om daarvoor te boeten, aan den HEERE een schuldoffer brengen, bestaande in een ram, een mannelijk stuk kleinvee dus, gaaf en zonder gebrek. De waarde daarvan zal door u worden vastgesteld in zilveren sikkels, waarbij ge
16 den heiligen sikkel als maatstaf moet nemen[1]). Tevens is de overtreder gehouden, datgene wat hij zich van het heilige, wat den HEERE toekomt, heeft toegeëigend, te vergoeden, met een vijfde van de waarde daaraan toegevoegd. Dit bedrag zal hij aan den dienstdoenden priester ter hand stellen en daarna zal de priester met den ram als schuldoffer voor hem bij God verzoening bewerken van zijn ongerechtigheid, en deze zal hem vergeven worden.
17 Ook indien iemand in het algemeen zondigt door te handelen in strijd met één van al de geboden des HEEREN en hij heeft gedaan, wat niet gedaan mocht worden, zonder dat hij het zelf weet, dan staat hij niettemin schuldig. Aangezien hij het vastgestelde recht heeft gekrenkt, moet hij
18 zijn ongerechtigheid dragen en moet hij er voor boeten. Hij moet ter genoegdoening een ram ten schuldoffer brengen,

---

1) Zie 27 : 3.

gaaf en zonder gebrek, wiens waarde door u is vastgesteld.
Nadat hij dezen tot den priester gebracht heeft, zal de
priester daarmede voor hem bij God verzoening bewerken
van hetgeen hij zonder boos opzet in onwetendheid mis-
19 daan heeft, en het zal hem vergeven worden: het is immers
een schuldoffer; het staat vast dat hij tegenover den HEERE
schuld op zich geladen heeft en nu hiervoor heeft geboet.
6 : 1 In nauwe aansluiting op de gegeven voorschriften
2 sprak de HEERE verder tot Mozes: Thans volgen nog eenige
gevallen, waarin iemand wel niet voor den rechter gedaagd
kan worden, maar toch door schending van het eigendoms-
recht schuldig staat en gehouden is tot het brengen van een
schuldoffer. Zoo kan het geschieden dat iemand zich niet
trouw en eerlijk betoont beide tegenover den HEERE en
tegenover zijn volksgenoot, wanneer hij namelijk iets in
bewaring heeft ontvangen of hem iets als onderpand ter
hand is gesteld, of hij heimelijk iets heeft geroofd of aan
zijn volksgenoot op slinksche wijze heeft afgeperst, en hij
3 dit tegenover laatstgenoemde durft te ontkennen; evenzoo
wanneer hij iets gevonden heeft, dat verloren was, maar hij
loochent het, of hij gaat zelfs zoo ver dat hij een valschen
eed doet ten opzichte van eenige zaak, waarin een mensch
zich bezondigen kan, zoodat hij zich met deze daad tegen
4 God en menschen beide schuldig maakt. — Welnu, indien
iemand op deze of dergelijke wijze gezondigd heeft en
schuldig bevonden wordt, dan kan daarvoor alleen verzoe-
ning geschieden, indien hij vooraf de schade heeft vergoed.
Hij is dus gehouden om terug te geven het geroofde, dat hij
heimelijk heeft weggeroofd, of het afgeperste, dat hij heeft
verkregen door afpersing, of het in bewaring gegevene, dat
hem was toevertrouwd, of het verlorene, dat hij gevonden
5 had, of eindelijk: al datgene, waarvoor hij een valschen eed
gezworen heeft. Hij moet de hoofdsom van het ontvreemde
vergoeden, met een vijfde van de waarde daaraan toege-
voegd. Dit bedrag moet hij aan dengene, wien het be-
hoorde, ter hand stellen op den dag, wanneer hij zijn
6 schuldoffer brengt. Want ook dit laatste mag niet achter-
wege blijven. Het zal bestaan in een ram, gaaf en zonder
gebrek, dien hij als schuldoffer den HEERE zal aanbieden,
aangezien hij zich ook tegen den HEERE misgaan en Zijn

rechtsorde geschonden heeft. Den ram, wiens waarde door
7 u is vastgesteld, moet hij tot den priester brengen. Dan zal de priester daarmede voor het aangezicht des HEEREN voor den overtreder verzoening bewerken van het bedreven kwaad, en het zal hem vergeven worden. Dit geldt ten aanzien van iedere zaak, waardoor iemand schuld op zich geladen heeft: hij moet genoegdoening geven, maar in den weg van het offer is er verzoening en vergeving.

6. *Offervoorschriften voor de priesters.* 6 : 8—7 : 21.

6 : 8 Vervolgens sprak de HEERE ten aanzien van de verplichtingen en de rechten der priesters bij het offeren tot Mozes aldus:

9 Gebied Aäron, den Hoogepriester, en zijn zonen als volgt: Dit wat Ik u nu ga zeggen is de wet, die gij onderhouden zult bij het brengen van het dagelijksche *brandoffer*, hetwelk elken morgen en avond voor heel het volk gebracht wordt. Het avondoffer moet den ganschen nacht op den vuurhaard, die zich op het altaar bevindt, blijven liggen, en wel zoo, dat het verteringsproces doorgaat: het altaarvuur moet den ganschen nacht onafgebroken blijven
10 branden. In den morgen zal de dienstdoende priester, nadat hij zijn ambtsgewaad — zijn lange linnen lijfrok en zijn linnen broek — aangetrokken heeft om zijn lichaam te bedekken, beginnen met de asch van het in 't vuur verteerde offerdier van het altaar te verwijderen. Deze moet hij aan
11 de oostzijde van het altaar storten. Zij mag daar echter niet blijven liggen, maar de priester heeft nu eerst zijn priesterkleed, dat alleen in het heiligdom gedragen mag worden, af te leggen, en andere, gewone kleederen aan te trekken. Daarna kan hij dan de asch buiten de legerplaats brengen, niet op een willekeurige plek, maar op een daartoe aan-
12 gewezen reine plaats. Het vuur op het altaar moet dus voortdurend onderhouden worden, het moet blijven branden, het mag niet uitgaan. Elken morgen zal de priester terstond weder nieuw hout daarop leggen om het vuur te doen opvlammen. Dan zal hij het morgenbrandoffer erop schikken. Boven op dit laatste komen dan in den loop van den dag de vetstukken van de dankoffers, die gebracht wor-

13 den, om aldus in rook op te gaan. Dus nogmaals: het vuur op het altaar moet voortdurend brandende gehouden worden. Het màg niet uitgaan. Immers, dit heilige vuur, door Mij Zelf ontstoken[1]) tot een teeken dat Ik uw offeranden heb aangenomen, is niet alleen het onderpand van Mijn verbondstrouw, maar ook het zinnebeeld van de onafgebroken innige liefdesgemeenschap tusschen Mij en u. En door het brandend houden van dit vuur hebt gij uw bereidwilligheid te toonen om uw God onafgebroken, nacht en dag, te dienen en te vereeren.

14 In nauw verband hiermede staat de wet, die nu volgt en die in acht genomen moet worden bij het brengen van het *spijsoffer,* dat steeds het dagelijksch brandoffer vergezelt. Voorop staat dat alleen de zonen van Aäron het onder het oog des HEEREN brengen mogen, vóór het brand-
15 offeraltaar. Eén van hen moet dan een handvol daarvan nemen, namelijk van het met olie vermengde meel, en dit vervolgens met al den wierook, die tevoren op het spijsoffer gelegd is, in het altaarvuur werpen om het in rook te doen opgaan. Zoo zal daarvan een geur opstijgen, die den HEERE aangenaam is, opdat Hij in gunst aan Zijn volk ge-
16 denke. Wat daarna van het spijsoffer overblijft, is bestemd voor Aäron en zijn zonen, die het zullen eten met inachtneming van de volgende voorschriften: het moet gegeten worden in den vorm van ongezuurde koeken en uitsluitend op een heilige plaats; in den voorhof van de Tent der samenkomst, dus binnen de omheining van het heiligdom,
17 zullen zij het eten. Het is niet geoorloofd het met zuurdeeg te bakken; immers Ik heb het hun gegeven als hun aandeel in Mijn vurige offers en als zoodanig is het heilig bij uitnemendheid, evenzeer als het zondoffer en het schuld-
18 offer. In het genoemde voorschrift ligt opgesloten, wat u thans uitdrukkelijk geboden wordt: alleen de mannelijke nakomelingen van Aäron zullen deze rest van het spijsoffer eten; zij alleen toch verkeeren op die heilige plaats. Dit zal een immerdurende inzetting zijn voor u en voor al uw nakomelingen ten aanzien van de vurige offers voor den HEERE, uw God. Met stiptheid moet deze bepaling nage-

---

[1]) Zie 9 : 24.

leefd worden, want al wie dat heilige aanraakt, zal daardoor, evenals de priesters zelf, een bijzondere graad van heiligheid deelachtig zijn, waardoor hij in dubbele mate verplicht is zich voor verontreiniging te wachten.
19 Verder sprak de HEERE tot Mozes ten aanzien van het
20 spijsoffer der priesters als volgt: Dit is het voorschrift voor de offergave, die Aäron aan den HEERE heeft te brengen van den dag af dat hij gezalfd wordt tot Hoogepriester, hetwelk ook geldt voor zijn zonen: zij zal bestaan uit een tiende efa fijn meel als dagelijks terugkeerend spijsoffer, waarvan de eene helft des morgens en de andere des avonds
21 geofferd wordt. Het moet eerst op een bakplaat in olie bereid en daarna goed beslagen gebracht worden, zooals bij een spijsoffer behoort; ge zult het baksel in stukken gebroken ten brandoffer offeren, opdat een geur daarvan
22 opstijge, die den HEERE aangenaam zij. Ook de priester, die uit zijn zonen in zijn plaats als de gezalfde Hoogepriester zal dienen, zal dit spijsoffer brengen; het betreft hier een blijvende inzetting, waarvan niet mag worden afgeweken. Het moet dus geheel en al door ver-
23 branding aan den HEERE worden gewijd. En elk spijsoffer van een priester draagt inzooverre het karakter van een brandoffer: er mag niets van overblijven, het moet geheel en al in het vuur; juist omdat het de algeheele toewijding van den priester verzinnebeeldt, mag hij daarvan zelf niets eten.
24 Vervolgens sprak de HEERE tot Mozes ten aanzien van
25 het *zondoffer* als volgt: Spreek tot Aäron, den Hoogepriester en zijn zonen: Dit wat Ik nu ga zeggen, is de wet, die gij onderhouden zult bij het brengen van een zondoffer. Wat de plaats betreft: op de plaats waar het brandoffer geslacht wordt, aldaar moet ook het zondoffer geslacht worden, namelijk aan de noordzijde van het brandofferaltaar[1]), voor het aangezicht des HEEREN, Die daar Zijn woning heeft. Het is bij uitnemendheid als heilig te beschouwen. Uit dit
26 bijzonder heilig karakter vloeit ook voort, dat de priester, die het brengt voor de zonde van den enkelen Israëliet[2]),

---

1) Zie 1 : 11.
2) Zie 4 : 22—5 : 13.

verplicht is het offervleesch te eten, en dat niet op elke willekeurige plaats, maar op een heilige plaats: in den
27 voorhof van de Tent der samenkomst. Tengevolge van die bijzondere heiligheid zal ook alles wat met het vleesch van het zondoffer in aanraking komt, heilig zijn. Zoo staat het ook met het offerbloed: wanneer iets daarvan bij voorbeeld op een kleedingstuk mocht spatten, dan zult gij dat kleed, waarop de spatten gekomen zijn, op de heilige plaats zelf wasschen, opdat het bloed niet met het kleed naar buiten
28 gebracht en ontheiligd worde. In verband met die bijzondere heiligheid staat ook hetgeen er gebeuren moet met het vat waarin het vleesch gekookt is: was het een aarden vat, dan moet dit aan stukken gebroken en dus buiten gebruik gesteld worden; was het een koperen pan, dan kan men volstaan met deze flink te schuren en in water om te spoelen, wijl op die wijze alle resten van het heilige vleesch afdoende verwijderd worden en ontheiliging voorkomen wordt.

29 Het gegeven voorschrift om het zondoffervleesch te eten geldt niet uitsluitend voor den priester, die het offer gebracht heeft, maar voor allen uit de priesterlijke familie, die van het mannelijk geslacht zijn. Zij behooren dat te
30 eten: het is immers bij uitnemendheid heilig. Evenwel geldt dit voorschrift niet ten aanzien van die zondoffers, van welker bloed iets in de Tent der samenkomst zelf gebracht is, om binnen het heiligdom verzoening te bewerken, zooals het geval is met die zondoffers, die gebracht worden voor den Hoogepriester zelf of voor het geheele volk[1]). Hier bereikt de graad van heiligheid zijn hoogtepunt en daarom mag dit niet gegeten worden, het moet volkomen aan den HEERE gewijd en dus ter verbranding aan het vuur prijsgegeven worden.

7 : 1 Dit nu is de wet, die gij zult onderhouden bij het brengen van een *schuldoffer*, eveneens bij uitnemend-
2 heid als heilig te beschouwen. Wat de plaats aangaat, op dezelfde plaats waar men gewoon is het brandoffer te slachten, namelijk aan de noordzijde van het brandofferaltaar, zal men ook het schuldoffer slachten. Het uitstroomende

---

1) Zie 4 : 3-5, 13-16.

bloed daarvan moet men opvangen en aan alle vier zijden
3 van het altaar sprenkelen. Dan zal men al het vet van het
offerdier offeren, namelijk den geheelen vetstaart en het
4 vet, dat de ingewanden omsluit; ook de beide nieren met
het vet, dat daaraan zit en dat tegen de lendenen aan ligt,
met het geheele aanhangsel van de lever, dat hij tot bij
5 de nieren moet wegnemen. Dit alles, het uitnemendste en
fijnste van het vleesch, zal de dienstdoende priester op het
altaar leggen en in rook doen opgaan als een vurig offer
voor den HEERE: het is immers een schuldoffer om genoeg-
6 doening aan te brengen. Het overige vleesch zal door allen
uit de priesterlijke familie, die van het mannelijk geslacht
zijn, gegeten worden, mits op een heilige plaats: het is
7 immers bij uitnemendheid heilig. Zooals het is met het
zondoffer, zoo is het in dezen ook met het schuldoffer;
eenzelfde wet geldt voor beide: het behoort toe aan den
priester, die het gebracht en daardoor verzoening bewerkt
heeft.
8 In verband hiermede wordt ook bepaald, dat als de
dienstdoende priester voor iemand een brandoffer brengt,
de huid van het offerdier ten deel zal vallen aan den
9 priester, die het offer gebracht heeft. Voorts zal ook elk
spijsoffer, dat in den oven gebakken of in de bakpan of
op de bakplaat toebereid is, voorzoover het niet verbrand
moet worden, ten deel vallen aan den priester, die het
10 offer brengt; het is zijn eigendom. Alle àndere spijsoffers,
zoowel de met olie aangemaakte als ook de geheel droge
meeloffers, die in veel grootere hoeveelheden aangebracht
worden, zullen niet slechts aan den dienstdoenden priester,
doch aan alle zonen van Aäron ten deel vallen, den een
zoo goed als den ander, zonder uitzondering.
11 Dit wat nu volgt is de wet, die men zal onderhouden,
wanneer men den HEERE een *dankoffer* brengt.
12 Indien men het wil brengen als een lofoffer uit dank-
baarheid voor genoten weldaden, dan moet men aan het
eigenlijk *lofoffer* ongezuurde koeken toevoegen ten spijs-
offer. Deze moeten met olijfolie toebereid zijn. Verder
ongezuurde platte vladen, die met olie zijn bestreken, en
goed beslagen fijn meel, in den vorm van met olie toe-
13 bereide koeken. Bovendien moet de offeraar ook koeken

van gezuurd brood aan zijn offergave toevoegen, nevens
14 het offerdier, dat hij als lof-dankoffer brengt. Uit elke
soort koeken van de geheele offergave moet hij één als
heffing aan den HEERE brengen, welke dan ten deel zal
vallen aan den dienstdoenden priester, die het bloed van
15 het ten dankoffer bestemde dier gesprenkeld heeft. Wat
aangaat het vleesch van zijn als lofoffer gebracht dankoffer,
dat zal op den dag der offerande zelf gegeten worden. Van
het lofoffer mag men niets tot den volgenden morgen over-
laten.

16 Een ietwat ander geval is het, indien het tot slacht-
offer bestemde offerdier een *gelofte-offer* of een *vrijwillig
offer*[1]) is. Ook dit moet zoo mogelijk gegeten worden op
denzelfden dag, waarop de offeraar zijn offer gebracht heeft.
Maar mocht er iets van overblijven, dan mag dat op den
17 volgenden dag gegeten worden. Blijft er ook dan nog iets
over van het vleesch van het offerdier, dan moet deze rest
op den derden dag met vuur verbrand worden. Het geldt
18 dan immers voor onrein. Indien desondanks nog op den
derden dag iets van het vleesch van het dankoffer gegeten
wordt, dan zal hij, die het offer gebracht heeft, niet aange-
naam zijn in het oog des HEEREN; hij toch had dit moeten
voorkomen. Het offer zal hem dan ook niet worden toege-
rekend als een Gode welgevallige zaak. Het is immers een
afgrijselijk, verfoeilijk ding geworden en de persoon die
daarvan gegeten heeft, heeft schuld op zich geladen. Hij
heeft geen eerbied getoond voor de wetten ten aanzien van
de heilige dingen. Hij zal zijn straf niet ontgaan.

19 Ook wanneer het offervleesch met iets onreins in aan-
raking gekomen is, kan het niet meer dienen voor het offer-
maal; het is verontreinigd, het mag niet gegeten, maar
moet met vuur verbrand worden. Overigens geldt de eisch
van reinheid niet alleen voor het vleesch, maar ook voor
hen die het eten; ieder die rein is, mag deelnemen aan het
20 offermaal, maar wanneer iemand het vleesch van des HEEREN
dankoffer eet, *terwijl* hij door eenige oorzaak met onrein-
heid bezoedeld is, dan zal die persoon uit de gemeenschap

---

1) D.i. een offer dat zonder directe aanleiding spontaan gebracht werd om de verbondsgemeenschap te bevestigen.

21 van zijn volksgenooten uitgeroeid worden. Ieder wachte zich dus om in dezen lichtvaardig te werk te gaan. Zelfs wanneer iemand ook maar iets áánraakt, dat ceremoniëel onrein is, hetzij een onrein mensch, hetzij een onrein stuk vee of een onrein kruipend dier — en dan eet van het vleesch van het dankoffer, dat den HEERE toebehoort, dan zal die persoon uit de gemeenschap van zijn volksgenooten uitgeroeid worden. Hij is het heilige te na gekomen en heeft het wettelijk onderscheid tusschen rein en onrein veronachtzaamd.

7. *Slotbepalingen.* 7 : 22-38.

a. *Verbod van vet en bloed.*

7 : 22 In aansluiting aan de gegeven offerwetten sprak de
23 HEERE tot Mozes: Tot de Israëlieten zult gij aldus spreken:
Gij moogt in het geheel *geen vet* eten van rund, schaap of
24 geit. Ook het vet van een ander rein dier, dat hetzij zijn natuurlijken dood gestorven, hetzij door een wild dier verscheurd is, mag volstrekt niet gegeten worden, wijl het onrein is; het mag echter wel tot allerlei doeleinden in
25 verband met uw dagelijksch werk benut worden. Immers alwie vet eet van het vee, waarvan men een vurig offer aan den HEERE brengt — de persoon, die dat doet, moet uit de gemeenschap van zijn volksgenooten uitgeroeid worden.
26 Evenzoo moogt gij in heel uw land, in al uw woonplaatsen en uw woningen ook volstrekt *geen bloed* eten. Het bloed is drager van het leven en behoort in bijzonderen zin Gode toe. Daarom mag het onder geen omstandigheid genuttigd worden, noch het bloed van eenig gevogelte, noch van
27 eenig stuk vee. Ieder persoon, die geen acht slaat op dit verbod en die eenig bloed, welk dan ook, eten zal, die persoon moet uit de gemeenschap van zijn volksgenooten uitgeroeid worden.

b. *Aandeel der priesters.*

7:28, 29 Ook sprak de HEERE tot Mozes: Tot de Israëlieten zult

gij aldus spreken: Degene die aan den HEERE zijn dankoffer
wil offeren, moet persoonlijk de offergave van zijn dank-
30 offer aan den HEERE toebrengen. Het moet niet iets ge-
dwongens zijn. Eigenhandig moet hij die deelen aanbren-
gen, die tot een vurig offer voor den HEERE bestemd zijn,
namelijk de vetstukken met het borststuk; het laatste moet
hij brengen om dat als beweegoffer plechtig heen en weder
te bewegen voor het aangezicht des HEEREN en het Hem
31 aldus aan te bieden. Het is de taak van den dienstdoenden
priester om dan dat vet op het brandofferaltaar in rook
te doen opgaan, doch het borststuk zal aan Aäron en zijn
32 zonen ten deel vallen. Den *rechterschenkel* van het offer-
dier, het beste deel van het achterbeen[1]), moet gij, offeraar,
als een verplichte heffing van uw dankoffers aan den dienst-
33 doenden priester geven; hij toch die uit de zonen van
Aäron het bloed van het dankoffer sprengt en het vet offert,
zal als loon den rechterschenkel in eigendom ontvangen.
34 Hij ontvangt dien eigenlijk van Mij. Want Ik, de HEERE,
néém als het Mij toekomend deel van de dankoffers der
Israëlieten de beweegborst en den hefschenkel, en Ik géef
die weder aan den priester Aäron en aan zijn zonen. Ik
stel het tot een blijvende inzetting, dat hun dit zal toe-
komen van de zijde der Israëlieten, zoodat zij daarop naar
recht aanspraak kunnen maken.
35 Dit wat hiervoren omschreven is, is het aandeel van
Aäron en dat van zijn zonen, uit kracht van hun wijding,
in de vurige offeranden des HEEREN, hun toegewezen toen
de HEERE hen liet naderen om Hem in het priesterambt te
36 dienen; dit is het aandeel, dat de HEERE geboden heeft hun
te geven, ten dage dat Hij uit alle Israëlieten hèn tot Zijn
dienaren zalfde; dit heeft Hij ingesteld tot een blijvende
inzetting, onveranderlijk geldig voor al hunne geslachten.

7 : 37 Zoo zijn dan de offerwetten hier alle tot één bundel
vereenigd: de wet op het brandoffer, het spijsoffer, het
zondoffer, het slachtoffer, het wijdingsoffer[1]) en het dank-
38 offer. Al deze wetten heeft de HEERE Zelf aan Mozes be-

---

[1]) Zie I Sam. 9 : 24.

kendgemaakt op den berg Sinaï, ten dage dat Hij het noodig achtte aan de Israëlieten Zijn geboden te geven omtrent de wijze, waarop zij den HEERE, hun God, offers zouden brengen, toen zij gelegerd waren in de woestijn van Sinaï.

---

1) Hiermede wordt bedoeld het in 6 : 19-23 beschreven offer; de volgorde in vs 37 klopt dus niet precies op die in hfdst. 6—7. De naam wijdingsoffer is duidelijker dan de naam vuloffer uit de Statenvert., ontleend aan de uitdrukking „iemand de hand vullen", d.i. tot priester aanstellen, zie b.v. Ex. 28 : 41, Richt. 17 : 5, 12.

II. DE PRIESTERS DES HEEREN. 8 : 1—10 : 20.

1. *Wijding der priesters.* 8 : 1-36.

8 : 1 Verder sprak de HEERE tot Mozes als volgt:
2 Breng nu uw broeder Aäron en met hem ook zijn zonen Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar, herwaarts, daarbij tevens de voor hen bestemde kleederen, de heilige zalfolie, den stier voor het zondoffer, de beide rammen voor brand- en dankoffer en den korf met de ongezuurde brooden[1]; en laat de geheele vergadering van de oudsten
3 Israëls samenroepen om hier bij den ingang van de Tent
4 der samenkomst bijeen te komen. Hierop deed Mozes terstond zooals de HEERE hem geboden had, en werd de vergadering samengeroepen bij den ingang van de Tent der samenkomst, opdat zij getuige zou zijn van hetgeen er geschieden zou.
5 Toen zeide Mozes tot de vergadering: Let op! Dit wat ik nu ga doen, is mij door den HEERE Zelf uitdrukkelijk
6 geboden. Daarop deed hij *Aäron en zijn zonen* naar voren komen; zij moesten zich allereerst in het daar aanwezige water geheel wasschen als zinnebeeld van de geestelijke reiniging, die zij van noode hadden om recht in het heilig-
7 dom te verkeeren. Nu liet Mozes Aäron het onderkleed van zijn *ambtsgewaad* aantrekken, waarbij hij hem met den gordel omgordde, bekleedde hem daarna met het opperkleed en deed den efod, het schouderkleed, daar overheen, waarbij hij hem den uit dezelfde stof vervaardigden riem van den efod omstrikte, zoodat de efod aan zijn borst
8 bevestigd was. Voorts hechtte Mozes hem het borstschild aan en legde hem de Urim en de Thummim in het borstschild, opdat hij die zou kunnen gebruiken om den HEERE
9 te raadplegen. Tenslotte zette hij hem den tulband op het

---

1) Zie Ex. 29 : 1-3.

hoofd en bevestigde op dien tulband aan de voorzijde de kostbare gouden plaat met inscriptie, de heilige voorhoofdskroon, die in het bijzonder den Hoogepriester kenmerkte als aan den HEERE gewijd. Dit alles deed Mozes geheel overeenkomstig hetgeen de HEERE hem geboden had[1]).

10 Alsnu overgaande tot de *zalving* nam Mozes de zalfolie en zalfde daarmede allereerst den tabernakel zelf als de plaats, waar de HEERE wonen wilde, en tevens alle voorwerpen, die daarin waren; hij heiligde ze tot den dienst
11 des HEEREN. Op het brandofferaltaar sprengde hij iets van de zalfolie, tot zevenmaal toe, vanwege de bijzondere beteekenis ervan in den eeredienst. Zoo zalfde hij het altaar, maar ook al het bijbehoorend gereedschap, benevens het waschvat, en het voetstuk daarvan nog afzonderlijk, om ze
12 op die wijze te heiligen tot den dienst des HEEREN[2]). Nadat hij dit gedaan had, goot hij een deel van de zalfolie uit over het hoofd van Aäron; zoo zalfde hij hem om hem
13 op die wijze te heiligen tot den dienst des HEEREN. De vier zonen van Aäron deed hij insgelijks naar voren komen, liet hen na de reiniging het priesterlijk onderkleed aantrekken, omgordde hen met een gordel en bond hun de voor hen bestemde wit linnen mutsen om het hoofd. Dit alles deed Mozes geheel overeenkomstig hetgeen de HEERE hem geboden had[3]).

14 Ook bij de nu volgende offeranden was het Mozes, die als middelaar des verbonds den geheelen dienst verrichtte. Nadat hij den tot *zondoffer* bestemden stier had doen voorleiden en Aäron en zijn zonen alle hun handen op den kop van den stier gelegd hadden om als het ware hun zonden en onreinheid op hem over te dragen, slachtte Mozes den
15 stier, waarbij hij zorg droeg dat het uitstroomende bloed werd opgevangen. Een deel daarvan streek hij met zijn vinger rondom aan de vier horens van het brandofferaltaar in den voorhof om op die wijze het altaar te ontzondigen. Het overige bloed, dat nu geen bestemming meer had, maar toch aan den HEERE gewijd was, goot hij uit aan den

1) Zie Ex. 29 : 4-6, 28 : 36-38.
2) Ex. 30 : 26-29, 40 : 9-11.
3) Zie Ex. 29 : 7-9, 40 : 12-15.

voet van het altaar. Zoo heiligde hij het altaar door verzoening te bewerken voor de onreinheid, waarmede het
16 door de menschen bezoedeld was. Daarop nam hij al het vet, dat zich aan de ingewanden bevindt, en het geheele aanhangsel van de lever en de beide nieren met al het vet daaraan. Dit alles wierp Mozes in het vuur en deed het in
17 rook opgaan op het altaar. Maar de romp van den stier met zijn huid, zijn vleesch, zijn mest, alwat er nog in en aan was, heeft hij buiten de legerplaats in het vuur laten verbranden. Ook hierin deed Mozes geheel overeenkomstig hetgeen de HEERE hem geboden had[1]).

18 Daarna liet Mozes den tot *brandoffer* bestemden ram voorleiden en Aäron en zijn zonen legden alle hun handen op den kop van den ram tot een teeken, dat hij in hun plaats trad en zij ook zichzelf met lichaam en ziel volkomen
19 wilden toewijden aan den dienst des HEEREN. Mozes slachtte nu den ram, waarbij hij het uitstroomende bloed als het voornaamste deel van het offer liet opvangen en dit vervolgens aan alle vier zijden tegen het brandofferaltaar
20 sprenkelde. Hierop sneed hij den ram in zijn hoofdbestanddeelen uiteen en legde den kop en de stukken offervleesch en de vetdeelen op het altaar om ze in rook te
21 doen opgaan; de ingewanden uit de buikholte en de pooten had hij eerst flink met water gereinigd. Zoo deed hij den geheelen ram op het altaar in rook opgaan; dit was in den vollen zin een brandoffer, waarvan een geur opsteeg, die den HEERE aangenaam was; ja, een vurig offer dat getuigde van volkomen overgave aan den HEERE Zelf. Ook dit alles deed Mozes geheel overeenkomstig hetgeen de HEERE hem geboden had[2]).

22 Daarna liet Mozes den anderen ram, die tot *wijdingsoffer* bestemd was, voorleiden, en ook nu legden Aäron en zijn zonen alle hun handen op den kop van den ram tot een teeken, dat hij in hun plaats trad en zij ten volle bereid waren hun leven te wijden aan den ambtelijken dienst in
23 het heiligdom. Nadat hij den ram geslacht had, waarbij hij zijn bloed laten opvangen, nam hij iets daarvan en

---

1) Zie Ex. 29 : 10-14.
2) Zie Ex. 29 : 15-18.

streek het met zijn vinger aan het oorlelletje van Aärons rechteroor, aan den duim van zijn rechterhand en aan den grooten teen van zijn rechtervoet. Daar het onderdeel het geheele orgaan vertegenwoordigt, en de linkerzijde in de rechterzijde begrepen is, werd op deze wijze de geheele persoon in zijn hooren, doen en gaan, de mensch in zijn handel en wandel, zinnebeeldig tot ambtsdrager in des
24 HEEREN dienst gewijd. Ook aan de zonen van Aäron moest dezelfde ceremonie volbracht worden. Mozes liet hen naar voren komen en bestreek met het offerbloed ook het oorlelletje van hun rechteroor, den duim van hun rechterhand en den grooten teen van hun rechtervoet. Het overige van het offerbloed sprenkelde Mozes daarna aan alle vier zijden tegen het brandofferaltaar, waarop hij de afloopende bloeddruppels met de zalfolie vermengde[1].
25 Vervolgens nam Mozes het fijnste van het vleesch, namelijk het vet: den geheelen vetstaart en al het vet dat zich aan de ingewanden bevindt, het geheele aanhangsel van de lever, de beide nieren met het vet daaraan, en
26 daarbij den rechterschenkel. Ook nam hij uit den korf met ongezuurde brooden, die voor het aangezicht des HEEREN in den voorhof neergezet was, één ongezuurd brood, één oliebroodkoek en één dunnen koek, en hij legde deze op
27 dat vet en op den rechterschenkel. Dit alles tezamen legde hij daarna op de uitgestrekte handen van Aäron en zijn zonen en maakte het tot een beweegoffer, door de op hun handen liggende offergave plechtig heen en weder te bewegen voor het aangezicht des HEEREN. Aldus werd hun niet alleen het recht toegekend om met offergaven tot God te naderen, maar ook werd door het bewegen uitgedrukt, dat zij zelf mèt die offergaven aan den HEERE werden aangeboden en vervolgens door Hem weder teruggegeven
28 werden met bestemming voor Zijn dienst. Mozes nam alles dan ook weder van hun handen terug en legde het op het altaar bovenop de resten van het brandoffer om zoo alles in rook te doen opgaan[2]. Zoo moest het geschieden, omdat

---

1) Zie beneden, vs 30.
2) Ditmaal dus ook den rechterschenkel, die anders voor den priester zelf bestemd was, zie 7 : 32 en 33.

het nu een zeer bijzonder offer was: een wijdingsoffer,
waarvan een geur opsteeg, die den HEERE aangenaam was,
ja, een vurig offer, dat getuigde van volkomen toewijding
29 aan den HEERE en aan Zijn dienst. Hierop nam Mozes het
borststuk van het offerdier en bewoog dit voor het aan-
gezicht des HEEREN heen en weder om het aldus Hem als
beweegoffer aan te bieden en het weder van Hem terug
te ontvangen: immers, dit stuk van den tot wijdingsoffer
bestemden ram viel Mozes zelf ten deel, overeenkomstig
hetgeen de HEERE aan Mozes geboden had[1]).
30 Ten slotte verrichtte Mozes nog een onmisbare hande-
ling. Hij nam iets van de zalfolie, vermengd met druppels
van het bloed, dat op het altaar gesprengd was. Dit spren-
kelde hij op Aäron en op zijn kleederen en tevens op de
vier zonen van Aäron en op hun kleederen. Mozes trad
hierbij op als Middelaar om in naam des HEEREN feitelijk
antwoord te geven op de aangebrachte offeranden: door
deze *besprenkeling* met bloed en zalf — teekenen van ver-
zoende betrekking en van geestelijke bekwaammaking —
gaf de HEERE te kennen, dat Hij Aäron en zijn zonen aan-
nam tot Zijn priesters, hen in genade aanzag en hen toe-
rustte met de noodige gaven om hun ambt te bedienen. Deze
besprenkeling beduidde en voltooide tevens hun aanstelling
tot ambtsdragers en werd daarom ook tot hun ambtsge-
waad uitgebreid. Op deze wijze heiligde Mozes zijn broeder
Aäron met zijn kleederen en tevens diens zonen met hun
kleederen tot den priesterdienst.
31 Na deze handelingen sprak Mozes tot Aäron en diens
zonen het volgende: Het vleesch van dezen ram moet die-
nen voor den *offermaaltijd*, ter bevestiging van het ver-
bond tusschen den HEERE en uw huis; kookt het daarom
hier in den voorhof bij den ingang van de Tent der samen-
komst, zoodat de vergadering het kan zien. Dáár moet gij
het ook eten, met het brood, dat in den korf van het
wijdingsoffer is overgebleven. Zoo is het mij immers ge-
boden: Aäron en zijn zonen zullen dat eten, geen ander
32 mag aan dien maaltijd deelnemen[2]). En vanwege de bij-

---

1) Zie Ex. 29 : 26; later was dit stuk voor de priesters, zie 7 : 31.
2) Zie Ex. 29 : 31-34.

zondere heiligheid dier spijzen is ook dit bepaald: Hetgeen
van het vleesch en het brood overblijft tot den volgenden
33 morgen, moet gij met vuur verbranden. Bovendien wordt
u uitdrukkelijk voorgeschreven: Van den ingang van de
Tent der samenkomst moogt gij u *zeven dagen lang* niet
verwijderen om naar buiten te gaan, totdat de dag aan-
breekt, dat uw wijdingsdagen vervuld zijn. Zeven dagen
achtereen zal namelijk de wijding tot uw ambt voortgaan.
34 Evenals men op dézen dag met u gehandeld heeft, alzoo
heeft de HEERE geboden ook de volgende dagen met u te
handelen, om voor u geheel en al verzoening te doen en
u geheel en al te heiligen. De dagelijksche herhaling uwer
wijding dient om haar te bevestigen, totdat zij de zevende
35 maal haar volkomenheid bereikt heeft. Onthoudt dus goed,
dat gij zeven dagen lang bij den ingang van de Tent der
samenkomst moet vertoeven, dag en nacht. Ja, alles wat
u door den HEERE voorgeschreven is, dat zult gij nauw-
lettend in acht nemen, opdat gij niet bij afwijking daarvan
des doods schuldig wordt en sterft. Zoo moet ik het u
voorhouden, want alzoo is het mij door den HEERE Zelf
geboden.
36 Aäron nu en zijn zonen namen alles in acht, wat de
HEERE hun door den dienst van Mozes geboden had.

2. *De ambtsaanvaarding; Aärons eerste offeranden.* 9 : 1-24.

9 : 1 Het geschiedde nu op den achtsten dag, den dag na
de vervulling van de zeven dagen der priesterwijding, dat
Mozes zijn broeder Aäron en diens zonen, benevens de
2 oudsten van Israël samenriep. Tot Aäron zeide hij: De
tijd is daar om uw ambt openlijk te aanvaarden door uw
eerste offeranden te brengen. Neem daarom allereerst voor
uzelf een kalf, een jong mannelijk rund, ten zondoffer, en
een ram ten brandoffer, beide gaaf en zonder gebrek, en
breng die voor het aangezicht des HEEREN, ter plaatse waar
3 Hij wil wonen. En spreek daarna tot de Israëlieten, hier
in hun oudsten vertegenwoordigd: Neemt gij voor u ten
zondoffer een geitebok en ten brandoffer een kalf en een
4 schaap, beide één jaar oud en zonder gebrek; bovendien ten
dankoffer een mannelijk rund en een ram, om deze alle

voor het oog des HEEREN te offeren tezamen met een spijs-
offer, met olie toebereid. Heden toch wacht u een buiten-
gewone verschijning: de HEERE zal u Zijn tegenwoordigheid
5 heerlijk openbaren. Daarop namen zij hetgeen Mozes hun
geboden had en brachten dat tot voor den ingang van de
Tent der samenkomst. Ook de geheele vergadering kwam
naderbij en stelde zich daar voor het aangezicht des HEEREN
om aldus van het plechtig gebeuren getuige te zijn en
eraan deel te nemen.
6 Toen zeide Mozes in des HEEREN naam tot allen te-
zamen: Datgene wat nu zal geschieden, heeft de HEERE u
geboden te doen, opdat de heerlijkheid des HEEREN u ver-
7 schijnen moge. Daarna wendde hij zich bijzonder tot Aäron
en zeide: Nader gij tot het altaar, bereid uw zondoffer en
uw brandoffer en bewerk verzoening, eerst voor uzelf en
uw huis, en daarna voor het volk, door ook de offergave des
volks te bereiden en daarmede voor de Israëlieten ver-
zoening te bewerken, zooals de HEERE geboden heeft dat gij
zoudt doen.
8 Alsnu naderde Aäron tot het altaar en hij slachtte
eigenhandig het kalf, dat voor hem ten *zondoffer* bestemd
was, waarbij het uitstroomende bloed als het voornaamste
9 deel van het offer werd opgevangen. Nadat Aärons zonen
vervolgens dit bloed tot hem gebracht hadden, doopte hij
zijn vinger in het bloed en streek dat aan de vier horens
van het brandofferaltaar om het aldus den HEERE aan te
bieden ter verzoening van de zonde, die hem in weerwil
van al de gebrachte wijdingsofferanden nog bezoedelde. Het
overige deel van het bloed goot hij uit aan den voet van
10 het altaar. Maar het fijnste deel van het vleesch: het vet
met de nieren en het aanhangsel van de lever van het
offerdier, legde hij op het altaar om het in rook te doen
11 opgaan, zooals de HEERE aan Mozes geboden had. Het
overige vleesch echter en de huid van het dier liet hij
12 buiten de legerplaats met vuur verbranden. Daarop slachtte
Aäron het voor hem ten *brandoffer* bestemde dier, waarbij
hij zorg droeg dat het uitstroomende bloed werd opgevan-
gen. Nadat zijn zonen hem vervolgens dit bloed hadden
toegereikt, sprenkelde hij dat aan alle vier zijden tegen
13 het altaar. Ook het vleesch van het brandoffer reikten zij

hem over, verdeeld in zijn voornaamste stukken, met den
kop; hij legde die alle op het altaar om ze in rook te
14 doen opgaan. De ingewanden uit de buikholte en de pooten
wiesch hij eerst flink schoon en legde hij daarna bovenop
het brandoffer op het altaar om ze in rook te doen opgaan.
15 Nadat Aäron aldus voor de priesterschap verzoening
bewerkt had, ging hij ertoe over de offergave van het volk
te brengen. Hij nam den bok, die ten *zondoffer voor het
volk* bestemd was, slachtte dien en bereidde en behan-
delde hem ten zondoffer, geheel zooals hij juist tevoren
16 met zijn eigen zondoffer had gedaan. Daarna bracht hij
het *brandoffer* en deed daarmede geheel volgens de ge-
17 geven voorschriften[1]). Ook het *spijsoffer* bracht hij daarbij,
nam daarvan een handvol meel, wierp dat op het altaar
en liet het zoo in rook opgaan boven en behalve het brand-
18 offer, dat des morgens gebracht was. Vervolgens slachtte
Aäron het rund en den ram, die ten *dankoffer* bestemd
waren, waarbij hij zorg droeg, dat het uitstroomende bloed
werd opgevangen. Nadat zijn zonen hem dit bloed hadden
toegereikt, sprenkelde hij dat aan alle vier zijden tegen
19 het altaar. De vetstukken echter van het rund en van den
ram: den vetstaart, benevens het vet dat de ingewanden
omsluit, de nieren en het geheele aanhangsel van de lever,
20 al deze vetdeelen legden zij op de borststukken der offer-
dieren en zoo legden zij al het vet op het altaar om het
21 in rook te doen opgaan. De borststukken echter, evenals
den rechterschenkel, had Aäron eerst voor het aangezicht
des HEEREN heen en weder bewogen om ze Hem op deze
wijze aan te bieden. Aldus handelde hij geheel in overeen-
stemming met hetgeen Mozes geboden had[2]).
22 Bij het volbrengen van deze offerhandelingen stond
Aäron op den omloop, die halverhoogte rondom het altaar
was aangebracht. Alvorens daarvan af te dalen breidde hij
zijn handen uit over het wachtende en toeziende volk en
zegende het *als Hoogepriester* in den naam des HEEREN.
Toen kwam hij van de verhooging af, nadat hij de bij zijn
ambtsaanvaarding voorgeschreven offeranden — het zond-

---

1) Zie 1 : 5-13.
2) Zie 7 : 30.

23 offer, het brandoffer en het dankoffer — gebracht had. Nu
ging Mozes met Aäron samen binnen in de Tent der
samenkomst om Aäron in het Heilige aan den HEERE voor
te stellen en Hem aan te roepen om een teeken van Zijn
gunst. Zoodra zij daarna, weder buiten gekomen, de han-
den opgeheven hadden om het volk te zegenen, verscheen
opeens *de heerlijkheid des* HEEREN, die in de wolk boven
de tabernakel verborgen was, in hellen glans aan het
24 geheele volk. Op hetzelfde oogenblik ging *vuur* uit van den
HEERE, een felle vlam schoot uit de wolk neder op het
brandofferaltaar en verteerde onmiddellijk het vleesch
van het brandoffer en al de vetstukken, die daar lagen.
Daarmede gaf de HEERE ondubbelzinnig te kennen, dat
Aärons eerste offeranden door Hem waren aangenomen
en dat Hij hem en zijn zonen erkende als wettige bedie-
naars van Zijn heiligdom.

Toen het volk dit teeken van Zijn gunst aanschouwde,
begonnen allen te juichen van vreugde en vielen zij vol
eerbied op hun aangezicht.

3. *Dood van Nadab en Abihu; voorschriften in verband daarmede.* 10 : 1-20.

10 : 1 Deze indrukwekkende ambtsaanvaarding werd spoedig
gevolgd door een uitermate pijnlijke gebeurtenis, waardoor
de algemeene vreugde droef verstoord werd. De twee
oudste zonen van Aäron namelijk, Nadab en Abihu, die
den HEERE een reukoffer wilden brengen, namen beide hun
vuurbekken ter hand, deden vuur daarin en legden reuk-
werk daar bovenop. Zij brachten daarbij echter *vreemd*
vuur voor het aangezicht des HEEREN en weken af van het-
2 geen Hij hun geboden had. Op hetzelfde oogenblik ging er
opnieuw vuur uit van den HEERE, een felle vlam schoot
neder uit de wolk en verteerde onmiddellijk die beide
mannen, zoodat zij stierven voor het oog des HEEREN, ter
3 plaatse waar Hij Zijn intrek had genomen. Mozes begreep
terstond wat dit beteekende en hij zeide tot Aäron: Dit
wat de HEERE nu gedaan heeft, is geheel in overeenstem-
ming met hetgeen Hij heeft gesproken:

'k Bewijs Mijn heiligheid aan hen, die tot Mij naad'ren,

'k Betoon Mijn heerlijkheid voor 't oog van heel het volk.
Doch Aäron zweeg stil, te diep verslagen om een woord te
4 kunnen uiten. Daarop riep Mozes tot zich Misaël en El-
zafan, de zonen van Aärons oom Uzziël, die dus niet tot
de priesters behoorden, en zeide tot hen: Treedt toe, neemt
de lichamen van uwe verwanten op van deze plek vóór het
heiligdom en draagt ze weg buiten de legerplaats om ze
5 aldaar te begraven. Derhalve traden die mannen toe, na-
men hen op en droegen hen, gewikkeld in hun onder-
kleederen, uit den voorhof weg tot buiten de legerplaats,
zooals Mozes hun gezegd had.
6 Nu richtte Mozes weder het woord tot Aäron en zijn
beide overgebleven zonen Eleazar en Ithamar, die bij hem
stonden, en sprak tot hen in den naam des HEEREN: Het is
u beslist *verboden* om eenig *teeken van rouw* te toonen. Uw
hoofdhaar moogt ge niet los en onordelijk laten hangen
en uw kleederen moogt ge niet scheuren; wacht u dat gij
dat niet doet, opdat gij niet den schijn op u laadt van des
HEEREN doen te veroordeelen. Dan toch zoudt gij des doods
schuldig worden en sterven. Bovendien zou in uw personen
dan ook het volk schuldig staan en zou Zijn toorn tegen de
geheele vergadering ontsteken. Evenwel zullen uw broeders
die niet in het priesterambt staan, het geheele huis van
Israël derhalve, den brand, dien de HEERE heeft aange-
stoken, beweenen; zij mogen treuren over de ramp, die
als gevolg van Gods rechtmatigen toorn hun priesterschap
7 getroffen heeft. Ook is het u niet geoorloofd om deze
plaats te verlaten en door den ingang van de Tent der
samenkomst naar buiten te gaan, hetzij om bij de begra-
fenis tegenwoordig te zijn of tot een ander doel. Wacht u
dat gij dat niet doet, opdat ge niet des doods schuldig
wordt en sterft, want de heilige zalfolie des HEEREN is op u;
als ambtsdrager behoort gij Hem geheel en al toe, hebt ge
Zijn heiligheid te ontzien en alles te vermijden wat zweemt
naar gemeenschap met onreinheid en dood. Uw hoogste
voorrecht brengt ook de heiligste verplichting mee.
Aäron en zijn zonen deden geheel en al naar het
woord, dat Mozes tot hen gesproken had.
8 Nu sprak de HEERE Zelf rechtstreeks tot Aäron, den
9 Hoogepriester: Het is u beslist *verboden* — en dit geldt ook

voor uw zonen — om *wijn of bedwelmenden* drank te
drinken, wanneer gij u begeeft naar de Tent der samen-
komst om daar uw priesterlijk werk te verrichten. Wacht
u dat gij dat niet doet, opdat gij niet des doods schuldig
wordt en sterft. Ja, Ik geef u dit gebod thans bij het begin
van uw ambtelijken dienst als een blijvende, onveranderlijke
10 inzetting voor uw nageslacht. Zij dient om u des te
beter te bekwamen tot het volbrengen van uw priesterlijke
roeping. Deze zal namelijk bestaan in tweeërlei: vooreerst
dat gij met de noodige voorzichtigheid en nauwlettendheid
weet te onderscheiden tusschen het heilige en het niet-
heilige, tusschen het reine en het onreine in ceremoniëelen
zin, en dit onderscheidingsvermogen mag niet door het ge-
11 bruik van prikkelende dranken vertroebeld worden; in de
tweede plaats hebt gij de Israëlieten te onderrichten in de
kennis van al de inzettingen, die de HEERE door den dienst
van Mozes hun heeft voorgeschreven, en ook daartoe is het
noodzakelijk alles te vermijden wat schadelijk kan zijn
voor de helderheid van uw geest en de zuiverheid van uw
oordeel.

12 Hierna sprak Mozes tot Aäron en tot zijn overgebleven
zonen Eleazar en Ithamar: De voorgeschreven *offermaal-
tijd* mag, ondanks hetgeen er geschied is, niet achterwege
blijven. Neemt daarom dat deel van het spijsoffer, dat van
de door u voor het volk gebrachte vuuroffers des HEEREN
over is, en eet dat ongezuurd, zooals het is, naast het
brandofferaltaar. Het is bij uitnemendheid heilig en mag
derhalve niet anders dan met de grootste stiptheid behan-
13 deld worden volgens hetgeen is voorgeschreven[1]). Gij moet
het dan ook hier op de heilige plaats eten, dewijl het uw
wettig aandeel is en het wettig aandeel uwer zonen in de
vurige offers des HEEREN. Zoo moet ik het u voorhouden,
14 want alzoo is het mij door den HEERE Zelf geboden. Wat het
borststuk van het beweegoffer en den hefschenkel betreft,
gij behoeft die niet in den voorhof te eten, maar het moet
wel op een ceremoniëel-reine plaats gebeuren, door u en
uw zonen en dochters met u, heel uw gezin, want ze zijn
u gegeven als uw wettig aandeel en het wettig aandeel uwer

---

1) Zie 2 : 3, 6 : 16-18.

15 zonen in de dankoffers der Israëlieten[1]). De priesters moeten immers tegelijk met de vurige offers van de vetstukken, die op het altaar komen, ook den hefschenkel en de beweegborst van het offerdier aanbrengen om die als beweegoffer voor het oog des HEEREN heen en weder te bewegen en ze Hem aldus aan te bieden. Die zullen dan bestemd zijn voor u en uw zonen met u als een onveranderlijk recht, volgens de blijvende inzetting, welke de HEERE Zelf dienaangaande geboden heeft[2]).

16 Toen Mozes met het oog op het offermaal een nauwkeurig onderzoek instelde naar het vleesch van den zondofferbok[3]), zie, toen bleek dat het verbrand was. Daarom werd hij zeer vertoornd op Eleazar en Ithamar, de overgebleven zonen van Aäron, die hiervoor aansprakelijk waren. Hij riep hen ter verantwoording en vroeg hen:
17 Waarom hebt gij dat vleesch van het zondoffer niet voor den maaltijd bestemd en gegeten? Het was bij uitnemendheid heilig en moest dus niet anders dan met de grootste stiptheid behandeld worden. De HEERE had dat aan u als priesters toegewezen, opdat gij óók door het ambtelijk eten daarvan de ongerechtigheid der gemeente geheel zoudt wegdoen en voor haar verzoening zoudt bewerken voor
18 het aangezicht des HEEREN. En gij hadt dit toch kunnen weten. Ziet eens, het is volkomen duidelijk, dat het bloed van dit offerdier niet naar binnen gebracht is in het heiligdom, waar de HEERE woont. Dan zou het een ander geval geweest zijn. Dan hadt ge het niet mógen nuttigen. Maar nu dit bloed niet verder gebracht is dan tot het brandofferaltaar in den voorhof, nu hadt gij het vleesch beslist in deze heilige plaats moeten eten, zooals ik geboden heb[4]). Zoo is ook dit gebod des HEEREN overtreden en Hem nieuwe reden tot toorn gegeven.

19 Nu nam Aäron, die hierbij tegenwoordig was, het woord om zijn zonen te verontschuldigen. Hij zeide tot Mozes: Zie eens, er is inderdaad een fout begaan. Maar vergeet niet onder hoe buitengewoon moeilijke omstandig-

1) Zie 7 : 30-33.
2) Zie 7 : 34-36.
3) Zie 9 : 15.
4) Zie 6 : 24-30.

heden zij hun werk moesten doen. Vandaag hebben mijn zonen met mij hun éérste zondoffer en brandoffer voor het aangezicht des HEEREN gebracht en zijn mij tevens zulke ontzettende dingen wedervaren, waarin bleek hoe licht ook wij, priesters, ons nog misgaan kunnen. Welnu, indien ik nu op dezen dag, waarop de HEERE zoo duidelijk Zijn misnoegen over het vergrijp van mijn zonen heeft getoond, toch van het zondoffer had gegeten, zou dat den HEERE welbehagelijk geweest zijn? Wat dunkt u: had ik dan niet den schijn op mij geladen, dat ik die goddelijke waarschuwing niet ernstig ter harte nam?

20 Toen Mozes deze woorden hoorde, liet hij het erbij en stemde hij met Aärons handelwijze in.

III. REINHEIDSWETTEN. 11 : 1—15 : 33.

1. *Spijswetten: reine en onreine dieren.* 11 : 1-47.

11 : 1 De HEERE maakte nu Zijn wil bekend aangaande het onderscheid tusschen reine en onreine dieren en richtte zich daarbij niet alleen tot Mozes, maar ook tot Aäron, wijl ook deze tot taak had het volk met de inzettingen des
2 HEEREN bekend te maken[1]. Hij zeide tot hen: Spreekt tot de Israëlieten aldus: Dit zijn de dieren, welke gij uit alle
3 *viervoetige beesten* die op aarde zijn, eten moogt: alwat onder de beesten gespleten hoeven heeft, namelijk hoeven die geheel in tweeën gekloofd zijn, dat moogt gij eten, mits het óók de spijs herkauwt.
4 Maar van de dieren die herkauwen of gespleten hoeven hebben, moogt gij de volgende niet eten: vooreerst den kameel, want deze herkauwt wel, maar hij heeft geen ge-
5 spleten hoeven: derhalve zal hij u onrein zijn; voorts den klipdas, want ook deze herkauwt wel, maar hij heeft geen
6 gespleten hoeven: derhalve zal hij u onrein zijn; verder ook den haas, omdat ook deze wel herkauwt, maar geen ge-
7 spleten hoeven heeft: derhalve zal hij u onrein zijn. Ten slotte het zwijn, want dat heeft wel gespleten hoeven, ja zelfs geheel in tweeën gekloofde hoeven, maar herkauwen
8 doet het niet: derhalve zal ook dat u onrein zijn. Ten aanzien van al deze dieren geldt het voorschrift: van hun vleesch zult gij niet eten en hun dood aas zult gij zelfs niet aanraken; zij zullen voor u iets onreins zijn, waarmede gij u niet moogt bezoedelen.
9 Wat aangaat de *waterdieren:* gij moogt van alwat in het water leeft, het volgende eten: alwat leeft in het water, hetzij in de zeeën of in de rivieren, en dat vinnen en
10 schubben heeft, dat moogt gij eten. Maar alwat geen vin-

---

[1]) Zie 10 : 10-11.

nen of schubben heeft, hetzij in de zeeën of in de rivieren,
onder alles wat in het water wemelt en onder al die
levende wezens, die in het water hun bestaan hebben, dat
11 zal u tot een gruwel zijn. Ja, niets minder dan een gruwel
zullen zij u zijn: van hun vleesch zult gij niet eten en hun
12 dood aas zal u een voorwerp van afschuw zijn. Nogmaals:
alle waterdieren die niet van vinnen of schubben zijn voor-
zien, zullen u tot een gruwel zijn, waarmede gij u niet
moogt verontreinigen.

13 Wat nu de *vogels* aangaat, onder deze zult gij de
volgende verafschuwen als dieren die niet mogen gegeten
worden, die een gruwel zijn: den arend, den lammergier en
14 den zeearend; voorts den wouw en alle soorten van gieren;
15, 16 ook alle soorten van raven; verder den struisvogel, den
17 nachtuil, den meeuw en alle soorten van sperwers; even-
18 eens den steenuil, den aalscholver en den oehoe; den witten
19 uil, den pelikaan en den aasgier; den ooievaar en alle
soorten van reigers, tenslotte ook den hop en den vleer-
muis.

20 Al het *kruipend gedierte*, dat vleugels heeft, maar
zich tevens op vier pooten voortbeweegt, dat zal u tot een
21 gruwel zijn. Evenwel zult gij van al dat kruipend gedierte
met vleugels, dat zich tevens op vier pooten voortbeweegt,
sommige wel mogen eten; namelijk elk dier dat bovenaan
de pooten nog een paar springvoeten heeft om over den
22 grond te springen. Hiervan moogt gij deze eten: alle soor-
ten van de gewone vliegende sprinkhanen, van de groote
treksprinkhanen, van de heidehippers en van de kleine
23 treksprinkhanen. Overigens zal al het kruipend gedierte
met vleugels, dat tevens zich op vier pooten voortbeweegt,
u tot een gruwel zijn.

24 In de volgende gevallen maakt gij uzelf in ceremoniëe-
len zin *onrein*: alwie met *het aas* dezer dieren in aanraking
komt, zal tot den avond van denzelfden dag onrein zijn,
25 en alwie iets van hun aas draagt, moet niet alleen zichzelf
maar ook zijn kleederen wasschen, en zal tot aan den
26 avond onrein zijn. Verder geldt dit ook voor alle bees-
ten, wier hoeven wel gespleten, maar niet geheel in tweeën
gekloofd zijn en die niet herkauwen; zooals gezegd is, zijn
zij zelf voor u onrein, maar ook alwie met hun aas in aan-

27 raking komt, zal onrein zijn. Bovendien zal alles wat onder
de viervoetige dieren op zijn voetspitsen gaat, u onrein
zijn, en alwie met hun aas in aanraking komt, zal ook onrein
28 zijn tot aan den avond. Hij die iets van hun aas draagt,
moet niet alleen zichzelf, maar ook zijn kleederen wasschen
en zal onrein zijn tot aan den avond. Nogmaals: al deze ge-
dierten moeten in uw oog onrein zijn.
29 Het volgende zal *iets onreins* voor u wezen onder het
wemelend gedierte, dat in en op den bodem krioelt: de
30 mol, de muis en alle soorten padden; ook de egel, de
31 hagedis, de gekko, de slak en het kameleon. Onder al het
wemelend gedierte zullen deze u onrein zijn en alwie ermee
in aanraking komt, als zij dood zijn, is onrein tot aan den
avond.
32 Eveneens zal al datgene onrein zijn, waarop een van
deze beesten, als het dood is, neervalt: elk houten stuk
vaatwerk of kleedingstuk of lederen huls of zak, of elk
voorwerp waarmede eenig werk verricht wordt. Wat het
ook zij, het moet in het water gelegd worden en blijft
onrein tot aan den avond; daarna zal het weder rein en
33 bruikbaar zijn. Maar elk aarden stuk vaatwerk[1]), waarin
zulk een dood beest valt, dat wordt met alles wat erin is,
onrein; het moet aan stukken gebroken en dus voor goed
34 buiten gebruik gesteld worden. Alle soort voedsel, dat
op zichzelf wel gegeten mag worden, zal onrein zijn, wan-
neer er water op komt uit zulk een verontreinigd vat, en
ook iedere drank, die op zichzelf wel gedronken mag wor-
35 den, is in al zulk vaatwerk onrein. Ja, alles waarop iets
van het aas dier beesten valt, wordt daardoor onrein; zoo-
wel de aarden oven als de bakpan met deksel moeten in
dat geval gebroken worden: zij zijn verontreinigd en daar-
36 om zullen ze voor u iets onreins zijn. Geheel iets anders
is het echter wanneer het een bron is of een waterput of
vergaarbak van water, waarin zulk een dood dier gevallen
is; zij blijven rein; wie evenwel dat aas aanraakt om het
37 eruit te halen, wordt daardoor verontreinigd. Wanneer het
geval zich voordoet, dat zulk een dood dier valt op een
hoop droog zaad, bestemd om uitgezaaid te worden, dan
38 blijft dat rein. Maar indien men water op het zaad gestort

1) Vgl. 6 : 28.

heeft en er valt dan iets van dat aas op, zal dat zaad voor
u iets onreins wezen.
39 Wanneer een van de *reine dieren*, die gij overigens wel
eten moogt, zijn natuurlijken *dood* gestorven is, wordt het
onrein; wie derhalve met het aas daarvan in aanraking
komt, zal in ceremoniëelen zin *onrein* zijn tot aan den
40 avond. Wie iets van dat aas eet, is gehouden zijn kleederen
te wasschen en blijft onrein tot aan den avond. Maar ook
hij die het aas opgenomen heeft, moet zijn kleederen was-
schen en ook hij zal tot aan den avond onrein zijn.
41 Het gegeven spijsverbod[1]) moet nog als volgt worden
aangevuld: al het kruipend gedierte dat in en op den
bodem wemelt, is iets gruwelijks: het mag niet gegeten
42 worden. Dit geldt niet alleen van alles wat zich op zijn
buik voortbeweegt, maar ook van alles wat op vier pooten
gaat en van alle veelvoeters onder het kruipend gedierte,
dat in en op den bodem wemelt: gij zult die dieren niet
43 eten, want zij zijn een gruwel. Uitdrukkelijk wordt u ge-
boden: Maakt uzelf niet tot iets verfoeilijks door aan-
raking van eenig dergelijk kruipend gedierte en veront-
reinigt u daarmede niet, zoodat gij zelf op die wijze onrein
44 zoudt worden. Immers Ik, Die u dit alles gebied, ben de
HEERE, uw God. Daarom hebt gij uzelf heilig te houden en
uzelf te onderscheiden van alle andere volken, die niet
met Mij in verbondsgemeenschap leven. Weest heilig, gij
Israëlieten, want Ik ben heilig. *Maakt uzelf dan niet onrein*
en verlaagt u niet door aanraking van eenig kruipend ge-
dierte, dat in en op den bodem wemelt en dat in zijn
voorkomen en leefwijze zoo duidelijk de ontaarding en
45 verwording toont, die het gevolg is van de zonde. Gij
echter behoort Mij toe, want Ik ben de HEERE, uw Verbonds-
god, Die u uit Egypte, het land der slavernij, heb doen
optrekken om u tot een God te zijn. Uit dankbaarheid
voor die weldaad hebt gij nu Mijn beeld te vertoonen en
u te onthouden van alwat Mij mishaagt. Weest heilig, want
Ik ben de Heilige.
46 Dit wat hier voorgeschreven staat, is de wet aangaande
het gebruik van het vee en het gevogelte en alle levende

---

1) Zie boven vss 20-23.

wezens, die in het water wemelen, benevens alle wezens,
47 die in en op den bodem krioelen, om het onderscheid aan te geven tusschen het onreine en het reine, tusschen die dieren die wèl en die niet gegeten mogen worden, opdat ook daarin uitkome, dat Israël het eigendom des HEEREN is, een heilig volk.

2. *De onreinheid der kraamvrouw.* 12 : 1-8.

12 : 1, 2 Verder sprak de HEERE tot Mozes als volgt: Maak aan de Israëlieten ook deze voorschriften bekend: Wanneer een vrouw *een kind* ter wereld brengt en het kind, dat zij baart, is *van het mannelijk geslacht*, dan zal zij zeven dagen lang onrein zijn; zij zal in dezelfde mate onrein zijn als het geval is tijdens haar gewone maandelijksche
3 ongesteldheid, zooals nog nader geregeld zal worden[1]). Wat het pasgeboren knaapje betreft, na afloop van die zevendaagsche periode, dus op den achtsten dag, moet het vleesch van zijn voorhuid naar den regel des verbonds[2])
4 besneden worden. De kraamvrouw zelf is dan evenwel nog niet rein; integendeel, de onreinheid die het gevolg is van de bezoedeling met bloed, blijft haar nog drie en dertig dagen aankleven. Dit beteekent dat zij gedurende dien tijd niets heiligs mag aanraken en evenmin in het heiligdom mag komen; zij is van de gemeenschap met het heilige uitgesloten, totdat de dagen, die noodig zijn voor haar reinigingsproces (in 't geheel dus veertig dagen) zijn afgeloopen.
5 Indien zij echter een kind baart *van het vrouwelijk geslacht*, zal zij twee weken, dus tweemaal zoo lang, onrein zijn, in dezelfde mate als het geval is bij haar gewone maandelijksche ongesteldheid; eveneens zal zij dubbel zoolang, namelijk zes en zestig dagen, blijven onder de onreinheid, die haar aankleeft als gevolg van de bezoedeling met bloed.
6 Wanneer dan de dagen die noodig zijn voor haar reinigingsproces — hetzij door de bevalling van een zoon of van

---

1) Zie 15 : 19-24.
2) Zie Gen. 17 : 12.

een dochter — zijn afgeloopen, moet zij zich met een dubbel
offer naar de Tent der samenkomst begeven: met een
éénjarig lam als brandoffer, en met een jonge duif of
tortelduif als voorafgaand zondoffer. Deze heeft zij aan
den ingang der Tent aan den dienstdoenden priester over
7 te geven. Daarna zal het zijn taak zijn om deze offerdieren
voor het aangezicht des HEEREN op de voorgeschreven wijze[1])
te offeren en daarmede voor haar verzoening te bewerken.
Dan eerst is zij volkomen rein van de onreinheid, die het
gevolg was van haar bloedvloeiïng.

Dit voorschrift is de wet betreffende de vrouw, die
een kind ter wereld heeft gebracht, hetzij een kind van het
8 mannelijk of van het vrouwelijk geslacht. Alleen zij hieraan
nog de volgende bepaling toegevoegd: indien de kraam-
vrouw in behoeftige omstandigheden verkeert, zoodat haar
middelen niet toereikend zijn om een stuk kleinvee ten
offer te brengen, dan mag zij twee tortelduiven of twee
jonge duiven in plaats daarvan nemen en die aan den
priester brengen: de eene als brandoffer en de andere
als zondoffer. Dan zal de priester dáármede voor haar
verzoening bewerken en ook dan zal zij in het oog des
HEEREN rein zijn.

3. *Voorschriften bij melaatschheid.* 13 : 1—14 : 57.

a. *Aan menschen.* 13 : 1-46.

13 : 1 Vervolgens sprak de HEERE tot Mozes en Aäron beide:
2 Wanneer *op de huid* van iemands lichaam zich een gezwel,
een soort *uitslag* of een glimmende plek vertoont, welke
zich op de huid zijns lichaams tot de plaag der melaatsch-
heid zou kunnen ontwikkelen, dan moet die persoon *tot
den priester* Aäron of althans tot een van de priesters,
3 Aärons zonen, gebracht worden. De priester zal dan de
aangetaste plek op de lichaamshuid nauwlettend bezien,
en indien het huidhaar van die ontstoken plek wit ge-
worden is, terwijl bovendien deze plek dieper schijnt te
liggen dan de lichaamshuid, dan blijkt uit deze teekenen,

---

[1]) Zie 1 : 10-13, 5 : 7-9.

dat het werkelijk de plaag der melaatschheid is. Zoodra
de priester dit gezien en geconstateerd heeft, is het zijn
taak die persoon in ceremoniëelen zin onrein te verklaren,
zoodat deze van de gemeenschap met het heiligdom en
4 alwat heilig is, uitgesloten wordt. Indien het daarentegen
alleen een wit glinsterende plek is op zijn lichaamshuid
en deze niet dieper schijnt te liggen dan de huid, terwijl
het huidhaar ook niet wit geworden is, dan is de zaak nog
onzeker. De priester zal in dat geval de persoon, die door
de plaag aangetast is, zeven dagen lang opsluiten. Deze
voorloopige schorsing is vereischt, omdat tot elken prijs
moet voorkomen worden dat een onreine gemeenschap zou
5 hebben met het heilige. Daarna zal de priester hem op den
zevenden dag weder nauwlettend bezien: indien het hem
daarbij toeschijnt, dat de aangetaste plek gelijk gebleven
is en zich niet over de huid heeft uitgebreid, dan moet
de priester wegens de voortdurende onzekerheid de be-
slissing opnieuw opschorten en de betrokken persoon weder
zeven dagen afzonderen. In alwat de reinheid betreft, moet
6 de uiterste voorzichtigheid betracht worden. Na verloop
van de tweede week kan echter de beslissing vallen. Als
de priester hem dan voor de tweede maal nauwlettend
beziet en het blijkt hem, dat de uitslag dof geworden is
en zich niet over de huid heeft uitgebreid, dan heeft de
priester de aangetaste persoon in ceremoniëelen zin rein
te verklaren. Klaarblijkelijk is het een geval geweest van
gewone, ongevaarlijke huiduitslag. De betrokkene heeft
slechts zijn kleederen te wasschen, is weder rein en mag
7 aan alles deelnemen. Indien daarentegen de uitslag zich
wèl over de huid heeft uitgebreid, nadat hij zich de eerste
maal met het oog op zijn reinverklaring door den priester
had laten onderzoeken, dan moet hij opnieuw voor den
8 priester verschijnen. Wanneer deze dan bij nauwkeurige
beschouwing moet constateeren, dat de uitslag zich over de
huid heeft uitgebreid, dan is de priester verplicht hem in
ceremoniëelen zin onrein te verklaren; dan toch staat het
vast, dat het de plaag der melaatschheid is.

9 Wanneer de *plaag der melaatschheid* zich opeens dui-
delijk bij eenig mensch vertoont, dan moet hij terstond
tot den priester gebracht worden. Immers, het is de taak

10 van den priester om dit vast te stellen. Wanneer aan dezen
bij nauwkeurige beschouwing blijkt, dat zich op de huid
een wit gezwel voordoet, waardoor ook de kleur van het
huidhaar op die plek wit geworden is, en dat er midden in
11 dat gezwel een woekering is van wild vleesch, dan is dat
blijkbaar een geval van verouderde melaatschheid in de
lichaamshuid van den aangetaste. De priester is verplicht
hem dan terstond onrein te verklaren; hij behoeft hem
niet eerst nog tot nadere beslissing op te sluiten, want de
zaak is niet twijfelachtig: hij is zonder meer ceremoniëel
onrein.

12 Het is evenwel ook denkbaar, dat de melaatschheid
als het ware uitbot en zoo sterk uitbreekt in de huid, dat
zij de geheele huid van den aangetaste overdekt; in dat
geval bespeurt de priester overal, waar hij ook ziet, van het
13 hoofd tot de voeten niet anders dan *witte korsten.* Wan-
neer de priester dit bij nauwkeurige beschouwing opmerkt
en het blijkt, dat de melaatschheid volkomen naar buiten
is getreden en het vleesch geheel overdekt, dan moet hij
den aangetaste rein verklaren. Uit het feit dat hij geheel
en al wit geworden is, blijkt dat de kwaal ten einde toe is
uitgewerkt: hij is zonder meer ceremoniëel *rein.*

14 Zoodra er derhalve wild vleesch in de huid te zien is,
15 dan is de betrokken persoon ontwijfelbaar onrein, en als
de priester dat wilde vleesch ziet, is hij verplicht hem
ceremoniëel onrein te verklaren; het wilde vleesch is be-
slist onrein, het is een duidelijk teeken van de plaag der
16 melaatschheid. Ingeval echter dat wilde vleesch weder
verdwijnt en hij wit wordt, heeft hij zich opnieuw tot den
17 priester te begeven voor onderzoek. Wanneer deze dan
bij nauwkeurige beschouwing constateert, dat de aange-
taste geheel wit geworden is, dan heeft de priester hem
rein te verklaren; de witte korst valt vanzelf af, de kwaal
is uitgewerkt, hij is in ceremoniëelen zin rein.

18 Het is weer een ander geval, wanneer iemand op zijn
lichaamshuid *een verzwering* gehad heeft, die genezen is,
19 maar op de plaats van de zweer een wit gezwel ontstaat of
een roodachtig-witte uitslag. Zulk een verschijnsel is ver-
dacht en moet aan het oordeel van den priester onder-
20 worpen. Wanneer deze het nauwkeurig beziet en het komt

hem voor, dat die plek dieper ligt dan de huid, terwijl
bovendien het huidhaar daarop wit geworden is, dan
heeft de priester den aangetaste onrein te verklaren; deze
teekenen toch bewijzen dat het de plaag der melaatschheid
21 is, die in de zweer is uitgebroken. Indien het daarentegen
den priester bij nauwkeurige beschouwing blijkt, dat er
geen wit haar op die plek zit, en dat zij ook niet dieper
ligt dan de huid, terwijl bovendien de uitslag dof geworden
is, dan is het een twijfelachtig geval en moet de priester
22 den betrokkene zeven dagen lang opsluiten. Indien na
afloop daarvan bij onderzoek ontwijfelbaar blijkt, dat de
uitslag zich over de huid heeft uitgebreid, dan heeft de
priester hem onrein te verklaren: het is werkelijk de plaag
23 der melaatschheid. Indien echter de witachtige uitslag den-
zelfden omvang heeft behouden en zij zich dus niet heeft
uitgebreid, dan is zij blijkbaar slechts de korst, die van
de zweer is overgebleven, in dat geval kan de priester hem
met vrijmoedigheid rein verklaren.

24 Eveneens is voorzichtigheid geboden, wanneer iemand
in de huid van zijn lichaam door aanraking met vuur *een
brandwond* gekregen heeft, en in de wonde zich een woeke-
ring van wild vleesch ontwikkelt tot een roodachtig-witte
25 of effen witte blaar; dan is dat een verdacht verschijnsel,
hetwelk de priester in oogenschouw moet nemen. Wanneer
daarbij blijkt dat het huidhaar op die glimmende plek
wit geworden is, terwijl deze bovendien dieper schijnt te
liggen dan de huid, dan heeft men werkelijk met een geval
van melaatschheid te doen, die in die oude brandwond is
uitgebroken; derhalve zal de priester hem in ceremoniëelen
zin onrein moeten verklaren: het is onmiskenbaar de plaag
26 der melaatschheid. Indien daarentegen bij nauwlettend toe-
zien den priester blijkt, dat op die glimmende plek geen
wit haar zit en dat zij ook niet dieper ligt dan de huid,
terwijl zij bovendien wat verdoft is, dan is het weder een
twijfelachtig geval en moet de priester die persoon zeven
27 dagen lang opsluiten. Daarna zal de priester hem op den
zevenden dag weder nauwlettend bezien en indien de uit-
slag zich kennelijk over de huid uitgebreid heeft, dan zal
de priester hem onrein verklaren; het is immers inderdaad
28 de plaag der melaatschheid. Indien de witachtige uitslag

evenwel denzelfden omvang heeft behouden en zij zich
dus niet over de huid heeft uitgebreid, maar veeleer dof
geworden is, dan heeft men blijkbaar te doen met een
opzwelling, die het gevolg is van de brandwond. Derhalve
kan de priester hem met vrijmoedigheid in ceremoniëelen
zin rein verklaren, want het was slechts de roof, die van
de brandwond was overgebleven.
29 Een van het tot nu toe genoemde onderscheiden geval
doet zich voor, wanneer een man of een vrouw uitslag
30 heeft *op het hoofd* of *in den baard.* Ook dan zal de priester
de aangetaste plek nauwkeurig bekijken en wanneer het
hem voorkomt, dat zij dieper ligt dan de huid en dat
daarop rossig geel en dun haar zit, dan zal de priester die
persoon in ceremoniëelen zin onrein verklaren; het is een
geval van *schurft*, melaatschheid van het hoofd of van den
31 baard. Indien echter de priester de door uitslag aangetaste
plek nauwkeurig bekijkt en het hem niet voorkomt, dat zij
dieper ligt dan de huid terwijl er toch ook geen gewoon
zwart haar op zit, dan is de zaak aan twijfel onderhevig en
moet de priester de door uitslag aangetaste persoon zeven
32 dagen lang opsluiten. Daarna, op den zevenden dag, zal de
priester opnieuw de aangetaste plek nauwkeurig bekijken.
Ingeval hem daarbij blijkt dat de uitslag zich niet uitge-
breid heeft en dat er evenmin rossig geel haar op de plek
zit, terwijl de uitslag bovendien niet dieper schijnt te
liggen dan de huid, dan geldt het volgende voorschrift:
33 de betrokken persoon zal zijn haar afscheren behalve op
de ontstoken plek, en de priester zal den door uitslag
34 aangetaste wederom zeven dagen opsluiten. Vervolgens zal
de priester op den zevenden dag den uitslag wederom met
alle aandacht bezien. Nu kan de beslissing vallen: wanneer
bij onderzoek blijkt, dat de uitslag zich niet over de huid
uitgebreid heeft en zij evenmin dieper schijnt te liggen
dan de huid, dan is de priester verplicht den aangetaste
zonder meer rein te verklaren en mag deze zijn kleederen
35 gaan wasschen: hij is ceremoniëel rein. Daarentegen, indien
ná zijn reinverklaring en na zijn terugkeer in het dage-
lijksche leven de uitslag zich alsnog kennelijk over de
36 huid heeft uitgebreid, en de priester als de bevoegde des-
kundige hem nogmaals heeft onderzocht en geconstateerd,

dat de uitslag zich over de huid uitgebreid heeft, dan
behoeft de priester niet eens meer naar het gele haar te
zoeken; de zaak is uitgemaakt: hij is zonder meer onrein.
37 Indien echter naar zijn bevinden de uitslag tot stilstand is
gekomen en er bovendien gewoon zwart haar op die plek
groeit, dan is de huidziekte blijkbaar genezen; de onder-
zochte persoon is metterdaad rein en derhalve moet de
priester hem ook rein verklaren.
38 Van minder ernstigen aard is het, wanneer zich bij
een man of een vrouw lichte, witte *vlekken* voordoen op
39 hun lichaamshuid. Wanneer de priester deze in oogen-
schouw neemt en het blijkt hem, dat de vlekken op hun
lichaamshuid wel wit zijn, maar dof en glansloos, dan is
het een geval van gewone, ongevaarlijke uitslag, die in de
huid is uitgebroken. De betrokkene komt niet voor onrein-
verklaring in aanmerking: hij is zonder meer rein.
40 Eenigszins anders staat het met den *uitslag bij kaal-
hoofdigen.* Wanneer het haar van een man uitvalt, zoodat
zijn hoofd kaal wordt, is dat op zichzelf een onschuldig
geval. Hij is kaalhoofdig, maar dat verontreinigt hem niet,
41 hij is ceremoniëel rein. Zoo ook, wanneer iemands haar
van voren en aan de slapen uitvalt, dan heeft hij wel een
42 hoog, kaal voorhoofd, maar hij is evengoed rein. Daaren-
tegen, wanneer op dat kale hoofd, hetzij dan achter- of
voorhoofd, zich een ontstoken plek vertoont met een rood-
achtig witte kleur, dan is dat stellig een geval van me-
laatschheid, die op zijn kale kruin of op zijn kale voor-
43 hoofd is uitgebroken. Ook dit moet uitgemaakt worden
door den priester, die den aangetaste nauwlettend moet
bezien. Blijkt dan inderdaad dat de opzwelling op zijn
kale kruin of zijn kale voorhoofd roodachtig wit van
kleur is, zooals ook de melaatschheid van de lichaams-
44 huid eruit ziet, dan staat het wel vast, dat de man me-
laatsch is; derhalve is hij onrein en zal de priester hem
ook stellig in ceremoniëelen zin onrein verklaren. Op zijn
hoofd draagt hij zijn plaag als een oordeel Gods.
45 Wijl de melaatschheid meer dan eenige andere kwaal
toont hoe de toorn Gods op den zondaar rust en hem maakt
tot een kind des doods, moet ook zijn geheele voorkomen
en leefwijze daarmede overeenstemmen: de kleederen van

den melaatsche, die door de plaag is aangetast, zullen ingescheurd zijn, zijn hoofdhaar zal hij los, ongekamd en onbedekt laten hangen, de bovenlip zal hij bedekken, opdat hij niemand met zijn adem verontreinige, en zelf
46 zal hij ter waarschuwing roepen: *Onrein! onrein!* Al de dagen dat de plaag op hem rust, zal ook zijn onreinheid voortduren. Onrein is hij in den hoogsten graad; alléén zal hij wonen, buiten de legerplaats zich ophouden. Niet alleen van het heiligdom, maar ook van het burgerlijke leven zal hij geheel zijn uitgesloten.

b. *Aan kleeding.* 13 : 47-59.

13 : 47 Van melaatschheid kan niet alleen bij menschen, maar ook bij kleeding en voor kleeding bestemde *stoffen* gesproken worden. Wanneer deze plaag zich dan ook
48 voordoet op een *wollen* of *linnen* kleedingstuk, of aan het garen, dat voor de schering of den inslag op het weefgetouw — hetzij van linnen of wol — bestemd is, of ook wanneer dit het geval is bij *leder* — hetzij nog in onbe-
49 werkten toestand, hetzij reeds bearbeid — en indien de aangetaste plek in dat kleedingstuk of in dat leder, of in dat hetzij voor schering hetzij voor inslag bestemde garen of in eenig lederen voorwerp een groenachtige of roodachtige kleur vertoont, dan is dat te beschouwen als een geval van melaatschheid en moet het behandeld worden met den ernst, die bij deze plaag past. Daar is immers een nauwe betrekking tusschen den mensch en de kleeding, die hij aan zijn lichaam draagt, en daarom moet ook zulk
50 een zaak aan den priester worden voorgelegd. Het is de taak van den priester om den uitslag te onderzoeken en hij moet beginnen met het aangetaste voorwerp zeven dagen
51 lang weg te sluiten. Daarna zal hij op den zevenden dag de aangetaste plek nauwkeurig bezien. Wanneer hem dan blijkt, dat de uitslag aan dat kleedingstuk of aan dat voor schering of inslag bestemde garen of aan dat leder, voor welk doel het dan ook bewerkt is, zich heeft uitgebreid, dan staat vast dat die plaag een geval is van kwaadaardige melaatschheid, en derhalve is het aangetaste voorwerp zon-
52 der meer onrein. Maar dan moet de priester dat kleeding-

stuk, ook het voor schering of inslag bestemde garen van wol of van linnen, alsook dat ledertuig, wat het ook zij, aan hetwelk de uitslag is, laten verbranden, want het is een geval van werkelijk kwaadaardige melaatschheid: in het vuur ermee, tot het verbrand is.

53 Evenwel is het een ander geval, wanneer den priester bij nauwkeurige beschouwing blijkt, dat de uitslag aan dat kleedingstuk, aan het voor schering of inslag bestemde garen of aan eenig ledertuig, zich niet heeft uitgebreid.
54 De zaak is dan onzeker en de priester zal order geven, dat men het voorwerp, waaraan de uitslag is, zal wasschen,
55 waarna hij het opnieuw zeven dagen zal wegsluiten. Ingeval dan de priester daarna het kleed of de stof, welke aangetast was, na de wassching nauwkeurig beziet en het blijkt hem, dat de uitslag er nog juist zoo uitziet, dan moet hij — ook al heeft de uitslag zich niet uitgebreid — constateeren dat het goed onrein is: in het vuur ermee, tot het verbrand is. Dan toch is het klaarblijkelijk een invreting in de
56 stof, hetzij aan de achter- of aan de voorzijde. Indien evenwel den priester bij nauwkeurige beschouwing blijkt, dat de uitslag na de wassching dof geworden is, dan moet hij die aangetaste plek uit het kleedingstuk of uit het leder of het voor schering of inslag bestemde garen uitscheuren. Het voorwerp als zoodanig is niet onrein en kan
57 in gebruik blijven. Indien echter de uitslag zich later toch weer opnieuw vertoont in dat kleedingstuk of in dat garen, hetzij voor schering of inslag, of in eenig ledertuig, dan is dat een uitbrekende melaatschheid en moet gij het geheele door de plaag aangetaste stuk in het vuur werpen en ver-
58 branden. Tenslotte: indien een gunstige uitkomst verkregen wordt, doordat na de wassching van het kleedingstuk of het garen, hetzij voor schering of inslag, of van het ledertuig de plaag daaruit verdwenen blijkt te zijn, dan moet het nog eenmaal gewasschen worden. Maar daarna is het dan ook volkomen rein en kan het weder als tevoren gebruikt worden.

59 Dit wat hier voorgeschreven staat is de wet voor die gevallen, dat de plaag der melaatschheid voorkomt in wollen of linnen kleederen of in voor schering of inslag bestemd garen of in eenig lederwerk, opdat men wete vol-

gens welke regels men het rein of onrein moet verklaren.

c. *Over reiniging en reinverklaring.* 14 : 1-32.

14 : 1 Vervolgens gaf de HEERE voorschriften betreffende de reiniging en reinverklaring van dengene, die van zijn me-
2 laatschheid genezen is. Hij sprak tot Mozes aldus: Hetgeen Ik u nu ga zeggen is de wet aangaande de wijze, waarop met den melaatsche moet worden gehandeld, wanneer hij *genezen* is, en den weg langs welken hij zal kunnen terugkeeren in de gemeenschap van het volk en van het heiligdom. Op den dag dat hij zeker is van zijn reiniging, moet hij tot den priester gebracht worden; diens taak toch is het
3 om de genezing te constateeren. *De priester* zal zich daartoe begeven naar een plek buiten de legerplaats en daar zal hij den betrokken persoon nauwkeurig bezien. Wanneer hem dan blijkt dat de plaag der melaatschheid inderdaad
4 genezen en van den melaatsche geweken is, dan zal de priester gebieden, dat men ten behoeve van hem, die rein verklaard moet worden, twee levende vogels brenge — van een reine vogelsoort[1]) — en daarbij een staafje van cederhout, een band van scharlakenroode wol en een bosje
5 hysop. Daarop zal de priester bevel geven om één van de beide vogels te slachten boven een aarden pot, gevuld met frisch water, dat uit een bron of beek geschept is, zoodat het uitdruppelende bloed zich met het water vermengt.
6 Vervolgens neemt hij in de eene hand den nog levenden vogel en in de andere het cederhout, waaraan de hysop door middel van den scharlaken band bevestigd is, zoodat het als sprengkwast dienst doen kan. Dit alles moet hij tezamen met den nog levenden vogel onderdompelen in den pot met het levende water, waarmede het bloed van den daar-
7 boven geslachten vogel vermengd is. Alsnu overgaande tot de eigenlijke ritueele daad der reiniging, zal hij den persoon, die van zijn melaatschheid rein verklaard moet worden, met het mengsel van bloed en water als teekenen van levenskracht en reinheid besprengen. Dit zal hij zevenmaal achtereen doen om daardoor de volkomenheid der reini-

---

1) Dus niet van de 11 : 13-19 genoemde soorten.

ging zinnebeeldig teweeg brengen. Den levenden vogel
zal hij echter als beeld van den terugkeer in het volle
8 leven vrij in het open veld laten wegvliegen. De volgende
handeling moet verricht worden door den rein te ver-
klaren man zelf. Hij moet niet alleen zijn kleederen was-
schen, maar ook al het haar, dat zich op zijn lichaam be-
vindt, afscheren, en voorts zichzelf in water baden. Dan
eerst is hij ceremoniëel rein en mag hij in de legerplaats
terugkeeren. Hij verkeert echter nog in een toestand van
voorbereiding en moet derhalve nog buiten zijn tent en
9 buiten de volle gezinsgemeenschap blijven. Maar op den
zevenden dag komt aan deze afzondering een einde. Nadat
hij nogmaals al zijn haar heeft afgeschoren — zijn hoofd-
haar, zijn baard en zelfs zijn wenkbrauwen, in één woord:
al het haar van zijn lichaam — en ook opnieuw zijn klee-
deren heeft gewasschen en zijn vleesch in water heeft ge-
baad, zal hij geheel en al rein zijn en mag hij zijn plaats in
het volksleven weder ten volle innemen.

10 Thans volgt hetgeen noodig is met het oog op zijn
terugkeer in de *gemeenschap met het heiligdom.* Op den
achtsten dag, den dag dus na de zooeven genoemde was-
schingen, moet hij voor de te brengen offeranden twee
lammeren nemen van het mannelijk geslacht en één ooilam
van één jaar oud, alle gaaf en zonder gebrek, benevens
drie tienden van een efa fijn meel, met olie aangemaakt,
11 als spijsoffer, en één maatje olie. Dit alles moet de persoon,
die reinverklaring behoeft, zelf naar het heiligdom bren-
gen, waarop de voor reiniging aangewezen priester hem
met de genoemde dingen zal doen naderen en voorstellen
voor het aangezicht des HEEREN bij den ingang van de Tent
12 der samenkomst tegenover het brandofferaltaar. Het is
nu allereerst de taak van den priester om een der manne-
lijke lammeren te nemen en dit tezamen met het maatje
olie te bestemmen voor het *schuldoffer*[1]), ten teeken waar-
van hij ze beide als beweegoffer zal heen en weder be-
wegen voor het aangezicht des HEEREN om ze aldus Hem
aan te bieden. Aangezien de offeraar immers zijn melaatsch-
heid heeft te beschouwen als een ernstige bezoeking van

---

[1]) Zie 5 : 14—6 : 7.

Godswege hetzij van zijn algemeene zondigheid hetzij van
een bepaalde overtreding, waardoor hij schuld op zich
heeft geladen, terwijl hij feitelijk ook zijn verbondsplich-
ten niet heeft waargenomen, is een schuldoffer ter genoeg-
13 doening noodzakelijk. De priester is dan ook verplicht het
lam te slachten op dezelfde plaats, waar men gewoon is ook
het zondoffer en het brandoffer te slachten, dus op de hei-
lige plaats aan de noordzijde van het brandofferaltaar;
evenals het zondoffer toch komt ook het schuldoffer toe
aan den priester, die het brengt en daardoor verzoening
bewerkt[1]; het is bij uitnemendheid heilig, zoodat hierin
14 met de grootste stiptheid moet gehandeld worden. De
priester, die bij de slachting het bloed van het offerdier
heeft laten opvangen, zal nu daarvan iets nemen en dat
met den vinger strijken aan het rechteroorlelletje van den
man, die gereinigd moet worden, verder aan den duim van
zijn rechterhand en aan den grooten teen van zijn rechter-
voet, om op die wijze den geheelen persoon ook in de
organen, waarmede hij hoort, handelt en wandelt, zinne-
beeldig in de verzoening te doen deelen[2].
15 Hierna zal de priester het maatje olie nemen en daar-
van een gedeelte in de holte van zijn eigen linkerhand
16 gieten. Dan doopt de priester zijn rechter wijsvinger in de
olie, die hij in de linkerhand heeft, en sprenkelt met zijn
vinger oliedruppels voor het aangezicht des HEEREN, Die
daar woont in het Heilige. Dit doet hij zevenmaal achter-
een als teeken van de volkomenheid der toewijding aan
17 des HEEREN dienst. Van de rest der olie, die in zijn linker-
hand is, strijkt de priester dan met zijn vinger iets aan het
rechter oorlelletje van den man, die gereinigd moet worden,
verder aan den duim van zijn rechterhand en aan den
grooten teen van zijn rechtervoet. Deze olie komt derhalve
boven op het bloed van het offerdier, dat op diezelfde
plaatsen gestreken is[3] om op die wijze den geheelen per-
soon ook in de organen, waarmede hij hoort, handelt en
wandelt, zinnebeeldig te doen deelen in de geestelijke

---

1) Vgl. 6 : 25, 7 : 7.
2) Vgl. 8 : 23.
3) Zie boven vs 14.

18 gaven van heiliging en bekwaammaking. Tot hetzelfde doel dient, dat de priester al hetgeen nog overgebleven is van de olie, die in zijn linkerhand was, ten slotte uitwrijft op het hoofd van den man die gereinigd moet worden. Dit is hetgeen de priester heeft te verrichten om door middel van het schuldoffer voor hem verzoening te bewerken voor het aangezicht des HEEREN.

19 Aangezien de melaatschheid een bijzondere uiting is van den goddelijken toorn over de zonde, moet op het schuldoffer nog een *zondoffer* volgen. Daartoe dient het meegebrachte ooilam[1]), hetwelk door den priester op de voorgeschreven wijze zal worden bereid en ten offer gebracht[2]). Aldus zal hij bij God verzoening bewerken voor hem, die reiniging behoeft ook van die algemeene onreinheid, die hem aankleeft en bezoedelt en die in de melaatschheid op bijzondere wijze door God bezocht was. De reinigingsplechtigheid is echter eerst volledig, wanneer de genezene ook een *brandoffer* brengt tot een teeken, dat hij zich weder met al zijn gaven en krachten aan den dienst des HEEREN overgeeft. Hiertoe dient het nog overige lam[3]),

20 hetwelk de priester na het zondoffer slachten zal. De priester zal dat brandoffer tezamen met het als *spijsoffer* meegebrachte meel op de voorgeschreven wijze[4]) op het brandofferaltaar offeren. Aldus zal de priester voor den offeraar verzoening bewerken, zoodat deze in alle opzichten volkomen rein is en hij ook ten aanzien van de gemeenschap met het heiligdom weder in het volle genot van zijn verbondsrechten is hersteld.

21 Een bijzonder geval is het, wanneer de betrokken persoon *in behoeftige omstandigheden* verkeert, zoodat zijn middelen niet toereikend zijn om de voorgeschreven offers te brengen. Behalve voor het schuldoffer zullen *de eischen* dan eenigszins *lager* gesteld worden. Het komt immers bovenal op de gezindheid des harten en niet op de gave aan. Ook dan zal hij een lam nemen als *schuldoffer* en dit aanbrengen bij den priester tot een beweegoffer om voor

1) Zie boven vs 10; vgl. 4 : 32.
2) Vgl. 4 : 32-35.
3) Zie boven vs 10.
4) Zie hfdst. 1 en 2.

hem verzoening te bewerken. Als spijsoffer behoeft hij
niet meer te brengen dan één tiende van een efa fijn meel,
met olie aangemaakt. Daarbij komt dan nog één maatje
22 olie. Verder in plaats van de lammeren twee tortelduiven
of twee jonge duiven, naardat zijn middelen zullen toelaten;
de eene zal ten zondoffer, de andere ten brandoffer be-
23 stemd zijn. Hiermede zal hij kunnen volstaan. Op den
achtsten dag, den dag na de voorgeschreven wasschingen,
zal hij dit alles ten behoeve van zijn reinverklaring tot den
priester brengen om het bij den ingang van de Tent der
24 samenkomst voor het aangezicht des HEEREN te stellen. De
priester heeft alle voorgeschreven handelingen even stipt
te verrichten als wanneer het een welgesteld volksgenoot
betreft. Derhalve zal hij het tot schuldoffer bestemde lam
nemen en dit tezamen met het maatje olie als beweegoffer
heen en weder bewegen voor het aangezicht des HEEREN
25 om ze aldus Hem aan te bieden. Daarna zal hij het lam
als schuldoffer op de gebruikelijke wijze slachten. Van
het bloed, dat hij bij de slachting heeft laten opvangen,
zal de priester iets nemen en dat met den vinger strijken
aan het rechter oorlelletje van den man, die gereinigd moet
worden, verder aan den duim van zijn rechterhand en aan
den grooten teen van zijn rechtervoet, om op die wijze
den geheelen persoon in zijn handel en wandel zinnebeel-
26 dig in de verzoening te doen deelen. Hierna neemt de pries-
ter het maatje olie en giet een gedeelte daarvan in zijn
27 eigen linkerhand. Nu doopt de priester zijn rechter wijs-
vinger in de olie, die hij in de linkerhand heeft, en spren-
kelt met zijn vinger oliedruppels voor het aangezicht des
HEEREN, Die daar woont in het Heilige. Dit doet hij zeven-
maal achtereen, als teeken van de volkomenheid der toe-
28 wijding aan des HEEREN dienst. Van de rest der olie, die in
zijn linkerhand is, strijkt de priester dan met zijn vinger
iets aan het rechter oorlelletje van den man, die gereinigd
moet worden, verder aan den duim van zijn rechterhand
en aan den grooten teen van zijn rechtervoet. Deze olie
komt derhalve boven op het bloed van het offerdier, dat
op diezelfde lichaamsdeelen gestreken is, en duidt zinne-
beeldig de heiliging aan van den geheelen persoon in zijn
29 handel en wandel. Ten slotte wrijft de priester al hetgeen

nog overgebleven is van de olie, die in zijn linkerhand was, op het hoofd van den man, die gereinigd moet worden. Dit is hetgeen de priester heeft te verrichten om door middel van het schuldoffer voor hem verzoening te bewerken voor het aangezicht des HEEREN.

30 Aangezien de melaatschheid een bijzondere uiting is van den goddelijken toorn over de zonden, moet op het schuldoffer nog een *zondoffer* volgen. Daartoe zal één van de tortelduiven — of van de twee jonge duiven, dus van hetgeen zijn middelen hem toelaten te offeren — door den priester op de voorgeschreven wijze worden toebereid
31 en ten offer gebracht. Van hetgeen zijn middelen hem toelaten, zal dus de eene vogel als zondoffer en de andere als *brandoffer dienen*, benevens *het spijsoffer*. Met deze offeranden zal de priester voor hem, die van zijn onreinheid gereinigd moet worden, voor het aangezicht des HEEREN verzoening bewerken.

32 Dit wat hier voorgeschreven staat, is de wet aangaande dengene, die door de plaag der melaatschheid bezocht geweest is, maar wiens middelen niet toereikend zijn om de ten behoeve van zijn ceremoniëele reiniging voorgeschreven offers te brengen.

d. *Over uitslag aan huizen.* 14 : 33-57.

14 : 33 De HEERE gaf ook voorschriften voor die gevallen, waarin onreinmakende uitslag aan huizen gevonden wordt. Hij
34 sprak namelijk tot Mozes en Aäron als volgt: Wanneer gij, volk van Israël, zult zijn aangekomen in het land, dat Ik u ter bezitting geef, wanneer gij u dus in Kanaän zult gevestigd hebben, zult gij niet meer in tenten wonen, maar in de vaste huizen, die Ik u geven zal. Dan zal het echter kunnen gebeuren, dat Ik om u te bezoeken de plaag der melaatschheid doe ontstaan *aan een huis* in dat land, dat
35 gij bezit. Aangezien er een nauwe betrekking bestaat tusschen den mensch en het huis, dat hij bewoont, moet zulk een geval (evenals bij aangetaste kleeding[1])) met ernst behandeld en aan den priester voorgelegd worden. De

---

1) Zie 13 : 47-59.

eigenaar van het huis moet het terstond aan den priester
gaan mededeelen en zeggen: Het komt mij voor, dat aan
den wand van mijn huis zich iets vertoont als de plaag
der melaatschheid. Of het inderdaad zoo is, moet immers
36 door den priester geconstateerd worden. Deze heeft dan
allereerst bevel te geven om het verdachte huis te ont-
ruimen. Dit moet geschied zijn, voordat de priester is ge-
komen om den uitslag te onderzoeken, opdat niet alles
wat in het huis is door hem voor onrein verklaard moet
worden. Eerst nadat de ontruiming heeft plaats gevonden,
zal de priester komen om het huis in oogenschouw te
37 nemen. Als hem dan bij nauwkeurige beschouwing van
den uitslag blijkt, dat deze op bepaalde plekken aan den
binnenwand van het huis zich voordoet in den vorm van
groenachtige of van roodachtige kuiltjes, die dieper schijnen
te liggen dan het oppervlak van den wand, dan is nog niet
met zekerheid vast te stellen, dat hier een geval van me-
38 laatschheid aanwezig is. Daarom zal de priester door de
deur van het huis zich naar buiten begeven en het huis
39 voor den tijd van zeven dagen afsluiten. Daarna zal de
priester op den zevenden dag terugkomen om het opnieuw
in oogenschouw te nemen. Indien hem blijkt, dat de
uitslag zich over de wanden van het huis heeft uitgebreid,
40 is het vermoeden zekerheid geworden. De priester heeft
dan bevel te geven dat men die steenen, welke door de
plaag zijn aangetast, uit den huismuur zal uitbreken en
dat men ze als onreine voorwerpen op een onreine plaats
buiten de stad zal werpen, opdat de besmetting zich niet
41 verder kan uitbreiden. Bovendien zal hij het leem van de
binnenwanden van het geheele huis rondom laten afschrap-
pen, en het afgeschrapte leem zal men eveneens op een
42 onreine plaats buiten de stad uitstorten. Daarna moeten er
andere steenen komen en moeten deze in de plaats van de
weggebroken steenen worden aangebracht, zoodat de muur
weder geheeld is. Ook moet men versch leem nemen en
43 het huis van binnen daarmede bepleisteren. Evenwel is
het mogelijk, dat de kwaal hiermede niet overwonnen is, en
dat de plaag opnieuw uitbreekt, nadat men de aangevreten
steenen uitgebroken en het huis van binnen afgeschrapt
44 en weder bepleisterd heeft. Indien dit geval zich voordoet,

moet terstond de priester weder erbij komen om de zaak
in oogenschouw te nemen. Wanneer hem blijkt, dat de
plaag zich over de wanden van het huis heeft uitgebreid,
dan is het een geval van kwaadaardige melaatschheid in
45 dat huis, derhalve is het beslist onrein. Maar dan is het
ook voor afbraak bestemd. Men zal het geheele huis omver-
halen: zijn steenen, zijn houtwerk en al het leem, het moet
als onrein afgebroken en op een onreine plaats buiten de
46 stad gebracht worden. — Betreffende den tijd dat het
onderzoek nog gaande is, wordt bepaald dat het huis zoo-
lang gesloten moet blijven. Hij die niettemin binnengaat
op een der dagen, dat men het afgesloten had, zal ceremo-
47 niëel onrein zijn tot aan den avond van dien dag. Maar hij
die zich zelfs in dat huis te slapen legt, verontreinigt zich
in sterkere mate: hij moet ook zijn kleederen wasschen.
Eveneens is hij die in dat huis den maaltijd gebruikt, ver-
plicht zijn kleederen te wasschen.
48 Indien evenwel de priester terugkomt met het doel
het huis opnieuw in oogenschouw te nemen en zijn eind-
oordeel op te maken, en het blijkt hem dat de uitslag zich
niet weder in dat huis heeft uitgebreid, nadat het met
versch leem bestreken was, dan heeft de priester het huis
rein te verklaren, omdat de kwaal als zoodanig genezen is.
49 Het mag dan echter nog niet terstond weder in gebruik
genomen worden. Eerst is het noodzakelijk dat het be-
smette huis ontzondigd worde, daar het in zijn uitslag het
beeld vertoond heeft van den mensch, gelijk hij door de
zonde is verontreinigd. Deze ceremoniëele handeling stemt
dan ook overeen met de reiniging van den genezen melaat-
sche[1]). De priester zal twee vogels nemen met een staafje
cederhout, een band van scharlakenroode wol en een bosje
50 hysop. Een van de beide vogels zal hij doen slachten boven
een aarden pot, gevuld met frisch water, dat uit een bron of
beek geschept is, zoodat het uitdruppelende bloed zich met
51 het water vermengt. Vervolgens neemt hij in de eene hand
het cederhout, waaraan de hysop door middel van den
scharlaken band bevestigd is, zoodat het als sprengkwast
dienst kan doen, en in de andere hand den nog levenden

---

1) Zie 14 : 1-20.

vogel. Dit alles moet hij onderdompelen in den pot, waarin
het bloed van den geslachten vogel met het levende water
vermengd is. Daarna zal hij met dit mengsel het huis zeven-
maal besprenkelen om daardoor een volkomen reiniging te
52 weeg te brengen. Op deze wijze zal hij met het bloed van
geslachten vogel, met het levende water, den levenden
vogel, het cederhout, de hysop en den scharlaken band de
53 ontzondiging van het besmette huis bewerken. Den leven-
den vogel zal hij echter buiten de stad in het open veld la-
ten wegvliegen. Hiermede is het reinigingsritueel voltooid
en is volledig verzoening gedaan over dat huis, zoodat het
in reinheid met de andere huizen gelijk staat en evenals
deze weder als woning gebruikt kan worden.
54 Dit wat hier voorgeschreven staat, is de wet op allerlei
uitslag en bijzonder aangaande alle plaag van melaatsch-
55 heid, ook schurft van haar en baard, melaatschheid van
56 kleed en huis, verder alle soorten van gezwellen, van uit-
57 slag en glimmende plekken. Deze wet dient om onkun-
digen te onderrichten hoe men heeft tewerk te gaan ten
dage dat men te doen heeft met rein- of onreinverklaring.
Dit is de wet, die alles bevat wat op de melaatschheid en
de behandeling van den melaatsche betrekking heeft.

4. *Verontreiniging door vloeiïngen.* 15 : 1-33.

15 : 1 Met het doel om Israël ervan te doordringen, dat het
vooral ook in zijn geslachtelijk leven een rein volk be-
hoorde te zijn, sprak de HEERE vervolgens tot Mozes en
2 Aäron tezamen: Spreekt tot de Israëlieten en maakt hun
uit Mijn naam de volgende voorschriften bekend. Wanneer
eenig *mannelijk persoon* voortdurend lijdende is aan
vloeiïng uit zijn lichaam, bepaaldelijk uit het onderlijf, dan
draagt die vloeiïng een verontreinigend karakter, zoodat
3 hij daardoor in ceremoniëelen zin onrein wordt. Met deze
onreinheid, die door zijn vloeiïng is veroorzaakt, is het zoo
gelegen: hetzij zijn lichaam het vocht laat uitvloeien, hetzij
het door inwendige verstopping tijdelijk het vocht vast-
houdt, zoodat hij niet meer vloeit, in beide gevallen is
4 hij onrein. Deze onreinheid is zeer besmettelijk. Elk bed
waarop de man gelegen heeft, die aan de vloeiïng lijdt, is

daardoor onrein en elk voorwerp waarop hij zit, is onrein.
5 Zelfs ieder die zijn bed aanraakt, wordt daardoor verontreinigd en is verplicht zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in water te baden, waarna hij nog tot den avond
6 ceremoniëel onrein zal zijn. Ook degene die zit op een voorwerp, waarop hij die aan de vloeiïng lijdt, gezeten heeft, wordt daardoor verontreinigd en is verplicht zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in water te baden,
7 waarna hij nog tot den avond onrein zal zijn. Eveneens zal degene, die het lichaam aanraakt van hem, die aan de vloeiïng lijdt, daardoor verontreinigd worden, zoodat hij verplicht is zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in water te baden, waarna hij nog tot den avond onrein zal
8 zijn. En wanneer hij die aan vloeiïng lijdt, spuwt op iemand die rein is, wordt deze daardoor onrein; ook hij is verplicht zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in water te baden, waarna hij nog tot den avond onrein zal
9 zijn. Wanneer hij die aan de vloeiïng lijdt, gereden heeft, zal niet alleen het zadel, waarop hij zat, onrein zijn, maar
10 ook ieder, die het zadel aanraakt, of iets dat onder hem geweest is, wordt daardoor onrein tot den avond; wie evenwel een van deze dingen dráágt, wordt daardoor temeer verontreinigd en is verplicht zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in water te baden, waarna hij nog tot den
11 avond onrein zal zijn. Daarenboven zal ieder, die door den vloeiïenden man wordt aangeraakt, zonder dat deze vooraf zijn handen flink met water heeft afgespoeld, daardoor verontreinigd worden, zoodat hij verplicht is zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf met water te baden, waarna
12 hij nog tot den avond onrein zal zijn. Wat aangaat het vaatwerk, dat door den man die aan vloeiïng lijdt, is aangeraakt, zal als regel gelden, dat alle aardewerk moet worden stukgeslagen en elk houten voorwerp flink met water moet worden afgespoeld[1]).
13 Wanneer nu echter de man, die aan de vloeiïng geleden heeft, genezen is en lichamelijk rein van vochtafscheiding, dan moet hij ten behoeve van zijn openlijke reinverklaring zeven dagen lang een afwachtende houding aannemen. Aan

---

1) Zie 6 : 28, 11 : 33.

het einde daarvan moet hij zijn kleederen wasschen en ook
zijn lichaam reinigen. Dit moet geschieden in stroomend
water. Dan eerst is hij ceremoniëel rein, zoodat hij zich
14 naar het heiligdom begeven mag. Derhalve moet hij op den
achtsten dag twee tortelduiven of twee jonge duiven nemen
en daarmede voor het aangezicht des HEEREN komen bij
den ingang van de Tent der samenkomst. Hij moet deze
vogels aan den dienstdoenden priester overhandigen, op-
15 dat deze ze voor hem den HEERE aanbiede. Het is des
priesters taak om de duiven volgens de voorschriften te
behandelen en ten offer te brengen, de eene als zondoffer
en de andere als brandoffer[1]. Op deze wijze zal de priester
voor den man verzoening bewerken voor het aangezicht
des HEEREN, zoodat hij rein is van de schuld, die tengevolge
van zijn vloeiïng op hem rustte.
16 Van minder ernstigen aard is de verontreiniging, die
het gevolg is van een onwillekeurige *zaaduitstorting*, gelijk
zij den man in den slaap somtijds kan overkomen. Wanneer
deze zaaduitstorting plaats gevonden heeft, is hij verplicht
zijn geheele lichaam in water te baden, waarna hij nog
17 tot den avond onrein zal zijn. Ook elk stuk kleeding of
leder, waarop iets van het zaad is uitgestort, moet in het
water gewasschen worden en blijft onrein tot den avond.
18 Een reinigingsoffer is in dit geval niet noodig. Zoo is
het ook wanneer een man bij een vrouw gelegen heeft en
in den bijslaap een zaaduitstorting heeft plaats gevonden,
waardoor hun lichamen bezoedeld zijn. Zij moeten zich
dan beiden in water baden en blijven onrein tot den avond.
19 Wat betreft de *vloeiende vrouw* valt onderscheid te
maken tusschen de vloeiïng, welke regelmatig terugkeert
en die, welke een abnormaal karakter draagt. Wanneer bij
een vrouw zich de gewone bloedvloeiïng van haar lichaam
voordoet, dan zal deze maandelijksche onreinheid zeven
dagen duren, en ieder die haar in dien tijd aanraakt,
20 zal daardoor onrein zijn tot den avond. Ook alles waarop
zij gedurende haar maandelijksche onreinheid ligt, hetzij
bed of kleed, zal onrein zijn, ja, alles waarop zij zit, zal
21 onrein zijn. Ook ieder die haar bed aanraakt, wordt daar-

[1]) Zie 4 : 8-10.

door verontreinigd en is verplicht zijn kleederen te was-
schen en ook zichzelf in water te baden, waarna hij nog
22 tot den avond onrein zal zijn. Eveneens wordt ieder die
het voorwerp aanraakt, waarop zij gezeten heeft — wat
het ook zij — door die aanraking verontreinigd, zoodat hij
verplicht is zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in
water te baden, waarna hij nog tot den avond onrein zal
23 zijn. Zelfs indien het een ding betreft, dat zich bevindt
op het bed waar zij gelegen, of het voorwerp waarop zij
gezeten heeft, zal hij die dat aanraakt, onrein zijn tot den
24 avond. Indien echter een man bij haar ligt, terwijl haar
maandelijksche bloedvloeiïng begint, zoodat hij daardoor
bezoedeld wordt, dan zal hij evenzeer als zij zelve zeven
dagen lang onrein zijn en dientengevolge zal ook elk bed
waarop hij in die week ligt, onrein zijn.

25 Hiervan te onderscheiden is het geval van bloedvloeiïng
als *ziekte-verschijnsel.* Wanneer een vrouw aan bloed-
vloeiïng lijdende is gedurende vele dagen buiten den tijd
van haar gewone maandelijksche vloeiïng, of wanneer deze
vloeiïng ongewoon lang voortgaat, dan zal zij in dezelfde
mate ceremoniëel onrein zijn als ten tijde van haar gewone
maandelijksche vloeiïng. Zij is zonder meer onrein en
26 blijft dat, zoolang die ziekelijke toestand voortduurt. Deze
onreinheid is ook even besmettelijk als boven omschreven
is. Derhalve zal elk bed waarop zij ligt gedurende al den
tijd dat de vloeiïng voortgaat, voor haar zijn als het bed
waarop zij ligt tijdens haar maandstonden, en ook elk voor-
werp waarop zij zit, zal evenzeer onrein zijn als dat het
geval is bij een verontreiniging, die het gevolg is van haar
27 maandstonden. Ook ieder die alleen maar een van deze
dingen aanraakt, wordt daardoor verontreinigd en is ver-
plicht zijn kleederen te wasschen en ook zichzelf in water
te baden, waarna hij nog tot den avond onrein zal zijn.

28 Wanneer nu echter de vrouw, die aan deze vloeiïng
geleden heeft, daarvan genezen is en lichamelijk rein is
van bezoedeling, dan moet zij nog zeven dagen lang een
afwachtende houding aannemen. Eerst na afloop daarvan
zal zij ceremoniëel rein zijn, zoodat zij zich naar het
29 heiligdom begeven mag. Derhalve moet zij op den achtsten
dag twee tortelduiven of twee jonge duiven nemen en daar-

mede gaan naar den ingang van de Tent der samenkomst.
Dáár moet zij deze vogels overhandigen aan den dienst-
doenden priester, opdat deze ze voor haar den HEERE moge
30 aanbieden. Het is des priesters taak om de duiven volgens
de voorschriften[1]) te behandelen en ten offer te brengen,
de eene als zondoffer en de andere als brandoffer. Op deze
wijze zal de priester voor de vrouw verzoening bewerken
voor het aangezicht des HEEREN, zoodat zij rein is van de
schuld, die op haar rustte tengevolge van haar onreine
vloeiïng.
31 Door deze voorschriften mede te deelen en te onder-
houden zult gij, Mozes en Aäron en alle priesters, de Israë-
lieten leeren zich verre te houden van verontreiniging en
— zoo noodig — hen daarvan zuiveren. Neemt dit alles
dan stipt in acht, opdat zij niet onverzoend in hun onrein-
heid sterven. Immers, wanneer zij zorgeloos in hun onrein-
heid zouden voortleven en ook de middelen niet te baat
nemen om daarvan gereinigd te worden, zoodat Mijn heilige
woning, die in hun midden staat, door hun nabijheid zou
verontreinigd worden, dan zou Mijn toorn tegen hen ont-
steken tot hun verderf.
32 Dit wat hier voorgeschreven staat, is de wet aangaande
den man, die een vloeiïng heeft of van wien een zaaduit-
storting is uitgegaan, door welke men verontreinigd wordt;
33 voorts ook aangaande de vrouw, die een vloeiïng heeft
als gevolg van haar gewone maandelijksche onreinheid,
tevens aangaande elk, die aan een abnormale vloeiïng
lijdt, zoowel van het mannelijk als van het vrouwelijk ge-
slacht, en bepaaldelijk ook aangaande den man, die ligt
naast een onreine vrouw.

---

1) Zie boven vs 15.

IV. DE GROOTE VERZOENDAG. 16 : 1-34.

16 : 1 Naar aanleiding van den plotselingen en vreeselijken
dood van Nadab en Abihu, de beide zonen van Aäron, die
gestorven waren toen zij met vreemd vuur voor het aan-
gezicht des HEEREN kwamen[1]), gaf de HEERE eenigen tijd
2 daarna aan Mozes de volgende voorschriften. De HEERE
zeide namelijk tot Mozes: Zeg tot uw broeder Aäron, dat
hij niet op elk willekeurig tijdstip *in het Heilige der heili-
gen* mag komen, dat hij geen onbeperkte vrijheid heeft om
in te gaan in het binnenst heiligdom achter het voor-
hangsel, dat opgehangen is vóór het verzoendeksel, hetwelk
op de ark ligt. Hij wachte zich in dezen met de uiterste
zorgvuldigheid, opdat hij niet (evenals zijn zonen) den
dood vinde. Want Ik ben het Zelf, Die in de wolk boven
het verzoendeksel verschijn en iets van Mijn heerlijkheid
3 tot openbaring breng. *Slechts op één bepaalden dag* van het
jaar[2]) zal Aäron dit heiligdom op Mijn last binnengaan,
maar ook dan niet zonder inachtneming van de volgende
bepalingen. Allereerst moet hij een jongen stier ten zond-
offer en een ram ten brandoffer aanbrengen. Deze zijn
bestemd om geofferd te worden voor hemzelf en voor zijn
4 huis. Voorts, wat zijn kleeding betreft, zal hij niet in zijn
hoogepriesterlijk ambtsgewaad[3]) verschijnen, maar in een
eenvoudig wit gewaad, bestaande uit een heilig linnen
onderkleed, een linnen broek, die zijn bloote lijf bedekt, en
daarbij een witten linnen gordel, met welken hij zich zal
omgorden, en een linnen hoofddoek, die hij zich als een
tulband zal ombinden. Dit zijn de voorgeschreven heilige
kleederen, die in het smetteloos wit de volkomen heilig-
heid verzinnebeelden, welke vereischt is in elk, die tot God
nadert. Vooraf zal Aäron dan ook zijn geheele lichaam in

1) Zie 10 : 1-2.
2) Zie vs 29.
3) Zie 8 : 6-9.

water baden, daarná zal hij de kleederen aantrekken.
5 Behalve de reeds genoemde dieren zal hij ook twee geitebokken ten zondoffer en één ram ten brandoffer aanbrengen; deze zal hij nemen van de vergadering der Israëlieten om voor de gemeente als zoodanig geofferd te
6 worden. — Voordat dit gebeurt, moet hij evenwel zijn eigen stier ten zondoffer offeren om daardoor verzoening te bewerken voor de zonden van zichzelf en van zijn huis,
7 dus van heel het priesterlijk geslacht. — Die *twee bokken*, die hij van de gemeente genomen heeft, zal hij terstond voor het aangezicht des HEEREN stellen, bij het brandofferaltaar tegenover den ingang van de Tent der samenkomst.
8 Dan zal Aäron over deze beide bokken het lot werpen en zich daartoe bedienen van *twee loten*, één lot met het opschrift „voor den HEERE" en één lot met het opschrift „voor
9 Azazel"[1]). De eerste bok, waarop het lot „*voor den* HEERE" gevallen is, zal door Aäron ten offer gebracht worden: hij
10 is bestemd ten zondoffer voor het volk. Maar geheel anders zal men handelen met den bok, waarop het lot „*voor Azazel*" gevallen is. Deze moet niet geslacht worden, maar men zal hem levend voor het aangezicht des HEEREN stellen om door middel van hem op een àndere wijze verzoening te bewerken[2]) en hem dan met bestemming voor Azazel de woestijn in te zenden.
11 Nadat zoo de verschillende offerdieren zijn aangebracht, begint de offerhandeling. Aäron zal eerst den stier van zijn eigen *zondoffer* voorleiden om daarmede verzoening te bewerken *voor de zonde van zichzelf* en van zijn geheele huis. Zelf zal hij dien stier, die tot zijn eigen zondoffer bestemd is, slachten. Dit zal op de voorgeschreven

---

1) Dit woord werd door de Statenvert. gehouden voor een samenstelling van twee woorden en vertaald: de (of een) weggaande bok, zie ook vss 10 en 26. Het wordt elders in het O. Testament niet gevonden. Blijkbaar is het echter een eigennaam, en dan niet een plaatsnaam (zooals de Kantteekening op vs 10 mogelijk acht), maar in tegenstelling met het „voor den HEERE", de naam van een boozen geest, die huist in de woestijn, zie 17 : 7, Jes. 13 : 21, 34 : 14, Matth. 12 : 43. Het heenzenden is niet een offeren aan den duivel, maar een smaad voor hem, immers, een uitbannen van den met Israëls zonden beladen bok naar het oord der onreinheid en der vervloeking. Daar waar de Satan woont, hoort ook de zonde thuis, vgl. Zach. 5 : 5-11.

2) Zie vs 21.

12 wijze[1]) in den voorhof plaats vinden. Van het brand-
offeraltaar, hetwelk daar staat voor het aangezicht des
HEEREN, zal hij een heel wierookvat vol gloeiende kolen
nemen, en zich vervolgens in het Heilige voorzien van twee
handvollen van het allerheiligste reukwerk, dat bestaat
uit de meest welriekende fijngestooten of fijngewreven
specerijen[2]). Dit alles zal hij vervolgens binnen het tweede
13 voorhangsel brengen. Zoodra hij echter deze allerheiligste
plek betreedt, zal hij dat reukwerk uitstorten op de vurige
kolen, zoodat zich onmiddellijk een groote wolk ontwikkelt
en opstijgt voor het aangezicht des HEEREN, Die daar woont
tusschen de cherubs boven de verbondsark. Juist omdat
hij zich in de onmiddellijke nabijheid Gods bevindt, heeft
hij de beschuttende werking van het reukoffer noodig.
Wanneer echter de wolk van dat heilig reukwerk zich ver-
spreidt en het gouden verzoendeksel, dat op de ark met
de wetstafelen gelegen is, bedekt, dan is hij veilig voor
het vuur van de heiligheid des HEEREN. Daartoe wordt dan
ook dit voorschrift gegeven, opdat hij op Gode-welgevallige
14 wijze moge naderen en niet sterven. Thans moet de Hooge-
priester het heiligdom een oogenblik verlaten om het bloed
van den geslachten stier te halen, dat in een schaal is
opgevangen. Zonder dit bloed kan er geen volledige ver-
zoening geschieden. Hij zal het in het Heilige der heiligen
brengen en een gedeelte daarvan met zijn vinger éénmaal
op de naar hem toegekeerde voorzijde van het verzoen-
deksel sprengen, om daardoor verzoening te bewerken voor
zichzelf en voor zijn huis. Daarna zal hij zevenmaal achter-
een met zijn vinger iets van het bloed sprenkelen op den
bodem van het heiligdom vóór de ark met het verzoen-
deksel. Dit laatste zal hij doen om ook het heiligdom zelf
te ontzondigen, dat door zijn onheilige tegenwoordigheid
bezoedeld is.
15 Nadat Aäron aldus voor zichzelf en de andere priesters,
die alle ook verzoening noodig hebben, het vereischte zond-
offer heeft gebracht, is het zijn taak om ook den bok, die
tot een *zondoffer voor het volk* bestemd is, te slachten.

---

1) Zie 4 : 3-4.
2) Zie Ex. 30 : 34-38.

Dit zal weder in den voorhof bij het brandofferaltaar geschieden. Vervolgens zal hij ook het bloed van dezen bok in het binnenste heiligdom achter het tweede voorhangsel brengen en met dat bloed precies zoo doen als hij met het bloed van den stier gedaan heeft: hij zal het éénmaal òp het verzoendeksel en zevenmaal vóór het verzoendeksel
16 sprenkelen. Op deze wijze zal hij verzoening bewerken over het Heilige der heiligen, dat immers in zichzelf wel heilig is, maar toch vanwege de onreinheden der Israëlieten en de wetsovertredingen, die zij in hun talloos vele zonden onophoudelijk begaan, bezoedeld is. En indien dit reeds geldt van dit binnenste heiligdom, waar slechts éénmaal 's jaars een zondaar binnengaat, hoeveel te meer van het Heilige, waar de priesters dagelijks verkeeren. Daarom moet hij op dezelfde wijze door bloedsprenkeling ook de Tent der samenkomst ontzondigen, die a.h.w. met hen samenwoont en verblijf houdt in de atmosfeer, die door hun
17 onreine personen en handelingen bedorven is. Uitdrukkelijk wordt hierbij voorgeschreven: gedurende al deze ritueele handelingen van den hoogepriester zal het aan elk verboden zijn, in de Tent der samenkomst te vertoeven; geen mensch, ook geen priester, zal daar zijn van het oogenblik af, dat Aäron daar de eerste maal binnenkomt en het doorschrijdt om in het binnenste heiligdom verzoening te bewerken, tot het oogenblik, dat hij voor de laatste maal eruit gaat, nadat hij volledig verzoening bewerkt heeft voor zichzelf en voor zijn geslacht en voor de geheele gemeente van Israël. Niemand anders mag gedurende dien tijd zich in Mijn nabijheid bevinden dan de door Mij verkoren hoogepriester, die — voorzien van het reukwerk en het zoenbloed — voor Mij het beeld vertoont van den eenig-waren Hoogepriester, Die Mij volkomen welgevallig is en Die eenmaal op volmaakte wijze verzoening zal teweegbrengen en binnengaan in het hemelsch heiligdom.
18 Daarna zal Aäron zich uit het Heilige naar den voorhof begeven, naar het brandofferaltaar, dat daar voor het aangezicht des HEEREN staat, om ook daarvoor verzoening te bewerken. Ook hier bestaat het ontzondigingsritueel uit tweeërlei handeling: vooreerst zal hij uit een mengsel van het stierenbloed en het bokkenbloed iets nemen en

de horens van het altaar daarmede rondom bestrijken;
19 in de tweede plaats zal hij met zijn vinger zevenmaal achtereen het altaar zelf met dat bloedmengsel besprenkelen. Op deze wijze zal hij niet alleen verzoening bewerken voor de zonden waarmede de priesterstand het altaar verontreinigd heeft, maar ook dat altaar zelf reinigen en heiligen van de onreinheden van het volk Israël, door welke heel de atmosfeer is bedorven en ook het altaar mede bezoedeld is.

20 Nadat Aäron aldus de verzoening van het binnenste heiligdom en van de Tent der samenkomst en van het brandofferaltaar als middelpunt van den voorhof — derhalve alle drie bestanddeelen van den tabernakel — zal hebben voleindigd, volgt een afzonderlijke zinnebeeldige handeling met den *levenden bok*, die na de loting voor het aangezicht des HEEREN gesteld was[1]). Dezen bok zal
21 Aäron plechtig voorleiden voor het brandofferaltaar. Dan zal hij zijn beide handen leggen op den kop van dien levenden bok en zich over hem buigende, zal hij *al de ongerechtigheden* der Israëlieten en al hun wetsovertredingen in de menigte van hun zonden openlijk uitspreken en belijden. De beteekenis van deze handoplegging, gepaard met schuldbelijdenis, is deze, dat Aäron als vertegenwoordiger van geheel Israël al die zonden, waarvoor niet reeds opzettelijk verzoening bewerkt is, op den kop van den bok neerlegt en ze aan dit op zichzelf onschuldig dier overdraagt, zoodat het *in de plaats van* het volk komt. Ten slotte zal hij den aldus met de schuld des volks beladen bok door den dienst van een man, die voor dit werk gereed staat, uit den voorhof en uit de legerplaats laten weg-
22 brengen *naar de woestijn*. Ook deze handeling heeft een troostrijke bedoeling. Zij duidt op zinnebeeldige wijze aan, dat de Israëlieten voor immer van den last hunner schulden bevrijd zijn en dat deze nooit tot hun veroordeeling kunnen strekken. Immers, men zal den bok in de woestijn vrij laten heengaan, opdat hij al hun ongerechtigheden wegdrage naar een woest en onherbergzaam oord, de woonplaats van Azazel, een doodsche wildernis, waar hij

---

1) Zie vs 10.

de prooi moet worden van verscheurend gedierte, zoodat hij nimmer terug zal keeren en met hem ook hun zonden voor goed verdwenen zijn.

23 Nadat de ceremonie met den levenden bok is afgeloopen, zal Aäron weder de Tent der samenkomst binnengaan om van kleeding te verwisselen. Nu het werk der ontzondiging (waarin hij ook zelf begrepen was) is voltooid, moet hij ook de eenvoudige, witlinnen kleederen, die hij des morgens aangedaan had, toen hij in het heiligdom zou binnengaan, uittrekken en ze daar nederleggen ter bewa-
24 ring. Voordat hij zich nu aankleedt, moet hij zijn geheele lichaam in water baden, omdat de aanraking met den bok, dien hij met de zonden des volks beladen heeft, hemzelf weder eenigszins heeft verontreinigd. Deze reiniging met water moet in de onmiddellijke nabijheid op een heilige plek plaats vinden, waarna hij het *hoogepriesterlijk ambtsgewaad* zal aantrekken om aldus in vol ornaat de heerlijke taak te verrichten, die hem nog wacht: het brengen van de brandoffers. Daartoe zal hij zich uit het Heilige begeven naar den voorhof, waar de beide ten *brandoffer* bestemde dieren — één ram voor hemzelf en zijn huis en één ram voor het volk[1]) — reeds des morgens zijn aangebracht. Aäron zal met deze beide dieren op de voorgeschreven wijze[2]) handelen en ze ten offer brengen, opdat daardoor de verzoende betrekking, waarin hijzelf en het volk tot
25 den HEERE staan, bevestigd worde. — Vanzelfsprekend is hierbij dat de ritueele handelingen met de beide zondoffers — den stier en den eersten bok — tevoren geheel zijn ten einde gebracht; de op het brandofferaltaar gelegde vetdeelen van deze dieren zal Aäron in dit geval zelf aansteken[3]).

26 Wat betreft den man, die den tweeden, voor Azazel bestemden, bok uit de legerplaats naar de woestijn gebracht heeft — hij is daardoor verontreinigd en moet derhalve bij zijn terugkeer niet alleen zijn kleederen wasschen, maar ook zijn geheele lichaam in water baden. Daarna eerst is

---

1) Zie vs 3 en vs 5.
2) Zie 1 : 3 enz.
3) Zie 4 : 10, 19.

hij ceremoniëel rein en mag hij weder in de legerplaats
27 komen. Dit voorschrift dient ook in acht genomen te worden door degenen, die zich hebben bezig te houden met hetgeen is overgebleven van den stier en den bok, welke tot zondoffers bestemd zijn geweest. Omdat het bloed dezer dieren in het Heilige der heiligen is binnengebracht om daar verzoening te bewerken voor priesters en volk tezamen, daarom zal men ze buiten de legerplaats brengen, en alle resten daarvan, hun huid en hun vleesch, ook hun mest, in één woord: heel de romp met wat er in en aan is, moet aan het vuur prijsgegeven en vernietigd worden. Hierbij zal men de vroeger dienaangaande gegeven voorschriften
28 nauwkeurig in acht nemen[1]). En hij die deze verbranding verricht, moet, als zijnde daardoor verontreinigd, niet alleen zijn kleederen wasschen, maar ook zijn geheele lichaam in water baden. Dan eerst is hij ceremoniëel rein en mag hij weder in de legerplaats komen.

29 Maar deze wet betreffende den grooten Verzoendag komt niet alleen tot de priesters, maar tot heel het volk. Voor u, Israëlieten, geldt dit gebod als een alle eeuwen *blijvende inzetting*: in de zevende maand van het jaar, de maand Tisri, op den tienden dag der maand, zal al hetgeen door Mij in dezen verordend is, elk jaar opnieuw plaats vinden. Maar dan hebt gij allen u ook daarnaar te richten en behoort heel uw levenshouding, innerlijk en uiterlijk, in overeenstemming te zijn met dat diep-ernstig en heilig gebeuren, dat zich in het heiligdom voltrekt. Gij zult u voor God verootmoedigen vanwege uw zonden en gij zult toonen, dat dit u ernst is door u van spijze te onthouden, uw lichamelijke begeerten te onderdrukken en uw dagelijkschen arbeid te laten rusten. Gij zult op dien dag *geen werk* doen, zoomin de geboren Israëliet als de man van vreemde herkomst, die met u samenwoont en in uw volksgemeenschap een vaste plaats inneemt. Dit gebod laat voor niemand
30 een uitzondering toe. Want op dezen dag zal telkens opnieuw voor u verzoening bewerkt worden om u te reinigen van de bezoedeling van al uw ongerechtigheden, zoodat gij van al die zonden, waarin gij dag aan dag voortleeft, van

---

1) Zie 4 : 11-12, 6 : 30.

al uw onreinheid volkomen ontheven en a.h.w. gewasschen
en gereinigd wordt, niet alleen op de gebruikelijke, dage-
lijks terugkeerende wijze in den voorhof en het Heilige,
maar ditmaal in het binnenste heiligdom, in de onmiddel-
lijke tegenwoordigheid des HEEREN en voor Zijn heilig aan-
31 gezicht. Daarom zal dit telken jare voor u een groote en
heerlijke dag zijn, een sabbat der sabbatten, bovenmate
heilig en verblijdend, hetgeen gij juist gewaar zult worden
in dezen weg, dat gij u van harte verootmoedigt en een
strenge vasten waarneemt: dit is voor u een altoosdurende,
alle geslachten verplichtende goddelijke inzetting.
32 De opdracht om verzoening te bewerken, is dan ook
niet alleen aan den persoon van Aäron gegeven, maar
tevens aan allen, die het hoogepriesterlijk ambt na hem
zullen bekleeden. Telken jare zal die priester, die in de
plaats zijns vaders dit ambt bekleedt, die daartoe wettig
geordend en gezalfd, gewijd en aangesteld is, tot taak heb-
ben om — als de eenige hiertoe bevoegde persoon — den
dienst in Mijn heiligdom op den grooten Verzoendag waar
te nemen. Hij zal dus de witlinnen kleederen aantrekken
en in die heilige kleederen, die bijzonder voor dezen dienst
33 bestemd zijn, binnengaan in het Heilige der heiligen om
dat te ontzondigen, daarna evenzoo het Heilige of de Tent
der samenkomst en voorts ook het brandofferaltaar als
middelpunt van den voorhof, ja, hij zal alles verrichten
wat in deze wet bepaald en opgedragen is om verzoening
te bewerken voor geheel het geslacht der priesters en voor
geheel het volk der gemeente Israëls.
34 Zoo zij dit voor u, priesters, wier hoofd de Hooge-
priester is, een inzetting die de eeuwen door van kracht
blijft, dat gij eenmaal in het jaar, op den bepaalden dag,
op zulk een buitengewone wijze verzoening zult bewer-
ken voor de Israëlieten vanwege al hun zonden, waarmede
zij tegen Mij overtreden en Mij reden tot toorn gegeven
hebben. Dit zij u tegelijk een heilige taak en een heerlijk
voorrecht.

Aäron nu heeft, toen de tijd gekomen was, alles ge-
daan zooals de HEERE het aan Mozes geboden had.

TWEEDE HOOFDDEEL: DE HEILIGING DES LEVENS NAAR DEN WIL DES HEEREN. (17 : 1—27 : 34).

I. HET HEILIGE VOLK DES HEEREN. 17 : 1—25 : 55.

1. *Slechts één wettige slacht- en offerplaats.* 17 : 1-9.

17 : 1 Vervolgens richtte de HEERE Zich met de openbaring van Zijn wil aangaande de heiliging des levens tot Mozes
2 en Hij zeide: Deze wetten zijn bestemd niet alleen voor de priesters, Aäron en zijn zonen, maar ook voor al de Israëlieten. Spreek daarom tot het geheele volk: Dit is hetgeen de HEERE, de God des verbonds, u geboden heeft met betrekking tot de levenswandel van Zijn volk.
3 Ieder die tot het huis Israëls behoort en die een dier van de kudde, hetzij rund, schaap of geit, zal willen *slachten* voor huiselijk gebruik, in de legerplaats of op eenigen
4 afstand daarbuiten, zou daardoor schuldig worden[1]). Hij is verplicht om dat dier te brengen *aan den ingang van den voorhof* bij de Tent der samenkomst en het dáár te slachten, teneinde het als een offergave aan den HEERE te wijden en het Hem toe te brengen vóór den tabernakel, waar de HEERE woont. Indien hij dit niet doet, zal hij zeer ernstig in overtreding zijn; ja, het zal dien man tot een bloedschuld worden aangerekend. Hij heeft immers het bloed vergoten, waarin het leven is en dat daarom Mij in het bijzonder toebehoort[2]). Daarom staat hij op één lijn met een doodslager, hij heeft zijn eigen leven verbeurd en moet dus uit de gemeenschap zijner volksgenooten worden
5 uitgeroeid. Deze strenge bepaling wordt door Mij gegeven met de dubbele bedoeling om zoowel een *zuiveren regel* te stellen als ook om heidensche gebruiken tegen te gaan. Zij dient vooreerst daartoe dat de Israëlieten hun slacht-

---

1) Zie echter Deut. 12 : 15, 20-21.
2) Zie vs 11.

offers, die zij tot nu toe dikwijls op een willekeurige plaats
in het open veld plegen te offeren, voortaan aan den HEERE
wijden als den eenigen Eigenaar van alle goederen, dat zij
die derhalve brengen naar den ingang van den voorhof bij
de Tent der samenkomst en ze overgeven aan den priester,
opdat die ze als dankoffers op de voorgeschreven wijze[1]) aan
6 den HEERE moge offeren. Dan zal de wettig aangestelde
priester het bloed van het offerdier sprenkelen op en om
het brandofferaltaar, dat tegenover den ingang van de Tent
der samenkomst staat, en hij zal de vetdeelen op dat altaar
in het vuur leggen en in rook doen opgaan tot een offerande,
waarvan een geur opstijgt die den HEERE aangenaam is, om-
dat alleen datgene Hem behagen kan wat Hem volgens den
regel van Zijn heiligdom wordt toegebracht, als een scha-
duw van het volmaakte offer van den eenigen waren Hooge-
7 priester. Maar in de tweede plaats moet deze bepaling
dienen om te voorkomen, dat de Israëlieten ook in het
vervolg hun offers nog wijden aan de booze geesten, die
in de woestijn huizen. Dergelijke *heidensche gebruiken*
zijn niet anders dan een afgodische duivelvereering, waar-
door Mijn bondsvolk van Mij afhoereert, gelijk een vrouw,
die haar wettigen man verlaat om overspel te bedrijven.
Daarom hebben zij zich van deze zonde volstrekt te ont-
houden en moet dit voor hen vaststaan als een inzetting,
die ook in hun nageslacht alle eeuwen door haar kracht
behoudt, dat zij hun offeranden alleen zullen brengen aan
den HEERE, hun God.
8 Ook zult gij tot hen zeggen: Ieder die tot het huis
Israëls behoort of tot hen, die — hoewel van vreemde
herkomst toch — met Israël samenwonen, en die een wettig
9 brandoffer of slachtoffer zal willen brengen, die zal ver-
plicht zijn het offerdier te brengen naar den ingang van
den voorhof bij de Tent der samenkomst, opdat het op
de voorgeschreven wijze door den priester worde toebereid
en geofferd aan den HEERE, Die daar woont. Maar indien
hij het niet op de eenige wettige offerplaats brengt, zal
die man uit de gemeenschap zijner volksgenooten worden
uitgeroeid.

---

[1]) Zie hfdst. 3

2. *Verbod om bloed te nuttigen.* 17 : 10-16.

17 : 10 Ook het volgende moet stipt in acht genomen worden, niet alleen door ieder die tot het huis Israëls behoort, maar ook door al degenen die — hoewel van vreemde herkomst toch — met Israël samenwonen: indien iemand van hen het waagt om ook maar eenig *bloed* te *nuttigen*, dan wete hij, dat Ik Mijn aangezicht in toorn tegen hem zal richten. Hij heeft een *zware schuld* op zich geladen en zal zijn straf niet ontgaan: Ikzelf zal hem uitroeien uit de gemeenschap
11 zijner volksgenooten. De reden voor dit streng verbod is deze: het bloed is in bijzonderen zin de drager van het leven, ja Ik heb het dier zoo geschapen, dat zijn ziel zetelt in zijn bloed, daarom heb Ik juist het bloed verordineerd tot een verzoeningsmiddel en heb Ik in alle offerwetten u bevolen het bloed op Mijn altaar te brengen om verzoening te bewerken voor de zonden, waarmede gij uw zielen bezoedeld hebt. Immers, bij de zoenoffers komt het aan op dat gewelddadig vergoten bloed; *dat* is het wat krachtens Mijn genadige beschikking verzoening doet (zij het ook als een schaduw van het eenig ware offer)[1], wijl op deze wijze de ziel van het dier komt in de plaats van
12 uw eigen ziel, die den dood verdiend heeft. Dit is dan ook de reden, waarom Ik reeds eerder herhaaldelijk tot de Israëlieten gezegd heb[2]: Niemand van u, maar evenmin wie als vreemdeling met u samenwoont, mag bloedspijs nuttigen. Het eten van bloed is u van Mijnentwege uitdrukkelijk verboden.

13 Dit dient derhalve ook in acht genomen te worden, wanneer iemand uit de Israëlieten of uit de vreemdelingen, die met u samenwonen, een stuk wild of gevogelte op de jacht gevangen heeft. Ook al behoort het tot de reine dieren, die gegeten mogen worden[3], dan mag dit toch niet geschieden, voor en aleer hij het bloed van het gedoode dier volkomen heeft laten uitvloeien en dit daarna geheel met aarde heeft bedekt en als het ware begraven. Op

---

1) Zie Hebr. 9 : 22.
2) Zie 7 : 26-27.
3) Zie hfdst. 11.

deze wijze wordt het in zekeren zin aan den Schepper terug-
14 gegeven en voor ontwijding behoed. Want nogmaals: de ziel
van alle gedierte is te zoeken in zijn bloed; in dat bloed
bestaat de ziel, in dien zin dat de ziel aan dat bloed ver-
bonden is, zoo lang het nog in het lichaam is. Daarom heb
Ik reeds tevoren en ook nu weder tot de Israëlieten ge-
sproken: Ik verbied u ten strengste om het bloed van
eenig dier te eten of eenige bloedspijs te nuttigen, want bij
elk dier is het zoo gelegen, dat het bloed de ziel vertegen-
woordigt en bevat; dat bloed is de drager van het leven,
dat Mij bijzonder toebehoort. Dat bloed moet u heilig zijn:
ieder die ervan eet, zal wegens deze misdaad worden uit-
geroeid.
15 Eenigszins anders staat het wanneer iemand eet van
een overigens rein dier, dat zijn natuurlijken dood gestorven
is of dat hij verscheurd op het veld vindt[1]), en waaruit men
dus het bloed niet zorgvuldig heeft laten wegvloeien. Ieder
van u, hetzij geboren Israëliet of vreemdeling en bijwoner,
die van zulk dood aas onbedachtzaam eet — zij het ook
om dat vleesch niet te laten verloren gaan — zal daardoor
verontreinigd zijn. Hij is gehouden niet slechts zijn klee-
deren te wasschen, maar ook zijn lichaam in water te baden,
en ook dan blijft hij nog tot aan den avond ceremoniëel
onrein. Eerst daarna is hij weder rein en mag hij deel-
16 nemen aan den eeredienst. Maar indien hij hierin nalatig
is, zijn kleederen niet wascht en zijn lichaam niet baadt,
dan blijkt het dat hij geen eerbied heeft voor de door Mij
gestelde perken: zijn zonde zal aan hem bezocht worden
en wanneer hij zoo in onreinen toestand tot het heiligdom
nadert, zal hij voor zijn schuld moeten boeten[2]).

3. *Geen onkuischheid en bloedschande.* 18 : 1-30.

18 : 1 Daarna sprak de HEERE tot Mozes teneinde alle oneer-
bare verbintenissen en alle verwording van het geslachts-
2 leven te verbieden, als volgt: Spreek tot het geheele volk
der Israëlieten en zeg tot hen in Mijn naam: Ik, de HEERE,

---

[1]) Zie 11 : 39, 22 : 8; ook Ex. 22 : 31.
[2]) N.l. door het brengen van een zondoffer, 5 : 2.

ben uw God. Door vrijmachtige en genadige beschikking
heb Ik met u, Israël, een *verbond* aangegaan. Dit onverge-
3 lijkelijk voorrecht legt u een *heilige verplichting* op. Omdat
gij Mijn verbondsvolk zijt, zult gij niet mogen doen zooals
de bewoners van het land Egypte, waar gij ook gewoond
hebt, en evenmin zult gij mogen doen zooals de bewoners
van het land Kanaän, waarheen Ik u nu brengen ga: Ik
verbied u uitdrukkelijk om u te schikken naar hun inzet-
tingen, hun zeden na te volgen en in hun wegen te wan-
4 delen. Omdat gij *Mij* toebehoort, hebt gij de door *Mij*
vastgestelde regels na te leven en de door *Mij* voorge-
schreven inzettingen in acht te nemen. Immers Ik, de HEERE,
ben uw God, Ik alleen. Gij behoort Mij volkomen toe.
5 Daarom, ja, daarom zult gij ook alleen *Mijn* inzettingen in
acht nemen en u houden aan de door *Mij* vastgestelde
regels. Dan zult gij ervaren de waarheid van dezen grond-
regel van Mijn heerschappij: de mensch — wie hij ook
zij — die Mijn geboden onderhoudt, zal daardoor waarlijk
leven. Gehoorzaamheid is de weg tot duurzaam levens-
geluk. Ik sta ervoor in, Ik, de HEERE.

6 In de volgende wetsbepalingen, welke allerlei vormen
van *bloedschande* en andere ontuchtigheden verbieden[1]),
richt Ik mij hoofdzakelijk tot den Israëlietischen man.
In hem is echter ook de vrouw begrepen. Ook háár on-
kuische handelingen vallen onder Mijn heilig gebod. Als
algemeene regel sta voorop, dat het niemand uwer geoor-
loofd is om te naderen tot een vrouw, die hem in den
bloede bestaat en die dus reeds vleesch van zijn vleesch
is[2]), met het doel om haar schaamte te ontblooten en met
haar geslachtsgemeenschap te hebben. Dergelijke verbinte-
nissen — hetzij in of buiten het huwelijk — zijn u ten
strengste verboden. Ik, de HEERE, beveel het u met nadruk
tot *heiliging van het huwelijk* en van geheel het geslachts-
leven.

7 Gij zult niet de schaamte uws vaders ontblooten door
met uw moeder, die één vleesch met uw vader is, gemeen-

---

1) In dit hfdst. vinden we alleen het verbod van allerlei schandelijke daden, geen strafbepalingen. De laatste zijn vervat in hfdst. 20. Zie ook ben. vss 26-29.
2) Zie Gen. 2 : 23.

schap te hebben. Gij zoudt u zoodoende aan beide tegelijk vergrijpen[1]). Bedenk, hoe stuitend onnatuurlijk het zou zijn, de schaamte te ontblooten van haar, die u gebaard heeft. Uw moeder is het: gij zult haar niet aanraken.

8 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van de vrouw uws vaders, die uw stiefmoeder of een bijwijf van hem is. Bedenk, dat zij één vleesch met uw vader is, zoodat gij daarmede de schaamte van uw eigen vader zoudt ontblooten en als 't ware met hemzelf gemeenschap zoudt hebben en zijn legerstede ontwijden[2]).

9 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van uw zuster of van uw halfzuster, de dochter van uw eigen vader of de dochter van uw eigen moeder. Het maakt daarbij geen onderscheid, of deze als wettige dochter binnen het gezin of daarbuiten verwekt en geboren is. Gij zult met haar geen gemeenschap hebben.

10 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van uw kleindochter, hetzij deze de dochter is van uw zoon of van uw dochter. Bedenk, dat zij uit uw vleesch zijn voortgekomen, zoodat gij als 't ware uw eigen schaamte zoudt ontblooten. Gij zult met haar geen gemeenschap hebben.

11 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van de dochter van de vrouw uws vaders of van zijn bijwijf. Bedenk, dat zij u als een wettige zuster geldt. Gij zult met haar geen gemeenschap hebben.

12 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van de zuster uws vaders. Bedenk, dat zij als uws vaders bloedverwante ook uzelf in den bloede bestaat. Gij zult met haar geen gemeenschap hebben.

13 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van de zuster uwer moeder. Bedenk, dat zij als de bloedverwante uwer moeder ook uzelf in den bloede bestaat. Gij zult met haar geen gemeenschap hebben.

14 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van den broeder uws vaders door gemeenschap te hebben met zijn vrouw, die één vleesch met hem is. Gij zult niet tot haar naderen om gemeenschap te hebben, zij is immers uw tante.

---

1) Zie Deut. 22 : 30, 27 : 20.
2) Zie Gen. 49 : 4.

15 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van uw schoondochter. Bedenk, dat zij de vrouw is van uw eigen zoon, één vleesch met hem en dus ook aan uzelf nauw verwant. Gij zult met haar geen gemeenschap hebben.

16 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van uw schoonzuster, de vrouw van uw broeder. Bedenk, dat gij daarmede de schaamte van uw eigen broeder zoudt ontblooten, met wien zij immers één vleesch is.

17 Evenmin zult gij de schaamte ontblooten van moeder en dochter beide, wijl uw stiefdochter door haar moeder ook uw eigen dochter is. Daarom zult gij zelfs ook uw kleindochter, de dochter van den zoon uwer vrouw of van haar dochter, niet tot u nemen om met haar gemeenschap te hebben. Bedenk dat zij onderling bloedverwanten zijn en derhalve ook uzelf in den bloede bestaan. Gij zoudt op die wijze u schuldig maken aan geen geringer kwaad dan bloedschande, een gruwelijke vorm van ontucht.

18 Evenmin zult gij naast uw vrouw haar eigen zuster ter vrouw nemen en aldus haar ijverzucht prikkelen en de zusterlijke verhouding verstoren, wanneer gij met die zuster nevens haar gemeenschap hebt. Gij zult dit tijdens het leven van uw vrouw niet mogen doen.

19 Wanneer een vrouw in haar maandelijks terugkeerende onreinheid nederligt, zal het u niet vrij staan tot haar te naderen om gemeenschap met haar te hebben. Gij zoudt uzelf op die wijze moedwillig verontreinigen[1]).

20 Ook zult gij u niet schuldig maken aan *overspel* door met de vrouw van uw naaste de vleeschelijke gemeenschap te hebben, waarop uitsluitend haar wettige man aanspraak heeft. Gij zoudt u met haar bezoedelen en tezamen zoudt gij onrein worden in Mijn oog en u buiten Mijn verbond stellen, waarin de heilige regel geldt: Gij zult niet echtbreken.

21 De zonde der *ontucht* en *onkuischheid* is des te meer bij Mij gehaat, wijl zij in den regel samenhangt met den dienst der afgoden. Nimmer zult gij dan ook één van uw kinderen (die *Mij* toebehooren!) overgeven om voor den Moloch door het vuur te gaan en zich door middel van

1) Vgl. 15 : 24.

zulk een vuurdoop aan den dienst van dien monsterachtigen afgod te wijden. Dit doende zoudt gij slechts den Naam van uw Verbondsgod ontwijden. Zwaarder kunt ge u niet bezondigen dan wanneer gij dien heiligen Naam, die ook over uw kinderen is uitgeroepen, in verband brengt met den dienst der afgoden en hem daardoor gemeen maakt. Bedenk dat Ik DE HEERE ben, naijverig op Mijn eer.

22 Evenzeer is u ten strengste verboden om te liggen bij een die van het mannelijk geslacht is, zooals een man ligt bij een vrouw om met haar gemeenschap te hebben. Zulk weerzinwekkend en tegennatuurlijk kwaad is een gruwel in Mijn oogen, die Mij in blakenden toorn doet ontsteken.

23 Niet minder streng is u verboden om met eenig dier — wat het ook moge zijn — u af te geven en daarmede vleeschelijke gemeenschap te oefenen. Dan zoudt ge uw menschelijke natuur onteeren en u op ontzettende wijze verontreinigen. Uitdrukkelijk zij hieraan toegevoegd, dat dit gebod geldt voor man en vrouw beide. Geen vrouw zal voor een beest gaan staan om zich daarmee af te geven en er gemeenschap mee te hebben. Van alle schandelijke ontuchtigheden is zulk een gruwelijke vermenging wel de meest walgelijke, die dan ook zeker door Mijn goddelijke wraakoefening zal worden gevolgd.

24 Ten besluite wil Ik u allen nogmaals in uw eigen belang nadrukkelijk waarschuwen: bezoedelt u toch niet met al de schandelijke dingen, waarvan Ik gesproken heb, want met al die vuiligheden hebben zich ook bezoedeld de heidensche volken en stammen, die Ik nu voor u uit
25 het land Kanaän ga verdrijven en uitroeien. Zóó zwaar hebben zij zich misgaan, dat zelfs de bodem, waarop zij wonen, daardoor onrein is geworden en Ik nu aan het land zijn ongerechtigheid moet bezoeken. Maar het gevolg zal dan ook zijn, dat het land een walging heeft aan zijn bewoners en dat het hen niet langer kan verdragen, maar hen als iets afschuwelijks zal uitspuwen. Mijn besluit staat in dezen onherroepelijk vast en met de uitvoering heb Ik reeds een begin gemaakt door u op den weg daarheen te
26 leiden. Gij echter staat dan ook onder de heilige verplichting om *als Mijn verbondsvolk Mijn* inzettingen en de door *Mij* vastgestelde regels in acht te nemen. Daarom, wanneer

gij het land Kanaän ter woning ontvangt, zult gij u van al
die schandelijkheden ten eenenmale onthouden, en dit ver-
bod geldt niet alleen den geboren Israëliet, maar ook den-
gene die, hoewel van vreemde herkomst, toch met Israël
27 samenwoont. Immers, al die gruwelen bedreven de lieden
die vóór u dit land bewoond hebben, en het land is daar-
28 door onrein geworden. Vervalt dan niet in hetzelfde
kwaad, opdat het u niet ga, zooals het hun gegaan is, en
dat het land aan u een walging heeft en u uitspuwt, zooals
het dat volk, dat er vóór u woonde, uitgespuwd heeft.
29 Meent niet dat dit oordeel u niet treffen kan, omdat gij
als Mijn verbondsvolk veilig zijt voor Mijn wraak. Neen,
alwie zich hieraan schuldig maakt, wie hij ook zij, allen
die iets van de door Mij genoemde schandelijkheden be-
drijven, behooren volgens Mijn wil uit de samenleving van
hun volk te worden uitgeroeid.
30 Neemt dan in acht al hetgeen Ik u voorschrijf, zoodat
gij u onthoudt van de schandelijke zeden en gebruiken,
welke vóór u in dit land bedreven zijn. Dit gebied Ik u, op-
dat gij u niet met dit alles bezoedelt en verontreinigt en
Ik met u geen gemeenschap meer hebben kan. Want Ik,
de HEERE, uw God, ben heilig.

4. *Heiliging van alle levensverbanden.* 19 : 1-37.

19 : 1 De HEERE ging voort aan Mozes Zijn bevelen te geven
en zeide, om Israël ervan te doordringen dat de verbonds-
betrekking met Jahwe een heiligenden invloed moet uit-
2 oefenen op àlle verhoudingen: Spreek nu tot de geheele
volksvergadering, de Israëlietische gemeente, en zeg tot hen
in Mijn naam: Dit is de *fundamenteele regel* voor héél uw
levenspractijk, *voor àl uw gedragingen*, zoowel tegenover uw
medemenschen als tegenover Mij: *Heilig* zult gij zijn, *want
Ik*, de HEERE, uw God *ben heilig*, en gij zult Mijn beeld ver-
toonen. Uit dit grondbeginsel zijn alle voorschriften, die Ik
3 u geven ga, af te leiden. Allereerst heeft ieder van u niet
alleen aan zijn *vader*, maar ook aan zijn *moeder* eerbied
en *gehoorzaamheid* te bewijzen, dewijl Ik ze over u gesteld
heb. De inachtneming van Mijn geboden moet ge van uw
ouders leeren. Onmiddellijk voeg Ik hieraan toe, dat ieder

uwer ook nauwgezet Mijn voorschriften aangaande de *sabbatsviering* in acht moet nemen. Wie den sabbat eert, eert *Mij*, want op den zevenden dag heb Ik gerust en Mij verblijd in Mijne werken. De rechte sabbatsviering zal strekken tot heiliging van àl de dagen der week. De sabbat is in 't bijzon-
4 der *Mijn* dag. Bedenkt dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod. Daarom zult gij u niet wenden tot de afgoden der heidenen. Zij zijn immers louter ijdelheid en nietigheid. Hoe zoudt ge dan hulp van hen verwachten? Evenmin zult gij de Majesteit van Mijn wezen aanranden door u gegoten beelden te maken om u daarvoor te buigen en onder zulk een zichtbare gedaante Mij te vereeren. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod.

5 Vooral bij het brengen van *offeranden* in Mijn heiligdom hebt gij u stipt te houden aan de door Mij gegeven voorschriften. Wanneer ge bijvoorbeeld aan den HEERE een dankoffer wilt brengen, zult ge dat in alle opzichten zoo offeren als het den HEERE aangenaam is, zoodat gij Hem
6 welgevallig zijt. Iets waarop ge beslist letten moet, is dat het offervleesch gegeten moet worden op denzelfden dag, waarop ge uw offer gebracht hebt. Ook op den volgenden dag moogt ge (als het géén lofoffer was)[1]) er nog van eten. Maar blijft er dan nog iets over tot den derden dag, dan moet deze rest met vuur verbrand worden. Dan is het
7 vleesch immers onrein geworden. Indien desondanks op den derden dag van dat vleesch gegeten wordt, dan is dit
8 een verfoeilijk ding, het is Gode niet welgevallig. Integendeel, wie ervan gegeten heeft, heeft schuld op zich geladen en zal zijn straf niet ontgaan[2]). Hij toch heeft hetgeen den HEERE heilig was, gemeen gemaakt, heeft het onderscheid tusschen heilig en gewoon vleesch niet in het oog gehouden en zich slechts door zijn begeerte laten leiden. De persoon die zooiets doet, zal uit de gemeenschap zijner volksgenooten worden uitgeroeid.

9 Wat aangaat de *verhouding tot uw medemenschen*, staat op den voorgrond de eisch der weldadigheid jegens nooddruftigen. Wanneer gij na uw vestiging in Kanaän den

---

1) Zie 7 : 15.
2) Zie 7 : 16-18.

oogst van uw land binnenhaalt, moet gij dan ook niet geheel
uw veld tot den uitersten rand toe afoogsten; evenmin
moet gij de aren, die hier en daar zijn blijven liggen,
10 bijeenzoeken en oprapen. Evenmin moet gij een nalezing
houden in uw wijngaard; gij moet hem niet nauwkeurig
afzoeken en de bij het inzamelen afgevallen losse druiven
niet scrupuleus bijeenzoeken en oprapen. Het is Mijn wil
dat gij al die dingen zult overlaten voor de minder bedeel-
den, opdat zij niet tevergeefs het veld naspeuren. Laat het
liggen voor de arme volksgenooten en voor de vreemde-
lingen, die geen grondbezit hebben. Bedenkt, dat Ik de
HEERE ben, uw Verbondsgod.
11 Gij zult de grondslagen der samenleving niet aan-
tasten door elkander te bestelen, door leugen en laster,
12 onrecht en bedrog. Veel minder nog zult gij bij zulke be-
driegelijke handelingen Mijn heiligen Naam in den mond
nemen[1]. Zweert nimmer een valschen eed, want daardoor
ontheiligt gij dien Naam, en wie Mijn Naam misbruikt, zal
Ik niet voor onschuldig houden. Bedenkt, dat Ik de HEERE
ben.
13 Het leven van degenen die maatschappelijk of licha-
melijk zwakker zijn, zult gij niet verbitteren. Gij moogt van
hun positie geen misbruik maken door hun iets af te
persen, evenmin het hunne met geweld ontrooven, of wat
hun rechtmatig toekomt, voor uzelf houden. Zoo is het u
bijvoorbeeld beslist verboden het loon van den daglooner,
die in uw dienst gearbeid heeft, bij u te doen overnachten.
14 Het moet hem onmiddellijk uitbetaald worden. Evenmin
zult gij een doove vervloeken of smaden, of op het pad van
een blinde een struikelblok leggen om hem te doen vallen.
Wacht u voor zulk laaghartig bedrijf en weest beducht voor
de wraak van uw God, Die het opneemt voor hen, die geen
verweer hebben. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben.
15 Wanneer in uw midden recht gesproken moet worden,
zult gij uw roeping in dezen nauwgezet waarnemen en geen
onrechtvaardig vonnis vellen. Gij moogt niet uit misplaatst
medelijden den arme en behoeftige als zoodanig voor-
trekken, maar evenmin moogt gij om menschen te behagen

---

1) Zie 6 : 1-3.

partij kiezen voor den rijke en aanzienlijke. Alle partijdigheid is veroordeeld. Gij hebt u als rechter slechts te laten leiden door eerbied voor het goddelijk recht, en gij zult uw naaste — wie hij ook zij — zonder aanzien des persoons naar den *eisch der gerechtigheid* beoordeelen en
16 vonnissen. Maar ook elk particulier persoon heeft te waken voor den goeden naam van zijn naaste. Daarom zult gij onder uw volksgenooten niet van den een naar den ander loopen met achterklap en lasterpraat. Door al zulk kwaadspreken zoudt gij oorzaak kunnen geven, dat een oordeel des bloeds over hem kwam, of dat zijn leven op andere wijze werd verkort. Gij zult uw naaste noch rechtstreeks, noch indirect naar het leven staan. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben.
17 Gij hebt in uw naaste steeds uw broeder te zien, die van uw eigen natuur is, aan u verwant. Daarom zult gij in uw hart geen haat of wrok tegen hem koesteren. Indien gij iets op uw volksgenoot tegen hebt, wijst hem dan openlijk terecht. Gij moet niet terwille van hem, uit verkeerde toegefelijkheid, zonde op u laden, maar hem eerlijk zeggen
18 wat gij in hem berispelijk acht. Indien hij u gekrenkt heeft, moogt ge uzelf niet wreken en ook in uw binnenste niet blijven wrokken. Weest toch niet haatdragend tegenover hen, die als nakomelingen van Israël één volk met u vormen en aan u verwant zijn. Ja, legt niet alleen alle wraakgierigheid af, maar bewijst hun ook alle toegenegenheid. Niet-haten is niet genoeg. Gij moet liefhebben, positief liefhebben. En niet slechts met een tweede-rangs liefde. Neen, *gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.* Even oprecht, even vurig, even standvastig en uit hetzelfde beginsel. Door deze liefde moeten al uw gedragingen in het verkeer met uw naaste beheerscht worden, omdat Ik het u geboden heb. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben.
19 Mijn inzettingen, welke die ook zijn, hebt gij in acht te nemen; de *door Mij gestelde grenzen* en leefregels zult gij *eerbiedigen,* ook dan, wanneer gij niet doorziet waarom Ik een bepaald voorschrift gegeven heb. Gij zult u hoeden voor een vermengen van het ongelijksoortige. Gij zult niet twee stuks vee van verschillende soort met elkander laten paren. Evenmin zult gij in uw land eenzelfden akker bezaaien met tweeërlei zaad. En evenmin zult gij een klee-

dingstuk aan uw lichaam hebben dat uit tweeërlei stof is
geweven of samengesteld. Op deze wijze zult gij het onder-
scheid erkennen, dat Ik tusschen de schepselen gesteld heb.
De in de natuur vastgelegde orde mag niet naar willekeur
20 doorbroken worden. Dit beginsel luistert nog veel nauwer,
wanneer het de menschelijke samenleving aangaat. Indien
een man geslachtsgemeenschap heeft met een vrouw, die
niet aan hem, maar aan een anderen man toebehoort, aan
wien zij als slavin ondergeschikt is, zonder dat zij is los-
gekocht of dat haar een vrijbrief is gegeven, dan is dat een
zeer ergerlijke overschrijding van de grenzen, die voor de
samenleving en bijzonder voor het sexueele leven door Mij
gesteld zijn. Die man heeft zich niet alleen aan het eigen-
domsrecht van zijn naaste vergrepen, maar ook aan die
vrouw zelf, al is zij dan een slavin. En zijzelf heeft mede
gezondigd. Daarom zullen zij weliswaar niet gedood wor-
den, omdat zij niet in vrijheid gesteld was[1]), maar toch
zal een strenge tuchtiging op hen worden toegepast.
21 Bovendien zal die man verplicht zijn aan den HEERE zijn
schuldoffer te brengen volgens hetgeen is voorgeschreven[2]) :
een ram, gaaf en goed, zal hij bij den ingang van de Tent
22 der samenkomst ten schuldoffer voorleiden. En de dienst-
doende priester zal (door den ram op de voor schuld-
offers voorgeschreven wijze te behandelen) verzoening be-
werken voor het aangezicht des HEEREN ten behoeve van
dien man. Hij toch heeft niet alleen de rechten van zijn
naaste geschonden, maar ook gezondigd tegen den God des
verbonds Zelf, die de Bron is van alle recht en wet in
Israël. Maar in den weg van het offer zal voor zijn over-
treding voldoening geschieden en zullen op grond daarvan
zijn zonden, die hij bedreven heeft, hem volkomen ver-
geven worden.
23 Een bijzonder voorschrift geef Ik u ook met betrekking
tot het gebruik van *de vruchten uit uw boomgaarden.* Wan-
neer gij namelijk weldra in het land Kanaän zult gekomen
zijn en daar ook allerlei vruchtboomen zult geplant heb-
ben, moogt ge het volstrekt niet als een vanzelfsprekende

---

1) Ingeval het een vrije was, stond de doodstraf erop, zie Deut. 22 : 23.
2) Zie 6 : 6.

zaak beschouwen, dat de vruchten u toekomen. Integendeel, ge hebt daarop alleen recht voorzoover Ik het u schenk. Welnu, gedurende de eerste drie jaren na de planting moeten de vruchten door u beschouwd worden op dezelfde wijze als ge de onbesnedenen beschouwt. Zij staan buiten Mijn verbond en ge moogt er geen gemeenschap mee hebben. Zoo nu moeten die vruchten u iets onreins zijn. Drie jaar lang mogen zij volstrekt niet genuttigd
24 worden. Derhalve zullen eerst de vruchten van het vierde jaar voor de eerstelingen gelden. Al *deze* vruchten moeten dan echter den HEERE geheiligd worden. Zij zijn een dankgave tot lof en prijs van Hem, Die de groote Eigenaar is van alles en Die ook den zegen over uw boomgaard geeft. Door deze vierdejaarsvruchten naar het heiligdom te brengen, zult gij Hem als den Heer van den oogst erkennen.
25 Maar in het vijfde jaar na de planting behoort de vrucht u toe. Dan zult gij daarvan eten. En zoo gij u aan dezen regel houdt, zullen uw vruchtboomen hun opbrengst voor u vermeerderen. Zoo zal Ik uw gehoorzaamheid rijkelijk beloonen. Bedenkt dan dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod.
26 Gij zult u van allerlei *bijgeloovige gebruiken*, die bij de heidenen in zwang zijn en op afgoderij berusten, zoo streng mogelijk onthouden. Zoo zult gij — gelijk Ik reeds herhaaldelijk geboden heb[1]) — geen bloed nuttigen, ja, gij zult ook niets eten, geen stukje vleesch, waar nog bloed aan kleeft. Evenmin moogt gij iets te doen hebben met
27 duivelskunsten als waarzeggerij en tooverij. De gewoonte om den rand van het hoofdhaar rondom, van slaap tot slaap af te scheren, zult gij niet volgen. Offeranden van haar heb Ik niet voorgeschreven. Ook de rand van uw baard zult gij niet afsnijden. In al dergelijke onnatuurlijke
28 gebruiken heb Ik geen behagen. Ook is het u niet geoorloofd om uw lichaam te schenden door het maken van inkervingen in uw vleesch bij het bedrijven van rouw om een doode, evenmin om allerlei figuren in uw huid te laten aanbrengen. Gij zult het lichaam, dat Ik u gaf, niet met tatouëernaalden of inbrandingen mismaken. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben.

---

1) Zie 17 : 10, 12.

29 Dewijl ook uw kinderen aan Mij en Mijn dienst gewijd zijn, zult gij ze nimmer afstaan voor den dienst der afgoden en de daarbij behoorende *ontuchtige gebruiken.* Gij zult uw dochter ook in het algemeen niet ter beschikking stellen voor het bedrijven van ontucht; daardoor zoudt gij niet alleen haar, die een kind des verbonds, een dochter Abrahams is, ontheiligen, maar ook zoudt gij daardoor de ontucht en zedeloosheid ten zeerste bevorderen. Laat toch niet door uw toedoen het geheele volk zich aan hoererij overgeven en het geheele land met schandelijke daden
30 vervuld worden! Nogmaals gebied Ik u dat gij de voorschriften betreffende de sabbatsviering nauwlettend in acht zult nemen, en in verband daarmede ook eerbied toonen zult voor Mijn heiligdom en den geheelen dienst der offeranden, die daar wordt verricht. Wanneer gij onder al de dagen het meest Mijn sabbat eert en onder al de plaatsen Mijn heiligdom het meest liefhebt, zal uw geheele leven den zegenrijken invloed daarvan ondervinden. Bedenkt toch, dat Ik de HEERE ben.

31 Wanneer gij raad of hulp behoeft, zult gij u niet wenden tot degenen, die geesten van afgestorvenen bezweren of *waarzeggende geesten* doen opkomen. Gij zult hen niet opzoeken of te hulp roepen, alsof zij u het verborgene zouden kunnen bekend maken en u redden uit den nood. Ge zoudt u op die wijze slechts verontreinigen, want ge zoudt licht onder den invloed komen van onreine en booze geesten, die het toeleggen op uw verderf. Wendt u toch tot Mij en roept Mij aan in den dag der benauwdheid. Het verborgene is Mij alleen bekend, maar Ik ben steeds gereed om u licht te geven of uit te helpen. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod.

32 Aan hen, die de kroon der grijsheid dragen, zult gij als jongere eer bewijzen door voor hen van uw zitplaats op te staan. Voor de *ouden van dagen* zult gij ontzag toonen en de goede vormen in acht nemen. Door hèn te eeren zult gij eerbied toonen voor uw God, Die de ouden boven de jongen gesteld heeft. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben.

33 Hetgeen ik u geboden heb ten aanzien van de verhouding tot uw volksgenooten geldt ook ten opzichte van dengene, die — hoewel van vreemde herkomst — bij u

vertoeft en met u samenwoont in het land, dat Ik u geef.
Gij moogt zulk een *vreemdeling niet verdrukken*, hem niet
34 behandelen als een rechtloos persoon. Uitdrukkelijk beveel
Ik u: gij zult den vreemdeling, die bij u vertoeft, behandelen als een volksgenoot en hem geheel op één lijn stellen met een geboren Israëliet. Ook tegenover hem hebt gij u te onthouden van alle booze gevoelens, ook voor hem is van kracht het groote gebod: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf[1]). Gij zijt immers zelf ook vreemdelingen en bijwoners geweest in het land Egypte. Dat moogt ge nimmer vergeten. Als gij straks in uw eigen land gevestigd zijt, hebt ge dat alleen aan Mij te danken. Maar om die reden zal *Ik* u ook zeggen, hoe gij de vreemdelingen beschouwen moet. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod.

35 Van alle *onrechtvaardige bejegening* uws naasten zult gij u ten eenenmale onthouden. Niet alleen zult gij geen onrechtvaardig vonnis vellen bij de rechtspleging, zooals Ik u geboden heb[2]), maar ook in *het handelsverkeer*, bij koop en ruiling, zult gij gerechtigheid betrachten. Weg met alle bedrog bij het gebruik van de el of eenige andere lengtemaat, en evenzoo bij gewicht of inhoudsmaat. Weest eerlijk
36 en betrouwbaar. Gebruikt steeds een zuivere weegschaal, zuivere weegsteenen, een zuivere efa en een zuivere hin[3]). Ook dat behoort bij Mijn dienst. Ook dááraan moeten zij die Mij liefhebben en eeren, te kennen zijn. Bedenkt dan in alles, dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod, Die u uit Farao's slavernij verlost en uit Egypte uitgeleid heb, opdat gij uit dankbaarheid ook steeds naar Mijn geboden zoudt leven.

37 Alzoo zult gij in heel uw bestaan, in alle verhoudingen en verbanden, steeds vragen naar Mijn wil voor uw gedrag. Mijn inzettingen zult gij bewaren en alle regels, door Mij voorgeschreven, zult gij nauwgezet waarnemen. Gij hebt gehoorzaam te doen alwat Ik u geboden heb en in alles te bedenken, dat Ik de HEERE ben.

---

1) Zie boven vs 18.
2) Zie boven vs 15.
3) De efa is de maat voor droge waren (36.4 L.) en de hin is de maat voor natte waren (6.07 L.); zie Dr A. Noordtzij, Leviticus, blz. 206.

5. *Strafbepalingen tegen schending der heiligheid.* 20 : 1-27.

20 : 1 Vervolgens sprak de HEERE tot Mozes om bekend te
maken dat Hij de genoemde[1]) overtredingen *niet straffe-*
2 *loos* zou laten begaan. Hij zeide dan tot hem: Aldus zult
gij tot de Israëlieten zeggen: Meent niet dat de door Mij
verboden handelingen ongestraft kunnen bedreven worden.
Integendeel, opdat het leven van Mijn bondsvolk niet aan
ontheiliging prijsgegeven worde, bepaal Ik allereerst dat
ieder, die tot het huis Israëls behoort, alsook ieder vreem-
deling, die met Israël samenwoont, en die één of meer
van zijn kinderen (die *Mij* toebehooren!) wijdt aan den
gruwelijken *Molochdienst*, zeker ter dood gebracht zal
worden. De volksgenooten van zijn eigen woonplaats zullen
dit vonnis voltrekken door hem met steenen te bewerpen,
3 totdat hij sterft. Ook zal Ik in toorn op dien man nederzien
en Mijn aangezicht ten kwade tegen hem keeren. Ik zal
hem voor goed uitdelgen uit de gemeenschap met zijn
volk, omdat hij zelf die gemeenschap heeft verbroken door
van zijn kinderen, uit Israël gesproten, te wijden aan den
Molochdienst. Daarmede heeft hij niet slechts tegen zijn
volk gezondigd, maar ook tegen Mijn heiligdom en tegen
Mijn heiligen Naam. Mijn heiligdom, dat in uw midden is
opgericht, heeft hij verontreinigd door nevens Mij den
Moloch te vereeren, en daarmede heeft hij tegelijk Mijn
Naam, dien Ik aan Israël uit vrije gunst had geopenbaard,
op schandelijke wijze gesmaad en ontwijd. Voor die mis-
4 daad is geen straf te zwaar. Indien echter, desniettegen-
staande, de burgers doen alsof er niets van ernstigen aard
gebeurd is, indien zij oogluikend toelaten dat die man
van zijn kinderen wijdt aan den Molochdienst, en zij der-
halve hem niet ter dood brengen, dan zal deze nalatigheid
5 hun duur te staan komen. Omdat zij zich daardoor
mede schuldig maken, zal Ikzelf als de hoogste Rechter
Mijn aangezicht ten kwade keeren niet alleen tegen dien
man, maar ook tegen geheel zijn geslacht en tegen allen,

---

[1]) In hfdst. 20 worden de straffen bepaald op een groot aantal der overtredingen, die in hfdst. 18 en 19 genoemd zijn, zooals door vergelijking gemakkelijk te zien is; vgl. b.v. vs 2 met 18 : 21, vs 6 met 19 : 31.

die hem hebben nagevolgd. Zelf zal Ik het vonnis voltrekken en hen uitdelgen uit de gemeenschap van hun volk, omdat zij met hun Molochvereering geestelijke hoererij bedreven hebben.

6 Hetzelfde kan gezegd worden van elk, die zich om raad of hulp gewend heeft tot degenen, die geesten van afgestorvenen bezweren of *waarzeggende geesten* doen opkomen. Ook hij maakt zich schuldig aan geestelijke hoererij, daar hij feitelijk Mij verlaten heeft om zich tot nietige afgoden te wenden. Ook tegen zulk een persoon zal Ik Mijn aangezicht ten kwade keeren en hem voor goed uitdelgen uit
7 de gemeenschap van zijn volk. Doet dan al zulke onreinheden uit uw leven weg; heiligt uw wandel en weest ook innerlijk heilig, zooals het u als Mijn bondsvolk betaamt,
8 want Ik ben de HEERE, uw Verbondsgod. Daarom zult gij Mij gehoorzamen en Mijn inzettingen in acht nemen. Gij zult ze nauwgezet volbrengen. En mocht ge u niet in staat gevoelen om die heilige wetten stipt na te leven, dáárom behoeft ge den moed niet te verliezen. Want als uw Verbondsgod ben Ik Zelf het, Die u afzonder tot Mijn dienst en Die u heilig máák. Ik sta ervoor in, Ik, de HEERE.

9 Ook de volgende *misdaden* zijn zóó gruwelijk in Mijn oog, dat alwie ze bedrijft, daardoor het leven verbeurt. Wanneer er iemand is die zijn vader of moeder verwenscht en vloekt, dan zal hij zeker ter dood gebracht worden. Hetzij hij zijn vader, hetzij zijn moeder vervloekt heeft, hij heeft een bloedschuld op zich geladen; derhalve is hij des doods schuldig. Gij zult hem niet laten leven.

10 Hetzelfde geldt van den man, die met eens anders vrouw echtbreuk gepleegd heeft. Omdat hij met de vrouw, die alleen zijn naaste toebehoort, vleeschelijke gemeenschap heeft gehad, is hij des doods schuldig. Beide, zoowel de overspeler als de overspeelster, zullen zeker ter dood gebracht worden.

11 Hetzelfde geldt van den man, die vleeschelijke gemeenschap gehad heeft met haar, die de vrouw van zijn vader geweest is. Omdat zij één vleesch met hem was, heeft hij immers de schaamte van zijn eigen vader ontbloot. Voorzeker zullen zij beide ter dood gebracht worden om

deze hun schandelijke daad. Zij hebben een bloedschuld op zich geladen. Gij zult hen niet laten leven.

12 Hetzelfde geldt van den man, die vleeschelijke gemeenschap gehad heeft met zijn schoondochter, de vrouw van zijn zoon. Voorzeker zullen beide ter dood gebracht worden, omdat zij zich met zulk een schandelijke ontuchtigheid bezoedeld hebben. Zij hebben een bloedschuld op zich geladen. Gij zult hen niet laten leven.

13 Hetzelfde geldt van den man, die gelegen heeft bij een ander manspersoon, zooals een man bij een vrouw ligt. Zij hebben beide iets afschuwelijks gedaan. Daarom zullen zij zeker ter dood gebracht worden. Zij hebben een bloedschuld op zich geladen. Gij zult hen niet laten leven.

14 Hetzelfde geldt van den man, die een vrouw èn haar moeder — hoewel ze elkander zóó nauw in den bloede bestaan — beide tot zich heeft genomen om er gemeenschap mee te hebben. Dit is niet anders dan bloedschande, een gruwelijke vorm van ontucht. Daarom zullen zij niet alleen gedood worden, maar zoowel de man als die beide vrouwen zullen daarna in het vuur geworpen en verbrand worden. Deze smaad zal men hun aandoen, opdat ook anderen afgeschrikt worden van zulk een kwaad en dat er geen bloedschande in uw midden bedreven worde.

15 Hetzelfde geldt van den man, die zich afgeeft met een dier, om daarmede vleeschelijke gemeenschap te oefenen. Hij zal om dezen gruwel zeker ter dood gebracht worden. Maar ook het dier, waarmede hij zich verontreinigd heeft, zal men afmaken.

16 Hetzelfde geldt ook van een vrouw, die tot een dier genaderd is, opdat het met haar gemeenschap hebbe. Gij zult zoowel de vrouw als het dier ter dood brengen. Hier past geen toegefelijkheid. Zeer zeker moeten zij beide sterven, omdat zij een bloedschuld op zich geladen hebben. Gij zult ze niet laten leven.

17 Hetzelfde geldt van den man, die zijn halfzuster, de dochter van zijn eigen vader of van zijn eigen moeder, tot zich heeft genomen om er gemeenschap mee te hebben, terwijl hij bovendien in vleeschelijke begeerlijkheid naar haar schaamte gezien heeft en zij naar de zijne: het is één en al schandelijke ontuchtigheid. Daarom zullen zij

beide in het openbaar voor de oogen van hun medeburgers te schande gemaakt en uitgeroeid worden. Hetgeen hij gedaan heeft, was niet anders dan het ontblooten van de schaamte van haar, die hem als een wettige zuster gelden moest. Daarom zal hij de straf voor zijn ongerechtigheid onverminderd dragen.

18 Hetzelfde geldt van den man, die vleeschelijke gemeenschap geoefend heeft met een vrouw in haar maandelijks terugkeerende bloedvloeiïng. Moedwillig heeft hij ontbloot wat verborgen moest blijven: haar schaamte en de fontein van haar bloedvloeiïng; en ook zij heeft — in plaats dat zij den man terugwees — voor hem de fontein van haar bloedvloeiïng ontbloot. Voor zulk een schandelijke begeerlijkheid past geen mindere straf dan de dood: uitgeroeid zullen zij beide worden uit de gemeenschap van hun volk.

19 Ook wanneer gij de schaamte ontbloot van de zuster van uw vader of van de zuster uwer moeder, dan schendt gij daarmede de heiligheid der huwelijksverhoudingen. Zij zijn immers uw nabestaanden, waarmede gij geen gemeenschap moogt hebben. Zij, die op deze wijze de schaamte van hun bloedverwant ontblooten, zullen hun straf niet ontgaan. Ikzelf zal hun bezoeken[1]). Zij zullen hun ongerechtigheid dragen.

20 Hetzelfde geldt van den man, die vleeschelijke gemeenschap heeft met zijn aangehuwde tante, de vrouw van zijn oom. Daardoor heeft hij immers ook de schaamte ontbloot van zijn oom en bloedverwant. Ook zij zullen de straf op hun zonde dragen. Ikzelf zal hun hiermede bezoeken, dat zij kinderloos zullen sterven.

21 Hetzelfde geldt van den man, die de vrouw van zijn broeder tot zich neemt om met haar gemeenschap te hebben. Ook dit is niet anders dan bloedschande. Omdat zij één vleesch is met zijn broeder, heeft hij immers ook de schaamte zijns broeders ontbloot. Ook zij zullen hun straf niet ontgaan. Ikzelf zal hun bezoeken, doordat Ik hen sla met kinderloosheid.

---

1) N.l. met kinderloosheid; dit geval staat op één lijn met de beide volgende, vss 20 en 21.

22 Ten besluite wil Ik u allen nogmaals in uw eigen belang nadrukkelijk waarschuwen: neemt toch nauwgezet in acht alwat Ik heb ingezet en u heb voorgeschreven. *Betracht deze Mijn geboden, opdat het land,* waarheen Ik u thans breng om u daar te vestigen, niet een walging van u
23 krijge en *u niet als iets afschuwelijks uitspuwe.* Laat dus uw levenswandel niet gericht zijn naar de zeden en gewoonten van de lieden, die Ik uit dat land verdelg om voor u plaats te maken. Want de reden waarom Ik dit doe, is juist hierin gelegen, dat zij al die vuile en schandelijke zonden bedreven, zoodat Ik een afschuw van hen gekregen
24 heb en besloten heb hen uit te roeien. Daarentegen heb Ik tot u, Israëlieten gezegd: Gij, gij zult hun land in bezit nemen, niet omdat gij er aanspraak op hebt, of omdat gij uitnemender zijt, maar omdat het Mij behaagt: Ik zal het aan u geven om het te bezitten en te bewonen. Ja, dit rijke en vruchtbare land, overvloeiende van melk en honig, geef Ik u, omdat Ik, de HEERE, uw Verbondsgod ben, Die door vrijmachtige en genadige beschikking u tot Mijn volk heb aangenomen, en omdat Ik u niet alleen van de andere volken onderscheiden heb, maar ook wil, dat gij afzonderlijk in uw eigen land zult wonen en u met de voortbrengselen
25 daarvan zult voeden. Om deze reden heb Ik u ook geboden om het *onderscheid tusschen rein en onrein* wèl in het oog te houden[1]). Toont dan dat gij van een anderen geest zijt doordat gij uiteenhoudt het reine en onreine vee en evenzoo het reine en onreine gevogelte, zoodat gij daarvan niets nuttigt en uzelf niet tot een voorwerp van verfoeiïng maakt in Gods oog. Onthoudt u dan ten eenenmale van die dieren, die vogels en al die levende wezens, die in en op den bodem krioelen, en die Ik u verboden heb door ze tot iets onreins te verklaren.

26 Nogmaals roep Ik u toe: wijdt uzelf volkomen aan Mijn dienst, en weest innerlijk en uiterlijk een heilig volk, want Ik, de HEERE, ben een heilig God, verheven boven al wat onrein is, en gij zult Mijn beeld vertoonen, want ú heb Ik van de andere volken onderscheiden, opdat gij Mij alleen zoudt toebehooren en in geheel uw leven en bestaan

---

1) Zie hfdst. 11.

zou uitkomen, dat Ik u tot Mijn eigendom gestempeld heb.
27 Aan de gegeven strafbepalingen voeg Ik nog de volgende toe: ook wanneer zich in een man of een vrouw een zoogenaamde doodengeest of een waarzeggende geest bevindt, waardoor zij in verbinding heeten te staan met de afgestorvenen, dan moeten ook zij zeker ter dood gebracht worden. Men zal hen met steenen bewerpen, totdat zij sterven, omdat zij een bloedschuld op zich geladen hebben. Gij zult hen niet laten leven, opdat Mijn verbond niet ontheiligd worde.

6. *Het heilighouden van den priesterstand.* 21 : 1-24.

21 : 1 Daarna sprak de HEERE tot Mozes: Spreek tot de priesters, Aäron en zijn zonen, en beveel hun, die tot Mijn dienst in het bijzonder gewijd en aangesteld zijn, dat zij zich wel bijzonder zullen wachten voor alles wat hun personen (en dus ook den priesterstand als zoodanig) zou kunnen ontheiligen. Geef hun dan de navolgende voorschriften: *Geen priester zal zich verontreinigen* ter wille van een doode onder zijn volksgenooten, hetzij door aanraking van het lijk of door het deelnemen aan rouwge-
2 bruiken. Uitzonderingen op dezen regel zijn alleen toegestaan, wanneer de overledene een van zijn naaste bloedverwanten was, zijn moeder of zijn vader, zijn zoon of zijn
3 dochter, zijn broeder of zijn zuster, althans zoo lang deze als maagd nog met hem tot hetzelfde gezin behoort, en dus niet aan een man ten deel geworden en tot diens familie overgegaan is. In deze gevallen zal het hem geoorloofd zijn
4 zich op dezelfde wijze als anderen te verontreinigen. Als vooraanstaand man onder de volksgenooten zal hij zich hebben te wachten voor verontreiniging, opdat hij zich daardoor niet ontwijde en geheel onbekwaam worde tot waarneming van het priesterambt.
5 Ook in die gevallen, waarin het rouw bedrijven hun is toegestaan, zullen de priesters zich onthouden van heidensche gebruiken als het maken van een kale plek boven hun voorhoofd[1]) of het wegscheren van den baardrand; evenmin

[1]) Zie Deut. 14 : 1.

mogen zij hun lichaam schenden door het maken van in-
6 kervingen[1]). Zij zijn immers tot den bijzonderen dienst van hun God gewijd en aan Hem geheiligd. Daarom rust op hen in versterkte mate de roeping om heilig te zijn en zich streng in acht te nemen voor alle ontheiliging. Daardoor zouden zij ook op den Naam van den HEERE, hun God, wien zij toebehooren, een smet werpen en Hem ontheiligen. Zij moeten steeds bedenken, dat zij boven alle andere Israëlieten en stamgenooten onderscheiden zijn door de opdracht om in Zijn huis als 't ware Hem te bedienen. Zij hebben de zorg voor de vurige offers des HEEREN, die zij als de spijze van hun God hebben toe te bereiden. Dat is de reden, waarom voor hen de volstrekte eisch geldt, dat zij heilig zullen zijn. Voor hen moet de band aan Mij en Mijn heiligdom het allerhoogste, het allesbeheerschende in hun leven zijn[2]).

7 Hieruit vloeit voort dat de priesters niet vrij zijn in de keuze van hun echtgenoote, maar dat zij ook bij het ten huwelijk gaan zich bijzonder hebben in acht te nemen voor alle ontheiliging. Geen priester zal mogen huwen met een ontuchtige vrouw, die zich ook aan andere mannen geeft, noch met een onteerde jonkvrouw, wier maagdom geschonden is, noch ook met een vrouw, die door haar man verstooten en van hem gescheiden is. Immers, hij is aan zijn God gewijd en heeft deze wijding ongerept te
8 bewaren. En gij, Israëlieten, moogt hem daarin niet bemoeilijken. Gij hebt de heiligheid van den priester te eerbiedigen en moogt hem niet in de verleiding brengen om die te vergeten. Zijn taak is het om de spijze van uw God toe te bereiden, wanneer hij het offer ontsteekt, en derhalve moet hij steeds vrij zijn van iedere bezoedeling, die hem onbekwaam zou maken voor dit heilig werk. Hij zij u heilig en onaantastbaar, omdat Ik, de HEERE, Die u tot Mijn verbondsvolk geheiligd en afgezonderd heb, Zelf heilig ben. Laat dan Mijn verbond niet ontheiligd worden.
9 Omdat het Mijn wil is, dat Mijn heiligheid zich vooral in den priesterstand zal weerspiegelen, hebben ook hun fami-

---

1) Zie 19 : 27, 28.
2) Zie 10 : 1-3.

lieleden alle verontreiniging te mijden. En wanneer de dochter van een priester zich in die mate vergeet, dat zij hoererij bedrijft, dan ontheiligt zij daarmede ook haar vader, zij werpt een smaad op zijn ambt en deze misdaad eischt een strenge straf: met vuur zal zij verbrand worden.

10 De *eisch der heilighouding* geldt echter in nog veel sterker zin voor dien priester, die als *Hoogepriester* boven al zijn broederen verheven is. Hij toch is degene, in wien het priesterambt het meest zijn heerlijkheid vertoont. Op zijn hoofd is de heilige zalfolie uitgegoten, waardoor hij tot zijn ambt verordend werd. Hem heeft men ingewijd en bevestigd door hem de heilige kleederen aan te trekken, den efod en al de deelen van het voorgeschreven ambtsgewaad[1]). Hij is het die dan ook bij uitnemendheid den priesterstand vertegenwoordigt. Daarom is het hem niet toegestaan zijn hoofdhaar ten teeken van rouw los te laten
11 hangen of zijn kleederen te scheuren. Zelfs is het hem — in onderscheiding van de gewone priesters — niet toegestaan bij eenigen doode te komen. Ook al betreft het zijn eigen vader of moeder, toch mag hij niet zich verontreinigen door erbij te komen, als zij gestorven zijn, of door aan
12 de rouwgebruiken mede te doen. Ter vermijding van de mógelijkheid van ontheiliging zal hij bij een sterfgeval het heiligdom, waar hij verblijf houdt, niet verlaten, opdat hij bij zijn terugkeer niet het heiligdom van zijn God mede onder den smaad der ontheiliging brenge. Immers, op zijn hoofd draagt hij als een kroon de wijding der heilige zalfolie van zijn God. Daarin vertoont hij een afstraling der goddelijke heiligheid. Maar dan heeft hij zich om Mijnentwille ook angstvallig in acht te nemen en steeds te bedenken, dat Ik de HEERE ben.

13 Uitdrukkelijk is het den Hoogepriester bij dezen voorgeschreven om bij het ten huwelijk gaan uitsluitend een vrouw te nemen, die nog in haar maagdelijken staat ver-
14 keert. Derhalve geen weduwe, geen vrouw die door haar man verstooten is, geen onteerde jonkvrouw, veel minder een hoer, zal hij zich ter vrouw mogen nemen. Maar de vrouw die hij huwt, moet een maagd zijn, en wel eene uit

---

1) Zie 8 : 6-13.

15 zijn eigen stamgenooten. Deze beperkende bepalingen zijn noodzakelijk met het oog op zijn nageslacht. Door deze na te leven, moet hij voorkomen, dat eenige ontheiliging op zijn nakomelingen worde overgedragen. Ook zij mogen niet temidden van hun stamverwanten door eenige smet worden ontheiligd. Ik ben de HEERE, Die den Hoogepriester tot Mijn dienst heb gewijd en afgezonderd. Daarom is hij aan Mijn voorschriften ook volstrekt gebonden ter bewaring van zijn heiligheid.

16 Eveneens met betrekking tot het heilighouden van den priesterstand sprak de HEERE tot Mozes aldus: Geef aan
17 Aäron de volgende voorschriften: Alhoewel Ik u en uw nakomelingen tot het priesterschap verkoren heb, toch zal het niet aan hen allen zonder uitzondering vrijstaan om den heiligen dienst waar te nemen. Wanneer namelijk een uwer nakomelingen, ook uit het verre nageslacht, *een lichaamsgebrek* heeft, dan is het hem niet geoorloofd om tot het altaar te naderen om het offer, dat als 't ware de
18 spijze van zijn God is, aan te bieden, want alwie voor Mij verschijnt, moet, evenals het offerdier, gaaf en onberispelijk zijn. Mijn heiligheid en majesteit mag ook door de lichamelijke gesteldheid van Mijn dienaren niet gekwetst worden. Aan alwie een lichaamsgebrek heeft, is het derhalve *verboden om voor Mij te naderen.* Dientengevolge zijn uitgesloten van de priesterlijke bediening allen die blind zijn, of geheel of gedeeltelijk verlamd; ook is daarvan uitgesloten iemand met een mismaakt gelaat of met onevenredig
19 lange leden; evenzoo elk die een gebroken arm of been heeft, waardoor hij wanstaltig is en in zijn bewegingen
20 belemmerd wordt; evenzoo elk die een bult heeft of een verschrompelde gedaante of die een witte vlek op zijn oog heeft of lijdt aan uitslag of huidziekte; ook alwie aan zijn
21 geslachtsdeelen geschonden of gekwetst is. In één woord: niemand uit het geslacht van den priester Aäron, die door een van deze of dergelijke lichaamsgebreken ontsierd is, zal mogen toetreden tot het altaar om de vurige offers des HEEREN aan te bieden. De omstandigheid dat hij nu eenmaal zulk een lichaamsgebrek heeft, maakt hem inzooverre tot een abnormale figuur, wien het niet is vergund om met de spijze van zijn God te naderen teneinde die op Zijn altaar te offeren.

22 Ongetwijfeld zal zulk een zoon van Aäron wèl mogen eten van dat gedeelte der offeranden, dat zijn God tot spijze voor de priesters bestemd heeft. Ook hij ontvangt daarvan zijn wettig aandeel. Dit betreft niet alleen datgene wat in den gewonen zin heilig is, zooals het priesterlijk deel van de dankoffers[1]), maar ook al datgene wat in de wettelijke voorschriften bij uitnemendheid heilig genoemd is en dan ook uitsluitend binnen het heiligdom, in den voorhof, mag gegeten worden[2]).

23 Dáár mag hij dan ook wel komen. Alleen maar: in het Heilige, bij het binnenste voorhangsel, mag hij niet komen, en evenmin mag hij tot het brandofferaltaar naderen om priesterdienst te verrichten, want het lichaamsgebrek, dat hem eigen is, maakt hem voor dit werk ongeschikt. Streng moet hieraan de hand worden gehouden, opdat zulk een persoon de heiligheid van Mijn woning en van de geheiligde dingen niet aanrande. Ik ben de HEERE, Die hen aan Mijn dienst gewijd en verbonden heb. Daarom zijn zij ook gehouden Mijn geboden te gehoorzamen.

24 Mozes nu bracht deze woorden over aan Aäron en zijn zonen en aan al de Israëlieten.

7. *Het heilighouden der offergaven.* 22 : 1-33.

22 : 1 Daarna gaf de HEERE aan Mozes voorschriften om te voorkomen, dat de priesters door het dagelijks verkeeren in het heiligdom den eerbied voor het heilige uit het oog
2 zouden verliezen. Hij sprak tot hem: Zeg tot den Hoogepriester Aäron en zijn zonen, dat zij in het algemeen het heilige niet te na komen en het *onderscheid tusschen heilig en onheilig* niet veronachtzamen[3]). Derhalve hebben zij in het bijzonder de *heilige offergaven* der Israëlieten, die zij Mij ten offer bieden, te ontzien en daarmede niet om te gaan als met gewone zaken. Immers, ook al is een deel daarvan voor de priesters zelf bestemd, het komt toch allereerst aan Mij toe. Laten zij zich dan in acht nemen, opdat

---

1) Zie 7 : 31-34.
2) Zie 2 : 3, 6 : 16, 26, 7 : 6.
3) Zie 7 : 20-21.

zij Mijn heiligen Naam en Mijn verbond niet ontheiligen.
Ik ben de HEERE, jaloersch op Mijn eer, en Ik duld niet dat,
ter plaatse waar Ik woon, door Mijn dienaren geen eerbied
voor Mijn heiligheid getoond wordt.
3 Maak hen dan bekend met de volgende regelen, die
uit dit fundamenteele gebod voortvloeien: Ieder van uw
nakomelingen, tot in verre geslachten, die door eenige
oorzaak onrein is, en dan toetreedt om te eten van de
heilige gaven, welke door de Israëlieten aan den HEERE
gewijd zijn, *terwijl* zijn onreinheid nog aan hem is, die man
begaat een ernstige overtreding; hij maakt zich als priester
onmogelijk en moet terstond van onder Mijn oog weggedaan
en uit Mijn land en volk uitgeroeid worden. Ik ben
4 de HEERE! Evenzoo zal het aan niemand van Aärons na-
komelingen, die lijdende is aan melaatschheid of aan voort-
durende vloeiïng, geoorloofd zijn om te eten van de gewijde
spijzen. Hij zal daarvan uitgesloten zijn, totdat hij weder
rein en genezen is. Ditzelfde geldt ten opzichte van den-
gene die — hetzij rechtstreeks of door aanraking van eenig
voorwerp — contact gehad heeft met een doode; eveneens
hem die in den nacht onopzettelijk of in den bijslaap een
5 zaaduitstorting heeft gehad[1]; eveneens alwie een van de
onreine kruipende dieren heeft aangeraakt, zoodat hij ook
zelf onrein geworden is; en evenzeer ook ieder die met een
onrein mensch in aanraking geweest is; wanneer die mensch
uit een of ander oorzaak — welke ook — onrein was, zal
immers ook zijn aanraking den ander verontreinigen[2].
6 Welnu, de priester die in een van deze of dergelijke ge-
vallen met het onreine in aanraking geweest is, is daardoor
bezoedeld. Hij blijft in ceremoniëelen zin onrein tot aan
den avond en mag niet eten van de gewijde offergaven, al-
7 vorens hij zijn geheele lichaam in water gebaad heeft. Eerst
wanneer de zon ondergegaan is en hij zich gewasschen
heeft, zal hij weder rein zijn, en daarna zal hij ook mogen
eten van de gewijde gaven, want die zijn hem door Mij als
8 het hem toekomende voedsel geschonken. Het is hem als
Mijn dienaar streng verboden om iets te nuttigen van een

---

1) Zie 15 : 2, 16, 18.
2) Zie 5 : 3.

dier, dat zijn natuurlijken dood gestorven of verscheurd is,
wijl hij daardoor onrein zou worden[1]) en onbekwaam voor
den arbeid in Mijn dienst: Ik ben de HEERE, de Heilige.
9 Daarom zullen de priesters nauwgezet in acht nemen het-
geen Ik hun voorgeschreven heb. Doen zij dat niet, dan
laden zij daardoor een zware schuld op zich en moeten
zij sterven omdat zij het heilige ontheiligd en gemeen ge-
maakt hebben. Ik ben de HEERE, Die hen tot Mijn bijzon-
deren dienst gewijd heb, maar dan ook aanspraak maken
mag op hun algeheele toewijding.
10 In verband met hetgeen gezegd is, staat nu ook deze
regel: de gewijde spijzen mogen *niet gegeten* worden door
alwie *daartoe niet bevoegd* is, omdat hij vreemd is aan
het priesterlijk geslacht. Uitgesloten is derhalve alwie tijde-
lijk bij een priester inwoont of wie als daglooner in zijn
11 dienst staat. Zij zullen van het heilige niet eten. Daaren-
tegen worden de slaven als leden van het gezin gerekend.
Wanneer de priester iemand tot zijn eigendom gekocht
en met zijn geld betaald heeft, dan mag deze van de pries-
terlijke tafel mee-eten, en hetzelfde geldt van degenen, die
12 in zijn huis als slavenkinderen geboren zijn. Een ander
geval is het wanneer de dochter van een priester de vrouw
wordt van een man, die vreemd is aan het priesterlijk ge-
slacht. Zij treedt daardoor uit de priesterlijke familie en
mag derhalve niet meer eten van de heilige gaven, die als
13 heffing aan den priester toekomen. Hierin komt evenwel
verandering, wanneer zulk een priesterdochter weduwe
wordt of wanneer zij wordt verstooten, zoodat haar huwelijk
ontbonden is. Althans indien zij geen kinderen heeft,
immers dan blijft zij met die kinderen een afzonderlijk
gezin vormen. Maar zoo zij als kinderlooze weduwe naar
haars vaders huis is teruggekeerd om daartoe te behooren
evenals toen zij nog jong en ongehuwd was, dan is zij ook
weder als lid van het gezin te beschouwen en mag zij dus
van de tafel haars vaders mee-eten. De algemeene regel dat
geen onbevoegde iets daarvan nuttigen zal, blijft echter
gehandhaafd.
14 Wanneer nu in strijd met deze bepalingen iemand, aan

[1]) Zie 17 : 15 v.

wien het niet geoorloofd is, toch iets van het heilige ge-
geten heeft, dan komt het er slechts op aan, of hij dit
zonder opzet, in onwetendheid of onbedachtzaamheid ge-
daan heeft. In dit geval moet hij voor deze overtreding
boeten door de waarde van het heilige, dat hij gegeten heeft,
vermeerderd met een vijfde deel van de waarde, aan den
15 priester te vergoeden[1]). In het algemeen zullen de priesters
toezien dat de gewijde gaven der Israëlieten, welke door
deze aan den HEERE als heffing zijn afgestaan, niet ont-
16 heiligd worden; het is hun taak te voorkomen dat er op
die wijze zondeschuld op bepaalde personen komt, wan-
neer zij namelijk zonder gerechtigd te zijn, de gewijde gaven
der priesters eten; dan toch wordt het heilige gemeen ge-
maakt. Ik, de HEERE, Die hen tot Mijn bijzonderen dienst
geheiligd heb, verwacht van hen, dat zij nauwgezet het
heilige voor ontheiliging zullen bewaren.
17 Vervolgens gaf de HEERE aan Mozes voorschriften be-
18 treffende de offerdieren. Hij sprak tot hem als volgt: Spreek
nu niet alleen tot de priesters, Aäron en zijn zonen, maar
ook tot al de Israëlieten. Maak hun bekend hetgeen zij
weten moeten van Mijn wil aangaande de *gesteldheid der
offerdieren*, die zij Mij willen aanbieden. Zeg tot hen:
Alwie uit het huis van Israël of uit de vreemdelingen, die
in Israël gevestigd zijn, een offerande wenscht te brengen,
gelijk dit het geval is bij al hun gelofte-offers en bij al
hun vrijwillige offers, die zij den HEERE als brandoffer willen
19 aanbieden, die heeft het volgende in acht te nemen: indien
gij (gelijk toch vanzelf spreekt) bij uw offeren welgevallig
wilt zijn in het oog van uw God, moet het offerdier aan
de hoogste eischen voldoen. Het dier zij dus gaaf en zonder
gebrek; bovendien van het mannelijk geslacht, van het
20 rundvee of van het kleinvee, hetzij schapen of geiten. Het
is u niet toegestaan iets ten brandoffer te brengen, dat
eenig lichaamsgebrek heeft; neemt u dus wel in acht, want
het zou een beletsel zijn om welgevallen te vinden in Mijn
oogen, indien gij bij de keuze van een offerdier lichtvaardig
te werk zoudt gaan. Daaruit toch zou blijken, dat gij Mij
niet van harte wilt eeren en liefhebben.

---

[1]) Te onderscheiden van het geval in 5 : 16.

21 Hetzelfde geldt eveneens wanneer iemand een dank-
offer aan den HEERE wil brengen, hetzij om op die wijze
een bijzondere gelofte te vervullen, hetzij als vrijwillige
offergave, uit het rundvee of het kleinvee; het dier moet
onberispelijk zijn, opdat het welgevallig zij in Mijn oogen.
Meent niet dat Ik daarop niet nauwkeurig toezie; nog-
22 maals: het mag geen enkel gebrek hebben. Uitgesloten is
derhalve alles wat blind is of een breuk heeft aan een der
ledematen, evenzoo hetgeen gekwetst is of lijdt aan zweren,
uitslag of etterende huidziekte. Van deze of dergelijke zult
gij niets aan den HEERE ten offer bieden en daarvan zult gij
Hem, Die de Allerhoogste is, geen vurige offerande be-
23 reiden op het altaar, dat in Zijn woning staat. Slechts wan-
neer het betreft een os of schaap met ledematen die eenigs-
zins abnormaal lang of kort zijn, dan is zulk een dier
niet beslist verboden. Voor een vrijwillig offer zoudt ge
dat althans mogen aanbieden en toebereiden, echter niet
voor een gelofte-offer, want daarvoor geldt de eisch van
gaafheid zoo streng mogelijk: als zoodanig zou het dus
24 niet welgevallig zijn in Mijn oogen. Evenzoo is uitgesloten
hetgeen verminkt is doordat iets van de geslachtsdeelen
is gekneusd, verpletterd, uitgerukt of afgesneden. Het is
u niet toegestaan zulk een dier den HEERE ten offer aan te
bieden; ja, dergelijke dingen zult gij in uw land, waar gij
heen gaat, in het geheel niet doen, wijl ook de dieren
schepselen zijn van Mijn hand, die niet mishandeld of
25 verminkt mogen worden. Het spreekt vanzelf dat al deze
voorschriften ook van kracht zijn ten opzichte van hen, die
als vreemdelingen met u samenwonen. Ook ingeval zulk
een vreemdeling tengevolge van zijn onbekendheid met de
gestelde eischen een dergelijk geschonden dier zou willen
offeren, dan moogt gij, priesters, dat in geen geval uit zijn
hand aannemen. Niets van al het genoemde moogt gij als
de spijs van uw God ten offer brengen, want — van wien
het ook afkomstig mag zijn — het is bedorven en
daardoor ongeschikt, er kleeft een gebrek aan, en dus
is het kort en goed uitgesloten. Neemt u dus wel in
acht, want het zou een beletsel zijn om welgevallen te
vinden in Mijn oogen, indien gij in dezen lichtvaardig
te werk zoudt gaan. Daaruit toch zou blijken, dat

gij geen ernst maakt met de heiligheid van uw ambt.
26 Verder sprak de HEERE tot Mozes ter aanvulling van
27 de reeds gegeven voorschriften als volgt: Een pas ter wereld gekomen dier is nog niet geschikt voor offerande. Wanneer een jong geboren wordt van een rund, schaap of geit, dan moet men het zeven dagen laten blijven bij het moederdier. Het mag daarvan niet terstond worden weggenomen. Eerst van den achtsten dag af en daarna zal het ten offer bestemd mogen worden, en indien het overigens aan de gestelde eischen voldoet, zal het in het oog des HEEREN welgevallig
28 zijn om verbrand te worden in het vuur des altaars. Evenzoo zult gij een rund of schaap of geit niet op eenzelfden dag tegelijk met zijn jong slachten. Ook bij de behandeling der redelooze dieren moogt gij het natuurlijk gevoel niet onderdrukken en geenerlei wreedheid begaan.
29 *Tot slot* herinner Ik u aan hetgeen u geboden is ten aanzien van *het lofoffer*. Wanneer gij een dergelijk offer den HEERE wilt aanbieden, zult gij het in alle opzichten zoo toebereiden en slachten en er zoo mee handelen, dat het u ten goede komt. Dit zal alleen het geval zijn, als gij
30 u stipt houdt aan de gestelde eischen. Met name is u geboden, dat het offervleesch dat gij voor uzelf behouden moogt, op denzelfden dag dat het offer plaats vindt, moet gegeten worden. Van het lofoffer moogt gij niets overlaten tot den volgenden morgen. Ik ben de HEERE, Ik alleen heb te zeggen, hoe het in Mijn huis en met Mijn offeranden zal toegaan.
31 Daarom zeg Ik u: Neemt al deze geboden betreffende Mijn heilige offeranden nauwgezet in acht, en handelt dienovereenkomstig. Bedenkt dat Ik de HEERE ben, uw
32 Verbondsgod. Wacht u dan dat gij Mijn heiligen Naam, dien Ik u geopenbaard heb, niet ontheiligt door te handelen naar uw eigen goeddunken. Laat toch al uw doen en laten daarop toegelegd zijn, dat Ikzelf als heilig erkend en geëerd worde in het midden der Israëlieten, waar Ik Mijn woning heb. Bedenkt dat Ik, de HEERE, die God ben, Die aanspraak maken mag op uw volkomen toewijding, omdat
33 Ik u tot Mijn dienst heb afgezonderd; die God, Die uit vrije ontferming u uit het land Egypte, uit het slavenhuis heb uitgevoerd, opdat Ik u tot een God des heils en gij

Mij tot een volk des eigendoms zoudt zijn: Ik ben de HEERE, uw Verlosser en Koning.

8. *De heiliging van den Sabbat en de feesttijden.* 23 : 1-44.

23 : 1 Verder gaf de HEERE aan Mozes de volgende voorschriften betreffende de heiliging van bepaalde dagen en tijden
2 in het jaar. Hij sprak tot hem: Spreek nu tot de Israëlieten in het algemeen en zeg hun in Mijn naam: De feesttijden des HEEREN, welke regelmatig door u met openbare aankondiging zullen worden uitgeroepen, zullen gevierd worden met heilige samenkomsten. Deze tijden zijn door Mij ingesteld en aan Mij gewijd; ze behooren dus ook naar
3 Mijn wil te worden waargenomen. Op den voorgrond staat hierbij de inachtneming van het *sabbatsgebod*, dat u reeds op den Sinaï als scheppingsordinantie is bekendgemaakt. Zes dagen moogt gij arbeiden en daarop zult gij al uw werk doen. Maar op den zevenden dag der week is u volkomen rust geboden. Het is ten volle een sabbatdag, bestemd voor een heilige samenkomst. Gij zult dan niets doen van uw dagelijksch werk. Het is een rustdag voor den HEERE, en deze moet als zoodanig door u in eere gehouden worden, ook in al de woonplaatsen, in welke gij u straks zult vestigen. Deze sabbat toch is het teeken van het eeuwig verbond tusschen Mij en u.
4 Hiervan onderscheiden zijn de volgende *feesttijden des* HEEREN, die bijzonder in verband staan met het groote verlossingswerk, dat Ik voor u heb verricht. Deze zullen gevierd worden met heilige samenkomsten, waartoe gij regelmatig een openbare aankondiging zult doen uitroepen op de daarvoor bestemde tijden.
5 In de eerste maand van het jaar, de maan Abib[1]), op den veertienden dag der maand, zult gij het groote feest vieren, dat bij den uittocht uit Egypte is ingezet, *het Pascha* des HEEREN, dat in zijn naam herinnert aan het sparend voorbijgaan van den verderfengel[2]). Het zal beginnen met

---

1) Zie Ex. 34 : 18, Deut. 16 : 1; na de ballingschap heette deze maand Nisan, zie Neh. 2 : 1, Esther 3 : 7.
2) Ex. 12 : 13, 23.

het slachten van het Paaschlam in de avondschemering[1]).
6 Onmiddellijk sluit zich hierbij aan het feest der ongezuurde brooden, dat eveneens een feest is voor den HEERE, wijl het spreekt van de uitzuivering van den zuurdesem der zonde als voorwaarde voor de toewijding aan Zijn dienst. Het begint op den vijftienden dag der eerste maand en duurt zeven dagen, in welke het u geboden is uitsluitend brooden te eten van ongezuurd meel. Ook dit feest is reeds bij den uittocht ingezet[2]). Daarom worden thans alleen de
7 hoofdzaken u opnieuw voorgehouden. Op den eersten dag, den vijftienden van de maand Abib, zult gij een heilige samenkomst hebben. Het is een heilige rustdag. Daarom is het u verboden eenig handwerk of beroepsarbeid
8 te verrichten. Op dien dag en op elk van die zeven dagen zult gij u begeven naar het heiligdom, om een brand- en zondoffer[3]) in het vuur des altaars te wijden aan den HEERE. Op den zevenden dag, den één en twintigsten van de maand Abib, zal er opnieuw een heilige samenkomst plaats vinden. Ook dat is een heilige rustdag, waarop het u verboden is eenig handwerk of beroepsarbeid te verrichten.
9 Met betrekking tot ditzelfde feest sprak de HEERE nog
10 verder tot Mozes als volgt: Spreek nu tot de Israëlieten en zeg hun in Mijn naam: Wanneer gij zult gekomen zijn in het land Kanaän, dat Ik uw vaderen beloofd heb en dat Ikzelf u zeker geven zal, dan zult gij bij het inoogsten van de opbrengst van den bodem[4]) Mij erkennen als Dengene, aan wien gij heel dien oogst te danken hebt, en als den wettigen Eigenaar van alles. Daartoe zult gij u met *de eerstelingsgarve* van den gerstenoogst naar het heiligdom begeven en deze aan den aldaar dienstdoenden priester
11 overhandigen. Dan is het de taak van den priester om die garve op de voorgeschreven wijze voor het aangezicht des HEEREN heen en weder te bewegen en haar aldus Hem aan te bieden, opdat gij welgevallig moogt zijn in Zijn oogen. Dit bewegen der garve door den priester zal geschieden op den dag, die volgt op den heiligen rustdag, waarmede het

1) Exod. 12 : 6.
2) Exod. 12 : 15-20, zie ook Num. 28 : 16-25.
3) Zie Num. 28 : 19 en 22.
4) Zie 2 : 12.

feest der ongezuurde brooden begint, derhalve op den zes-
12 tienden van de maand Abib. Bovendien moet gij op den-
zelfden dag dat gij de eerstelingsgarve als beweegoffer
brengt, ook een eenjarig schaap den HEERE ten brandoffer
13 bereiden, gaaf en zonder gebrek; daarbenevens het bijbe-
hoorend spijsoffer, bestaande ditmaal uit twee tienden van
een efa fijn meel[1]), met olijfolie toebereid, zoodat dit te-
zamen met het brandoffer een vurig offer zij, waarvan een
geur moge opstijgen, die den HEERE aangenaam is.
Tenslotte mag hierbij ook het gebruikelijke drank- of
plengoffer niet ontbreken, bestaande uit het vierde
14 deel van een hin wijn[2]). Aan deze inzetting betref-
fende het eerstelingsoffer is nog een bijzondere bepaling
verbonden. Juist omdat Mij het *eerste* van uw veldvruchten
toekomt, moogt gij zelf daarvan niets nuttigen, voordat
gij Mij de eerstelingen gewijd hebt. Noch het tot brood
gebakken meel, noch in het vuur geroosterde aren, noch
ook versch koren van den nieuwen oogst moogt gij eten tot
op den dag, dat gij de hier voorgeschreven offeranden aan
uw God gebracht zult hebben. Uitdrukkelijk stel Ik vast
dat dit is een inzetting van blijvende beteekenis, die haar
kracht behoudt voor heel uw nageslacht, in alle plaatsen
waar gij zult wonen.
15 Deze zestiende Abib is ook daarom van zoo groot ge-
wicht, omdat hij het uitgangspunt is voor de berekening
van den volgenden grooten feestdag. Gij moet namelijk
vanaf den dag ná den heiligen rustdag, waarop het feest
der ongezuurde brooden begint, dus vanaf den dag waarop
gij de eerstelingsgarve van het beweegoffer aangeboden
hebt, de dagen tellen tot een getal van *zeven volle weken*;
16 daarna zult gij nog één dag verder tellen, dus tot den dag
die volgt op de zevende week, zoodat gij komt tot een
getal van vijftig dagen[3]). Welnu, die *vijftigste dag* is weder
een heilige feestdag: dan zult gij van den nieuwen, thans
voltooiden oogst aan den HEERE een spijsoffer toebrengen.

---

1) Bij een gewoon morgenoffer steeds één tiende efa, Exod. 29 : 40.
2) Een hin is ongeveer 6 L., dus omtrent 1.5 L., vgl. Exod. 29 : 40.
3) Het hier bedoelde feest heet om deze reden feest der weken (Deut. 16 : 10), hetzelfde als het feest der eerstelingen (Exod. 23 : 16), later pentecoste (of vijftigste), d.i. Pinksterfeest, Hand. 2 : 1.

17 Geen garve ditmaal, doch twee brooden als beweegoffer. Gij moet deze aanbrengen uit uw woonplaatsen, want het is hier niet te doen om brood dat opzettelijk voor heilig gebruik gebakken is, maar om het gewone dagelijksche brood. Daarom moeten deze brooden ook gebakken worden van gezuurd deeg, toebereid van twee tienden van een efa fijn meel. Deze brooden vertegenwoordigen dus het brood, dat dagelijks in uw woningen gegeten wordt, en dienen als eerstelingen den HEERE te worden aangeboden tot een bewijs van dankbaarheid voor den korenoogst. Zij mogen echter niet op het altaar komen[1]), doch zullen na de ceremonie van het bewegen den priester ten deel vallen.
18 Behalve dit brood zal echter ook een groot aantal dierenoffers gebracht worden. Vooreerst een zevental eenjarige schapen, gaaf en zonder gebrek, en een jonge stier, welke gij den HEERE tot een brandoffer op zijn altaar zult toebrengen. De spijsoffers en drankoffers, welke bij zulk een brandoffer behooren, mogen daarbij niet ontbreken, opdat het geheel een vurig offer zij, dat een geur doet opstijgen, die den HEERE aangenaam is, omdat gij in dit brandoffer Hem erkent als den Gever van den oogst en
19 den Eigenaar van al uw goed. Bovendien zult gij op dezen dag een geitebok ten zondoffer bereiden, om te toonen, dat gij uw zonde erkent en behoefte aan vergeving hebt; evenzoo twee eenjarige schapen tot een dankoffer, waarin gij
20 met uw God verbondsgemeenschap oefent. Voordat ze geslacht worden zal de dienstdoende priester evenwel deze lammeren tezamen met de eerstelingen van het brood als beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN bewegen om ze aldus zinnebeeldig Hem aan te bieden. Tezamen met de twee lammeren zullen die brooden den HEERE worden toegewijd, maar daarna zijn zij niet bestemd voor den offeraar, maar voor den priester.
21 Op dezen zelfden dag zult gij als op een heilige feesttijd ook een openbare oproep doen uitgaan, gij zult hem vieren met een heilige samenkomst, en het is u verboden om dan eenig handwerk of beroepsarbeid te verrichten. Ook dit is een inzetting van blijvende beteekenis,

---

[1]) Zie 2 : 11, 12.

die haar kracht behoudt voor heel uw nageslacht, in alle
22 plaatsen waar gij zult wonen. Evenwel zult gij niet alleen dit dankfeest vieren, maar ook gedenken aan de nooddruftigen. Daarom worde hier uitdrukkelijk herhaald wat u is voorgeschreven voor het inzamelen van den oogst van uw land: gij moogt niet geheel uw veld tot den uitersten rand toe afoogsten, evenmin moogt gij de aren, die hier en daar zijn blijven liggen, bijeenzoeken. Het is Mijn wil, dat gij dit alles zult overlaten aan de minder bedeelden, uw arme volksgenooten en de vreemdelingen, die geen grondbezit hebben. Bedenkt, dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod, aan wien gij alles te danken hebt.

23 Verder zeide de HEERE tot Mozes ten opzichte van de aan vierdagen zoo rijke *zevende maand* van het jaar, de
24 maand Tisri[1]): Spreek tot de Israëlieten als volgt: Evenals de zevende dag der week heeft ook de zevende maand een bijzondere beteekenis, wijl het getal zeven zinnebeeldig de volkomenheid uitdrukt. Daarom zult gij den *eersten dag dier maand* vieren als een rustdag. Het is een gedenkdag, gekenmerkt door zwaar bazuingeschal en door een heilige
25 samenkomst. Het is u dan ook niet geoorloofd om eenig handwerk of beroepsarbeid te verrichten. Integendeel zult gij op dien dag den HEERE een vurige offerande brengen, die u nog in bijzonderheden zal worden voorgeschreven[2]).

26 Eveneens sprak de HEERE met betrekking tot dezelfde
27 maand tot Mozes: Bedenkt evenwel dat de *tiende dag* van de zevende maand bestemd is om bij uitnemendheid te zijn de dag der verzoening, de *groote Verzoendag*. Op dien dag zult gij — gelijk u bekend is — een heilige samenkomst houden en u in het openbaar verootmoedigen voor den HEERE en vasten vanwege uw zonden, maar ook aan Hem een vurige offerande brengen ter uitdelging van uw
28 schuld. Ook op dien dag is het u verboden eenig handwerk of beroepsarbeid te verrichten. Het is immers bij uitnemendheid de dag der verzoening tusschen u en uw God, de dag waarop in het heiligdom alles wordt verricht wat noodig is om voor uw zonden verzoening te bewerken voor

---

1) Zie 16 : 29. Deze maand heet (1 Kon. 8 : 2) Ethanim, bij ons October.
2) Zie Num. 29 : 1-5.

29 het aangezicht van den HEERE, uw Verbondsgod. Het gaat
om uw eeuwig heil. Daarom zou het al zeer ongepast zijn,
als gij dan uw dagelijksch werk zoudt doen. Ja, Ik beveel
dat ieder, die dit niet stipt in acht neemt, die niet zich
met vasten verootmoedigt voor Gods oog, geheel en al uit-
geroeid moet worden uit de gemeenschap zijner volksge-
30 nooten. Ook alwie eenigerlei arbeid op dien dag zal gedaan
hebben, Ikzelf zal hem straffen en hem uitdelgen uit de
31 gemeenschap van zijn volk. Nogmaals: *geenerlei werk*, wat
het ook zij, zult gij mogen verrichten. Dit is Mijn uitdruk-
kelijke wil, een altoos blijvende inzetting, geldig voor heel
32 uw nageslacht en in al uw woonplaatsen. Deze dag zal
voor u in den vollen zin des woords een sabbat zijn, waarop
gij u innerlijk en uiterlijk zult verootmoedigen. Gij zult
hem zijn vollen duur geven. Op den negenden dag der
maand, wanneer des avonds de tiende dag begint, breekt
voor u deze *sabbat der verzoening* aan. Van dien avond tot
den volgenden avond zult gij hem als rustdag vieren.
33 Vervolgens sprak de HEERE tot Mozes met betrekking
34 tot diezelfde zevende maand: Spreek tot de Israëlieten als
volgt: Op den *vijftienden* dag van deze zevende maand
zal het laatste groote feest een aanvang nemen. Het heet
het *feest der loofhutten*[1]) en zal zeven dagen lang den
35 HEERE gevierd worden. Op den eersten dag daarvan zal een
heilige samenkomst gehouden worden. Het is evenals de
eerste dag van het Paaschfeest een heilige rustdag. Daarom
is het u verboden eenig handwerk of beroepsarbeid te
36 verrichten. Op dien dag en op elk van die zeven dagen zult
gij u echter naar het heiligdom begeven om brand- en zond-
offer in het vuur des altaars aan den HEERE te wijden[2]). Op
den achtsten dag, den twee en twintigsten der maand, zal
er opnieuw een heilige samenkomst plaats vinden, waarbij
ge aan den HEERE een vurig offer[3]) brengen moet. Het is
een feestdag bij uitnemendheid, dienende om het sluitstuk
te zijn van uw feesttijden, waarin deze als het ware hun
hoogtepunt bereiken. Daarom zult gij ook op dezen dag

---

1) De verklaring van dezen naam volgt in vss 42-43.
2) Zie Num. 29 : 12-34.
3) Zie Num. 29 : 35-38.

rust houden: alle handwerk of beroepsarbeid is u beslist verboden.

37 Dit zijn dan de feesttijden des HEEREN, die gevierd zullen worden met heilige samenkomsten, waartoe gij regelmatig een openbare aankondiging zult doen uitroepen; hoogtijden welke ingesteld zijn om den HEERE vurige offeranden te wijden: brandoffers en spijsoffers, slachtoffers en drankoffers, elk op zijn eigen dag volgens het voorschrift van
38 den feestkalender. Met nadruk zij u herinnerd, dat behalve deze feesten ook de sabbatten des HEEREN aan het eind van elke week met de daarbij behoorende offeranden gevierd behooren te worden. Dááraan mogen de groote feesten in geen enkel opzicht afbreuk doen. Ook andere offers worden door de voorgeschreven feestoffers niet overbodig gemaakt. Uw offergaven en wijgeschenken mogen niet achterwege blijven, hetzij ze op een bepaald voorschrift berusten, zooals de eerstelingen en de tienden, hetzij ze gebracht worden krachtens een door u afgelegde gelofte of een ander vrijwillig opgevat voornemen. Naast de volksoffers blijft er plaats voor alwat gij persoonlijk uit vrijen aandrang den HEERE, uw God, wilt aanbieden.

39 Maar nogmaals: bedenkt dat gij op den vijftienden dag der zevende maand het feest zult houden, dat bij uitnemendheid *het feest des* HEEREN heeten mag. Dit is het groote dankfeest, wijl het immers wordt gevierd nadat gij heel de opbrengst van uw land zult hebben ingezameld en de oogst in al zijn onderdeelen voleindigd is[1]). Zeven dagen achtereen zult gij het vieren, terwijl niet alleen de eerste feestdag, maar ook de achtste dag een heilige rustdag
40 wezen zal. Deze dagen zullen zich van alle andere onderscheiden door de oprichting der loofhutten. Op den eersten dag reeds zult gij u levende takken nemen van schoon geboomte, takken van palmboomen, twijgen van allerlei bladerrijke boomen en van looverrijke beekwilgen, om daarvan *hutten ter woning* te vervaardigen. Gij moet dit echter niet slechts plichtmatig volbrengen, doch met een vroolijk hart, zoodat gij u verblijdt voor het aangezicht van den HEERE, uw God, gedurende al die zeven dagen.

---

1) Zie Ex. 23 : 16, 34 : 22: feest der inzameling.

41 Zoo zult gij dit feest, als bij uitnemendheid *het feest des* HEEREN, zeven dagen in het jaar telkens weder vieren, als een altoosdurende inzetting, geldig ook voor uw nageslacht; in de zevende maand van het jaar is het uw plicht
42 dit te doen. Bovendien is het Mijn wil, dat gij in die loofhutten, die gij vervaardigd hebt, gedurende al de zeven dagen van het feest zult wonen. Dus niet in uw huizen, maar in deze uit groene loovertakken vluchtig opgetrokken hutten. Dit geldt ook uw vrouwen en kinderen, allen die in Israël geboren zijn; heel het gezin zal tijdelijk zijn
43 vaste woning met de loofhut verwisselen. De beweegreden voor dit bevel is dat uw nageslacht, al uw nakomelingen, moeten weten, en door dit gebruik in herinnering houden, dat Ik de Israëlieten in hutten heb doen wonen, toen Ik hen uitleidde uit Egypteland. Dit wonen in loofhutten zal hen eenerzijds doen gedenken, dat zij destijds het diensthuis hebben mogen verlaten om in de woestijn als tentbewoners de vrijheid te genieten en voort te trekken naar het land der belofte. En anderzijds zullen zij in die takken van allerlei geboomte het bewijs voor oogen hebben, dat zij dat land metterdaad verkregen hebben en daarin door Mij gezegend zijn met een rijken oogst. Bedenkt dan, dat Ik, de HEERE, uw God ben, uw Verlosser en de Fontein van alle zegeningen.
44 Gelijk de HEERE hem bevolen had, alzoo heeft Mozes de feesttijden des HEEREN aan de Israëlieten bekendgemaakt.

9. *De zorg voor licht en spijs in het heiligdom.* 24 : 1-9.

24 : 1 Voorts sprak de HEERE tot Mozes met betrekking tot de zorg voor den kandelaar en de tafel der toonbrooden als
2 volgt: Het zal de taak van het volk zijn om te voorzien in de behoefte aan olie en brood in het Heilige. Gebied dan de Israëlieten, dat zij in voldoende hoeveelheid tot u brengen zuivere olie, uit gestooten olijven afkomstig. Deze olie is bestemd om den *kandelaar* te vullen, teneinde de lamp
3 van Mijn huis voortdurend te laten branden[1]). Het is de taak der priesters van deze olie te gebruiken voor den

[1]) Verg. Exod. 27 : 20-21.

kandelaar, die zijn plaats heeft aan de buitenzijde van het
voorhangsel vóór de ark der getuigenis, aan de zuidzijde,
binnen de Tent der samenkomst[1]). Aldaar zal Aäron hem
nauwlettend en bestendig verzorgen, zoodat hij elken nacht
brandende blijft van den avond tot den morgen voor het
aangezicht des HEEREN, Die daar Zijn woning heeft. Dit is
een altoos blijvende inzetting, geldig ook voor uw nage-
4 slacht. Laat de priester vollen ernst maken met deze dage-
lijks terugkeerende plicht. Op den éénen kandelaar van
louter goud zal hij onafgebroken de zeven lampen met olie
verzorgen, opdat zij branden voor het aangezicht des
HEEREN, Die met het licht Zijner genade temidden van Zijn
volk wil wonen.
5 Ook moet gij de priesters zeggen, dat zij zorgen voor
de *tafel der toonbrooden*, en hun gebieden: Gij zult van
het door de Israëlieten aangebrachte fijne meel elke week
twaalf broodkoeken bakken, waarbij ge voor elken brood-
6 koek twee tienden van een efa meel zult nemen. Gij zult
deze vervolgens *in twee stapels* — zes op elken stapel —
nederleggen op de tafel van louter goud, welke tegenover
den kandelaar aan de noordzijde staat[2]), voor het aange-
7 zicht des HEEREN, Die daar Zijn woning heeft. Ook zult
gij op elken stapel in een gouden schaal een hoeveelheid
zuivere wierook leggen. Deze dient om aan het brood het
karakter van een gedenkoffer te geven. Wanneer namelijk
bij de wegneming van de brooden de wierook wordt aan-
gestoken, wordt op die wijze in de opstijgende wierook-
wolken het brood als een vurig offer den HEERE aangeboden,
opdat Hij met welgevallen gedenke aan het volk der twaalf
stammen, dat in die twaalf brooden zichzelf aan den HEERE
8 heeft toegewijd. Op elken sabbatdag zal men steeds opnieuw
hiervoor zorgen door het oude brood weg te nemen en weer
versch brood daar neder te leggen voor het aangezicht des
HEEREN[3]). Dit is van de zijde der Israëlieten een altoos
blijvende verplichting krachtens het verbond der genade,
waarin zij met den HEERE staan, en dat hierdoor bevestigd

---

1) Vgl. Exod. 40 : 24.
2) Zie Exod. 40 : 22.
3) Vgl. Exod. 25 : 30.

9 wordt. Wat aangaat het weggenomen brood, dit is bestemd voor Aäron en zijn zonen, die dat op een heilige plaats, dus binnen het heiligdom, zullen eten. Immers is het voor hem een bij uitnemendheid heilige zaak, behoorende tot de vurige offeranden des HEEREN, zoodat hierin met de uiterste stiptheid moet gehandeld worden. Ook dit is een inzetting die altoos van kracht zal blijven.

10. *De ontheiliging van des HEEREN Naam gestraft.* 24 : 10-23.

24 : 10 Eens gebeurde het dat de zoon van een Israëlietische vrouw, die echter de zoon was van een Egyptischen man, uit zijn tent ging en zich begaf onder de Israëlieten. Toen kreeg deze zoon van een Israëlietische in de legerplaats
11 twist met een Israëlietisch man. Daarbij vergat die man, de zoon der Israëlietische, zichzelf in die mate dat hij zich bezondigde aan den Naam, waarin de HEERE bijzonder Zijn heilig Wezen heeft geopenbaard. Hij *lasterde dien Naam* met vervloekingen. Degenen die dit aanhoorden begrepen terstond, dat dit een hoogst ernstige misdaad was, en brachten hem tot Mozes, opdat deze hierover zou oordeelen. De moeder nu van dezen man heette Selomith; zij was de
12 de dochter van Dibri, van den stam Dan. Op last van Mozes zette men hem in verzekerde bewaring in afwachting van een bijzondere uitspraak des HEEREN[1]). Wijl immers deze ongehoorde daad rechtstreeks tegen den HEERE Zelf gericht was, moest het vonnis ook door Zijn eigen mond geveld
13 worden. Dit was geheel naar de bedoeling des HEEREN, Die de schending van Zijn majesteit niet ongestraft kan laten.
14 Hij gaf bevel aan Mozes en sprak: Laat den godslasteraar wegbrengen buiten deze heilige legerplaats, opdat zij niet door zijn tegenwoordigheid verontreinigd worde. Ook àl degenen, die zijn Godslastering aangehoord hebben, zullen medegaan, wijl zij eenigszins besmet zijn door de misdaad, die hij heeft bedreven. Dan zullen zij hunne handen op

[1]) Het was wel aan te nemen, dat deze misdaad des doods waardig was (evenals het vloeken der ouders, Ex. 21 : 17), maar er was tot nu toe geen strafbepaling voor gegeven (ook niet Ex. 20 : 7 en 22 : 28). Bovendien was deze man geen Israëliet, hij behoorde tot het gemengde volk, Ex. 12 : 38.

zijn hoofd leggen om te betuigen, dat zij geen deel willen
hebben aan zijn zonde, en aldus zijn schuld als het ware
aan hem teruggeven. Daarna zal de geheele vergadering
hem ter dood brengen door hem te *steenigen.*
15 Niet alleen moet echter op deze wijze een afschrik-
wekkend voorbeeld gesteld worden, maar ook zult gij
met het oog op dergelijke misdaden tot de Israëlieten als
volgt spreken: Ieder, wie hij ook zij, die zijn god vloekt,
zal de straf op zijn zonde dragen; hij toont geen eerbied
voor hetgeen hem heilig moest zijn en zal daarvoor boe-
16 ten[1]). Maar wie den heiligen Naam van den HEERE, Israëls
God, gelasterd heeft, zal voorzeker ter dood gebracht wor-
den. De geheele vergadering zal hem zonder meer steeni-
gen. Dit geldt zoowel voor den vreemdeling als voor den
geboren Israëliet: alwie dezen hoogheiligen Naam gelas-
17 terd heeft, zal beslist ter dood gebracht worden. Deze
zonde is in Mijn oog niet geringer dan de doodslag. Welnu,
ook wanneer iemand eenig mensch zal hebben doodge-
slagen, is immers voorgeschreven, dat hij voorzeker zal ter
18 dood gebracht worden[2]). Er moet echter onderscheid ge-
maakt worden tusschen mensch en dier. Wie een stuk vee
van een ander doodslaat, is verplicht het te vergoeden:
19 het eene levende wezen voor het andere. Dezelfde regel
geldt voor het geval, dat iemand zijn volksgenoot door
slagen of mishandeling eenig lichaamsgebrek heeft toe-
gebracht; zooals hij gedaan heeft, zal ook aan hem gedaan
20 worden: breuk voor breuk, oog voor oog, tand voor tand,
enzoovoorts. Nogmaals: hetzelfde letsel dat hij een ander
mensch heeft toegebracht, zal ook hem toegebracht wor-
21 den. Derhalve: wie een beest doodslaat, zal de schade
vergoeden, maar wie een mensch doodslaat, zal zelf ter
22 dood gebracht worden. En dit geldt voor allen zonder
onderscheid. Eenerlei recht zal onder u gelden: de vreem-
deling zal in dezen gelijk staan met den geboren Israëliet.
Immers, Ik, de HEERE, ben uw God, aan wien allen ge-
lijkelijk onderworpen zijn.

---

[1]) Uit de ietwat vage bewoordingen moet afgeleid worden, dat hier een algemeene regel gesteld wordt: ieder — ook de heiden — die de godheid lastert, maakt zich schuldig. De verbijzondering volgt in vs 16 met een preciese strafbepaling.
[2]) Zie Exod. 21 : 12.

23 En Mozes sprak tot de Israëlieten zooals hem geboden was. Daarop brachten zij den godslasteraar weg buiten de legerplaats en steenigden hem. En de Israëlieten deden hierbij geheel zooals de HEERE Mozes geboden had.

11. *De heiliging van het grondbezit: Sabbat- en Jubeljaar; lossing en vrijlating.* 25 : 1-55.

25 : 1 Daarna gaf de HEERE aan Mozes, terwijl deze nog steeds op den berg Sinaï vertoefde[1]), de volgende voorschriften, welke ten slotte ook het bezit van den bodem betrekken binnen de alles omvattende heiliging van het leven.
2 Hij zeide dan: Spreek tot de Israëlieten en zeg tot hen: Wanneer gij komt in het land dat Ik u geef, en gij u daarin gevestigd hebt, dan zal ook voor dat land — evenals voor vee en menschen — de sabbatsinstelling van kracht zijn, in dien zin, dat het land zijn vaste, regelmatig terugkeerende rusttijd zal hebben: een *sabbatjaar*, aan den HEERE gewijd.
3 Zes jaar achtereen zult gij uw akker bezaaien en zes jaar lang uw wijngaard snoeien, ook telkens de opbrengst van
4 heel den bodem inzamelen. Maar in het *zevende jaar* moet het land volkomen rusten; dan zal het zijn rusttijd hebben: een sabbat, aan den HEERE gewijd. In dat jaar moogt gij uw
5 akker niet bezaaien en uw wijngaard niet snoeien. Hiermede staat in verband, dat gij dan ook geen aanspraak kunt laten gelden op de vruchten van den bodem. Wat vanzelf uitspruit, doordat korrels van uw vorigen oogst zijn ontkiemd, zult gij niet mogen inoogsten, evenzoo zult gij de druiven van uw ongesnoeiden wijnstok niet mogen afsnijden; immers het moet ten volle een jaar van rust zijn
6 voor het land. Wel moogt gij van de sabbatopbrengst van het land genieten. Stellig zal de vrucht van het zevende jaar u tot voedsel zijn. Maar ditzelfde geldt ook voor uw slaaf en uw slavin, en evenzeer voor hem die als daglooner bij u arbeidt, en voor dengene die — hoewel van elders afkomstig — bij u vertoeft en met u samenwoont. Het is
7 alles gemeen goed. Derhalve is het ook bestemd tot voedsel

---

1) Dit geldt dus ook van alle vorige wetten in dit boek, verg. Ex. 34 : 32, ook straks 26 : 46 en 27 : 34.

voor uw vee; zelfs voor het wild gedierte, dat in uw land is, zal alwat vanzelf op den bodem gewassen is, tot voedsel strekken. Elk — mensch en dier — mag ervan nemen wat tot onderhoud des levens noodzakelijk is. Door deze inzetting wil Ik u doen verstaan, dat zoowel het land als zijn voortbrengselen Mijn eigendom zijn en dat het genot en gebruik daarvan u alleen toekomen, voorzoover Ik ze aan u geef. Bovendien zult gij op deze wijze nog des te dieper de sabbatsgedachte verstaan, dat uw leven niet mag opgaan in den arbeid, maar zijn doel vindt in het onbezorgd genieten van Mijn gaven.

8 Ook de instelling van het *jubeljaar* staat in verband met de heiliging van den bodem tot Mijn eer, terwijl zij tevens uitdrukt dat de mensch — om Mij te dienen — vrij behoort te zijn. Gij moet u namelijk *zeven jaarweken* tellen, zevenmaal zeven jaren, zoodat de geheele tijd der zeven
9 jaarweken negen en veertig jaren tellen zal. Daarna moet gij in de zevende maand, op den tienden van de maand, rondom in het land bazuingeschal doen hooren ter gedachtenis aan het bazuingeschal, waarmede Ik op den Sinaï tot u kwam[1]) om met u een verbond te sluiten. En juist op den grooten Verzoendag[2]) moet gij rondom in uw gansche land de bazuin doen hooren, omdat de verzoening uwer zonden de grondslag is van alle zegeningen van dat
10 verbond. Immers, het jaar, dat op dien dag een aanvang neemt, het *vijftigste jaar*, moet gij beschouwen als een heilig jaar, hetgeen wil zeggen dat het bij uitnemendheid zal zijn een sabbatjaar voor den HEERE en een *jaar des heils* voor Zijn volk. Dan toch moet gij in het openbaar vrijheid afkondigen in het land voor al zijn bewoners[3]). Zoo zal het voor u een jubeljaar zijn, waarin de bazuin het land doet daveren van blijdschap: immers, ieder van u, die in den loop der jaren van zijn grondbezit beroofd is, zal weder in het bezit daarvan gesteld worden, en ieder, die van zijn vrijheid beroofd en tot lijfeigenschap vervallen
11 is, zal weder terugkeeren tot zijn geslacht en familie. Ja,

---

1) Zie Ex. 19 : 13, 16, 19; 20 : 18.
2) Zie 16 : 29-34.
3) Vandaar de naam vrijjaar, Ezech. 46 : 17.

dit vijftigste jaar zal telkens voor u als jubeljaar de kroon
der jaren zijn. Het zal hierin met het gewone sabbatjaar
overeenkomen, dat gij ook nu niet moogt zaaien en dus ook
niet moogt inoogsten hetgeen vanzelf uitspruit, terwijl gij
evenmin de druiven van den ongesnoeiden wijnstok moogt
12 afsnijden. Want het is een jubeljaar, een goddelijke in-
stelling, die u heilig moet zijn en die gij nauwlettend hebt
in acht te nemen. Van de vrucht des velds moogt ge dus
ook slechts eten wat voor uw levensonderhoud van noode
13 is. Maar hierin zal dit jubeljaar de gewone sabbatjaren
overtreffen, dat dan ieder van u weder in vrijheid tot zijn
grondbezit zal terugkeeren.

14 Met betrekking tot de *nadere regelingen*, die ter uit-
voering van deze wet zullen gelden, gebied Ik u allereerst
dezen grondregel in acht te nemen: wanneer gij in den
loop der vijftig jaren aan uw volksgenoot iets verkoopt —
een akker of een wijngaard — of wanneer gij zooiets van
hem koopt, dan zal de een den ander niet mogen bena-
deelen. Gij moogt van de instelling van het jubeljaar geen
15 gebruik maken om een ander af te zetten. Bij het koopen
zult gij rekening houden met het aantal jaren, dat sedert
het laatste jubeljaar verloopen is, en naar dien maatstaf
zult gij het van uw volksgenoot koopen, terwijl hij het aan
u zal verkoopen naar dézen maatstaf, dat hij rekening
houdt met de oogstjaren, die nog tot het volgend jubeljaar
16 te verwachten zijn. Ingeval het nog een groot aantal jaren
is, moogt gij de koopsom ervan naar verhouding verhoogen,
en ingeval het nog slechts een gering aantal jaren is, zult
gij de koopsom naar verhouding verlagen, want wat hij u
verkoopt, is eigenlijk niet de bodem zelf, maar het getal
der jaarlijksche oogsten, dat hij door den verkoop missen
17 moet. Laat dan de een niet zoeken den ander te benadeelen
of misbruik van zijn nood te maken. Maar laat u ook bij
koop en verkoop leiden door de vrees voor uw God, want
Ik, de HEERE, ben uw God, Die een afkeer heb van zulke
18 handelingen en u niet ongestraft zal laten. Maar indien
gij Mijn inzettingen in acht neemt en Mijn voorschriften
nauwgezet opvolgt, dan zult gij veilig en onbezorgd in
dat land kunnen wonen. Dat zal dan ook uw stoffelijk
19 belang ten goede komen. Want dan zal het land u zijn

vrucht geven in zulk een mate, dat gij tot verzadiging daarvan kunt eten en dat gij daar zonder zorg kunt leven. Zoo zult gij ervaren dat aan den eerbied voor Mijn geboden een rijk loon verbonden is, ook voor het tijdelijk leven.

20 Wanneer gij nu met het oog op de bepalingen omtrent sabbat- en jubeljaar mocht zeggen: Wat zullen wij in het zevende jaar eten? Waarvan zullen wij dan leven? Want zie, wij mogen dan immers niet zaaien noch onzen
21 oogst inzamelen — weet dan dat er voor zulk een bezorgdheid volstrekt geen reden zijn zal. Ik toch zal in het zesde jaar Mijn zegen in zoo rijke mate over u en uw land gebieden, dat het u op eenmaal een opbrengst voor drie
22 jaren geven zal. Ook al zult gij dan in het achtste jaar weder zaaien, dan zult gij nog kunnen eten van den vorigen oogst van het zesde jaar en deze zal toereikend zijn tot het negende jaar toe; ja, totdat de oogst daarvan binnenkomt, zult gij nog van dien vorigen oogst kunnen eten, zoodat gij ook dan niet tekort komt wanneer het achtste jaar een jubeljaar zou zijn. Weest dus niet bezorgd, wat gij eten zult. Als gij op Mij vertrouwt en Mijn bevelen doet, zult gij niet beschaamd worden.

23 In de instelling van het jubeljaar en de bepalingen omtrent koop en verkoop ligt ook de mogelijkheid van tusschentijdsche *lossing* opgesloten. Het land, een bepaald stuk grond, zal namelijk nooit voor altoos verkocht kunnen worden, zoodat het voor den oorspronkelijken bezitter blijvend verloren is. Immers, het geheele land is Mijn eigendom en blijft altijd van Mij, zoodat uw positie daarin niet die is van eigenaars, maar gij zijt als vreemdelingen en bijwoners, die op Mijn erve bij Mij inwoont en van den
24 bodem leeft. Daarom zult gij ook in het geheele land, dat gij in bezit ontvangt, lossing *voor den bodem* toelaten, waardoor de verkoop feitelijk ongedaan gemaakt wordt.

25 Daarbij kunnen zich verschillende gevallen voordoen. Wanneer uw broeder verarmd is, zoodat hij iets van de hem toegewezen erfelijke bezitting heeft moeten verkoopen, dan is de toestand aanwezig waarin lossing kan plaats vinden. Het is dan de taak van zijn naasten bloedverwant om als losser op te treden en (met inachtneming van de

regels voor de prijsberekening[1])) los te koopen hetgeen
zijn broeder uit nood heeft moeten verkoopen. Dit zal
26 het meest voorkomende geval zijn. Evenwel is het ook
mogelijk dat iemand feitelijk geen losser heeft, omdat de
daarvoor in aanmerking komende verwanten[2]) zelf daar-
toe niet bij machte zijn. Wanneer hij dan na verloop van tijd
tot meerderen welstand komt en hij in voldoende mate
heeft verworven hetgeen tot lossing noodig is, dan kan hij
27 ook zelf de lossing volbrengen. Hij moet dan echter in
aanmerking nemen de jaren, welke sinds den verkoop ver-
loopen zijn, en na de koopsom met een evenredig deel
verminderd te hebben, het overschot uitkeeren aan den
man, wien hij zijn grond verkocht had, opdat hij langs
dezen weg weder het genot en het gebruik van zijn be-
28 zitting terugkrijge. Indien hij er evenwel niet in slaagt om
bijeen te krijgen hetgeen noodig is om aan dien man het
verschuldigde terug te betalen, dan zal het verkochte stuk
grond blijven in het bezit van hem, die het gekocht heeft,
totdat het jubeljaar aanbreekt. In het jubeljaar zal het
verkochte echter weer vrijkomen, het zal zonder prijs aan
den oorspronkelijken bezitter teruggegeven worden, en zoo
zal hij zijn erfdeel weder terugkrijgen.

29 Voor de *lossing van woonhuizen* zullen niet geheel
dezelfde regelen gelden als welke betrekking hebben op
den bodem. Hierbij zijn weder verschillende gevallen te
onderscheiden. Wanneer iemand een woonhuis verkocht
heeft, dat gelegen is in een ommuurde *stad*, dan zal hij het
recht van lossing hebben, totdat er een jaar na zijn verkoop
verstreken is. Zijn recht om te lossen zal een vol jaar
30 duren, niet langer. Indien het huis evenwel niet is terug-
gekocht binnen den tijd van een vol jaar na den verkoop-
dag, dan is het recht tot lossing vervallen. Dat huis, het-
welk in die ommuurde stad gelegen is, zal dan voor altoos
toekomen aan dengene, die het gekocht had, en ook aan
zijn nageslacht. Het zal zelfs in het jubeljaar niet vrijko-
31 men. Deze bepaling geldt echter niet voor het platteland,
waar de samenhang tusschen den bodem en de woningen

---

1) Zie boven, vss 14-17.
2) Zie beneden, vss 48-49.

veel nauwer is dan in de stad. De huizen die gelegen zijn in de *dorpen*, welke niet door een muur omgeven zijn, zullen gerekend worden te behooren bij het akkerland. Voor deze geldt dus het recht van lossing zonder beperking, en als ze niet gelost zijn, zullen zij in het jubeljaar vrijkomen.

32 Anders staat het echter met de *steden der Levieten* en de woonhuizen welke gelegen zijn in die steden, die hun ter bezitting zullen zijn toegewezen[1]). Wijl de Levieten in Mijn bijzonderen dienst staan en ten behoeve van het geheele volk werkzaam zijn, zullen zij een altoosdurend
33 lossingsrecht hebben. Indien derhalve iemand een woonhuis koopt[2]) van de Levieten en het wordt niet gelost, dan zal het verkochte huis in het jubeljaar vrijkomen. Althans, indien het gelegen is in een stad die tot hun bezitting behoort, een Levietenstad. Immers, wijl de Levieten geen afzonderlijk gebied ten erfdeel ontvangen in het land[3]), vormen de huizen in de Levietensteden in het gebied van
34 de overige stammen Israëls hun eigenlijk bezit. Wat betreft het weideland in de omgeving hunner steden, dat zal voor verkoop in het geheel niet in aanmerking komen; het is hun altoosdurend onvervreemdbaar bezit.

35 Hoewel het jubeljaar ook een jaar der vrijlating van lijfeigenen moet zijn, is het toch uw roeping om zooveel mogelijk algeheele *verarming en lijfeigenschap* te *voorkomen*. Het geval kan zich immers voordoen, dat uw volks- of stamgenoot — uw broeder derhalve — in maatschappelijken zin steeds meer achteruitgaat, zoodat hij zich ten slotte niet meer staande kan houden. Dan moet gij hem niet aan zijn lot overlaten, maar hem onderstand bieden, opdat hij in uw midden als vrij man kan blijven leven. Ge zoudt zelfs een vreemdeling, die met u samenwoont, in zijn
36 nood ondersteunen, hoeveel te meer uw broeder. Indien gij hem geld leent of levensmiddelen, zult gij geen rente of overwinst nemen, maar gij zult ook hierbij u laten leiden

---

1) Zie Num. 35 en Jozua 21.

2) Het woord „lossing" moet op deze plaats met de Rabbijnen verstaan worden als „koop". Dr C. F. Keil geeft hiervan in zijn commentaar een uitvoerige verklaring. De gewone beteekenis van lossing wordt door het verband uitgesloten.

3) Zie Num. 18 : 20, Jozua 13 : 33.

door de vrees voor uw God, opdat uw broeder niet be-
zwijke, maar hij in uw midden zijn plaats in de maat-
37 schappij behouden kan. Gij moogt zijn armoede niet uit-
buiten om uw voordeel te zoeken. Daarom gebied Ik u, dat
gij voor uw geleende geld geen rente en voor uw spijze geen
38 grootere hoeveelheid zult terugeischen. Bedenkt steeds,
dat Ik de HEERE ben, uw God, Die u uit het land Egypte uit-
geleid en uit een toestand van slavernij bevrijd heb, om het
geheele land Kanaän tot uw bezitting te geven, opdat Ik u
in dit land tot een God zou zijn en gij Mij dienen zoudt,
óók doordat gij voor uw broeder het goede zoekt.

39 Wanneer zich niettemin het geval voordoet, dat uw
broeder, een Israëliet uit uw woonplaats, geheel tot armoe-
de vervallen is en hij zichzelf terwille van zijn levensonder-
houd aan u verkoopt, dan zult gij hem toch *broederlijk*
bejegenen. Gij moogt hem niet als een gewone slaaf behan-
40 delen en hem geen slavenwerk opdragen. Integendeel, hij
zal bij u verkeeren als een voor loon gehuurde knecht of
als een bij u inwonende vreemdeling. En aan deze verhou-
ding zal in elk geval een eind komen in het jubeljaar. Tot
41 zoo lang moet hij bij u zijn dienstwerk verrichten. Maar dan
zal hij als vrij man van u heengaan, en zijn kinderen met
hem, en hij zal terugkeeren tot zijn geslacht om zijn plaats
daar weder in te nemen, terwijl hij ook het grondbezit
42 zijner vaderen zal terugkrijgen. Het is in den grond der
zaak onbestaanbaar, dat één van u het eigendom van den
ander zou zijn. Want ook zij die genoodzaakt zijn zichzelf
te verkoopen, zijn en blijven Mijn knechten, die Ik uit het
het land Egypte uitgeleid en uit slavernij bevrijd heb:
daarom zullen zij aan niemand ten eigendom verkocht wor-
43 den, zooals men een slaaf verkoopt. En gij, die een van hen
in uw dienst hebt, zult niet met wreedheid over hem heer-
schen, maar gij zult eerbiedig vreezen voor uw God, Die
ook uw Heer is en Die geen harde behandeling der Zijnen
duldt.

44 Indien gij evenwel voor den te verrichten arbeid de
slavenhulp niet ontberen kunt, laat dan uw slaaf of slavin
afkomstig zijn *uit de volken rondom* u, die buiten Mijn
verbond leven. Uit deze zult gij u een slaaf of slavin mogen
45 koopen. Hetzelfde geldt van de kinderen dergenen, die als

bijwoners in uw midden verkeeren. Ook uit hen zult gij
slaven kunnen koopen, en uit hun nakomelingen, die bij u
wonen, die zij in uw land hebben voortgebracht. En deze
zullen u ten volle tot een bezitting zijn, want zij zijn niet
46 in bijzonderen zin Mijn eigendom. Zelfs zult gij hen voor
uw kinderen na u tot een erfenis kunnen bestemmen, zoo-
dat zij hen ten eigendom erven. Wijl zij geen volksgenooten
zijn, op welke de bepalingen van het jubeljaar van toe-
passing zijn, moogt gij hen voor altoos in uw dienst hou-
den. Maar Ik laat u niet toe om over uw broeders, den
eenen Israëliet over den anderen, met hardheid te heer-
schen, zooals een heer over zijn slaven.
47 Ook ten opzichte van een *niet-Israëliet* zou een volks-
of stamgenoot in een toestand van lijfeigenschap kunnen
geraken. Wanneer namelijk zulk een vreemdeling of bij-
woner, die in uw midden verblijf houdt, in vermogen is
toegenomen en uw broeder bij hem in de schuld geraakt
en tot armoede vervallen is, dan kan het zoover komen, dat
hij zichzelf verkoopt, hetzij aan dien bij u verkeerenden
vreemdeling of bijwoner, hetzij aan iemand die — hoewel
in uw land geboren — toch uit een geslacht van vreemde
48 herkomst stamt. Welnu, wanneer hij zich op deze wijze als
lijfeigene heeft verkocht, dan zal hij terstond en ten allen
tijde het recht van lossing hebben. Een van zijn broeders
49 moet hem dan *loskoopen.* Of als dit hem niet mogelijk is,
dan moet zijn oom het doen, of de zoon van zijn oom; in
elk geval degene die hem uit zijn geslacht het naast ver-
want en er toe in staat is, moet hem loskoopen. Ook hijzelf
zal, wanneer hij na verloop van tijd genoegzaam vermogen
heeft verkregen, zich mogen loskoopen uit dezen toestand
50 van onvrijheid. Wat betreft den losprijs, dienaangaande zal
hij met zijn kooper een berekening maken, beginnende van
het jaar dat hij zich aan hem verkocht heeft tot aan het
eerstkomende jubeljaar, en de prijs van den verkoop zal
zich richten naar het aantal dier jaren, waarbij moet wor-
den aangenomen, dat hij de voorbijgegane jaren als een
51 daglooner bij zijn heer in dienst geweest is. Indien er nog
vele jaren tot het jubeljaar moeten verloopen, zal de prijs
des te hooger moeten zijn; want hij moet dan overeen-
komstig dit aantal jaren losgeld terugbetalen van het geld

52 waarvoor hij was gekocht. Indien er evenwel nog weinig
jaren resten tot aan het jubeljaar, dan moet dat op dezelfde
wijze bij de berekening van den prijs in aanmerking
komen[1]). In elk geval is het recht, dat hij met het aantal
dier jaren rekening houdt bij het terugbetalen van zijn
losgeld, want het is eigenlijk niet zoo dat hij zichzelf ver-
kocht heeft, maar hij heeft zijn arbeidskracht verkocht.
53 Derhalve zal hij als een voor jaren gehuurde daglooner
bij zijn heer in dienst zijn. En het zal aan dezen niet ge-
oorloofd zijn om hem als een slaaf te behandelen. Gij zult
er op toezien, dat hij niet met wreedheid over uw broeder
heerscht.
54 Indien laatstgenoemde niet op de omschreven wijze
wordt losgekocht, dan zal hij hoogstens tot aan het jubel-
jaar dienen. Dan echter komt hij vrij en zal hij zonder los-
55 geld met zijn kinderen heengaan. Want aan al deze be-
palingen en inzettingen ligt deze waarheid ten grondslag:
de Israëlieten zijn en blijven Mij tot dienstknechten. Zij
behooren Mij toe, zij staan in Mijn dienst; alle tezamen en
elk hoofd voor hoofd zijn zij Mijn knechten, die Ik uit het
het land Egypte uitgeleid en uit slavernij bevrijd heb om
Mij ten eigendom te zijn. Ik ben de HEERE, uw God.

---

[1]) Verg. boven, vss 15 en 16.

II. BELOFTEN EN BEDREIGINGEN. 26 : 1-46.

1. *Zegen bij gehoorzaamheid.* 26 : 1-13.

26 : 1 Nadat Ik u alzoo al deze inzettingen tot heiliging van uw leven voorgeschreven heb, wil Ik u nogmaals voorhouden het *hoofdgebod* van Mijn wet, dat aan alle andere ten grondslag ligt: Gij moogt op geenerlei wijze iets hebben uit te staan met den dienst der nietige *afgoden.* Gij zult u geen afgoden maken of hebben, evenmin u een gesneden beeld of een gewijde zuil oprichten; ook zult gij in uw toekomstig vaderland u geen steenen beeld oprichten, dat de godheid moet voorstellen. Het is u ten strengste verboden u voor zulk een beeltenis neder te buigen, want Ik, de HEERE, ben uw God, Ik alleen en niemand meer. Aldus zult gij u onderscheiden van de heidensche volken,
2 eveneens hierdoor, dat gij Mijn sabbatten nauwlettend in acht zult nemen, en dat gij in verband daarmede ook diep ontzag zult toonen voor Mijn heiligdom en den geheelen dienst der offeranden, die aldaar wordt verricht. Dit sta u steeds voor oogen, dat Ik de HEERE ben, uw Verbondsgod.
3 Dit beduidt niet alleen, dat Ik aanspraak maak op uw onverdeelde toewijding, maar evenzeer dat gij in den weg der *gehoorzaamheid* Mijn rijke gunst zult genieten. Indien gij naar Mijn inzettingen uw wandel zult richten en Mijn geboden nauwlettend zult in acht nemen, zullen deze
4 *zegeningen* u ten deel vallen: Ik zal u in het land waarheen gij gaat, de voor u onmisbare regens, vroege en late regen, overvloedig doen nederdalen, en wel op het meest gewenschte tijdstip. Als gevolg daarvan zal het land u zijn opbrengst en het geboomte des velds u zijn vrucht geven,
5 zooveel in hun vermogen is. De oogst zal zoo rijk zijn, dat de dorschtijd voor u den geheelen zomer zal voortduren tot aan den tijd van den wijnoogst en dat de wijnoogst

aanhoudt, totdat de zaaitijd voor den volgenden oogst aan-
breekt. Voor broodgebrek behoeft gij niet te vreezen: gij
zult uw brood tot verzadiging toe kunnen eten en zonder
6 zorg in uw land kunnen leven. Ook zal Ik den oorlog met
zijn jammeren van u weren. Ik zal vrede geven in dat land,
zoodat gij u kunt nederleggen, zonder dat een roofgierige
vijand u opschrikt. Daarbij zal Ik maken, dat het schadelijk
en wild gedierte niet meer gevonden wordt in het land, en
dat het verterende zwaard niet binnen uw grenzen komt.
7 Mocht een ander volk u echter den krijg aandoen, dan
zal Ik u kennelijk bijstaan. Gij zult uw vijanden slechts
hebben te vervolgen en zij zullen voor uw oog door het
8 zwaard vallen en vernietigd worden. Ja, zij zullen van
schrik voor u op de vlucht slaan, zoodat vijf van u wel
honderd van hen zullen vervolgen en honderd van u wel
tienduizend van hen zullen vervolgen. Zoo zullen uw vijan-
den op de vlucht voor uw oog door het zwaard vallen en
vernietigd worden.
9 Niet alleen met goederen van stoffelijken aard zal Ik
uw gehoorzaamheid beloonen, Ik zal ook Zelf uw deel zijn
en u bezoeken met Mijn gunst. Ik zal u namelijk zeer
vruchtbaar maken en u vermenigvuldigen, zoodat gij tot
een talrijk volk wordt. In dien rijken kinderzegen zal Ik
Mijn vroeger gegeven beloften waarmaken en Mijn genade-
verbond, met uw vaderen gesloten, bevestigen aan u en aan
uw zaad. Ik zal toonen dat het een vast en duurzaam ver-
10 bond is. Vreest niet dat uw groote vermeerdering oorzaak
zal zijn van broodsgebrek, want ook dan zult ge zelfs nog
kunnen eten van het overjarig koren, dat van den vorigen
oogst is overgebleven, en gij zult het oude uit de schuur
11 halen om voor het nieuwe plaats te maken. De *edelste*
zegen en het hóógste goed zal voor u hierin gelegen zijn,
dat *Ikzelf in uw midden* wil wonen. Ik zal Mijn tabernakel
bij u opslaan en in Mijn binnenste zal jegens u geen afkeer,
12 maar welgevallen wonen. Dan zal Ik in uw midden ver-
keeren, met u omgaan en medeleven, ja, Ik zal u tot een
God zijn en gij zult Mij tot een volk zijn; de innigste ver-
bondsgemeenschap zal tusschen ons worden verwezenlijkt.
13 Weest verzekerd dat Ik niet alleen de macht heb, maar
ook bereid ben dit alles te schenken. Immers, Ik ben voor

u geen vreemde, maar de HEERE, uw Verbondsgod, Die u uit het land der Egyptenaren heb uitgeleid, opdat gij niet langer hun tot slaven zoudt zijn. Ik heb u vergund u uit uw gebogen houding op te richten, want Ik heb aldaar de stangen van het u opgelegde juk gebroken en u als vrije mannen weer rechtop doen gaan.

2. *Vloek bij ongehoorzaamheid.* 26 : 14-39.

26 : 14 Daarentegen kunt gij erop rekenen, dat ingeval van *ongehoorzaamheid* zware *straffen* over u komen zullen. Indien gij niet naar Mij zult luisteren en al deze geboden, die Ik u heb opgelegd, niet zult naleven, maar u aan overtreding daarvan schuldig maakt, dan zullen deze be-
15 dreigingen aan u vervuld worden: Indien gij straks Mijn inzettingen smadelijk zult verwerpen en toont dat gij in uw binnenste een afkeer hebt van Mijn voorgeschreven rechtsregels, zoodat gij geen van Mijn geboden onderhoudt,
16 dan verbreekt gij feitelijk Mijn verbond met u. Maar dan zal Ik ook op dezelfde wijze tegenover u handelen en u bezoeken met verschrikkelijke plagen als straf voor uw ontrouw. Ik zal ziekten over u brengen, de tering en de heete koorts, die de oogen dof maken en de levenskracht doen wegkwijnen. Daarbij zult gij uw zaad tevergeefs uitzaaien, want hetgeen ervan opkomt, zal door uw vijanden
17 geroofd en opgegeten worden. Bovendien zal Ik Mijn aangezicht in gramschap tegen u wenden en u niet bijstaan in den strijd, zoodat gij voor het oog uwer vijanden verslagen wordt en zij u aan zich onderwerpen. Dan zullen uw haters over u heerschen en u onderdrukken, en gij zult zoozeer vervuld zijn van angst en vrees, dat ge zelfs zult vluchten ook zonder dat iemand u vervolgt.

18 Indien gij echter ook door al deze plagen nog niet ertoe gebracht wordt om naar Mij te luisteren en u te bekeeren van uw zondige wegen, dan zal Ik voortgaan u om der wille van uw zonden te tuchtigen met zevenvoudige
19 straffen. En Ik zal de kracht, waarop gij u verheft en waarin gij u sterk waant, verbreken door uw hemel te
20 maken als ijzer en uw bodem als koper. Dan zal al uw krachtsinspanning bij de bewerking van den akker tever-

geefsch zijn: uw land zal zijn opbrengst niet geven en het
geboomte des lands zal geen vruchten dragen.
21 Indien gij u dan echter vijandig tegen Mij blijft ge-
dragen en naar Mij niet zult willen hooren, dan zal Ik u
ter vergelding van uw zonden nog zevenmaal zwaarder
22 treffen met Mijn oordeelen: Ik zal de wilde beesten des
velds tegen u loslaten, die u van kinderen berooven en uw
vee uitroeien en uw aantal verminderen zullen; tengevolge
daarvan zal niemand zich meer naar buiten wagen en zullen
uw wegen woest en eenzaam worden.
23 Indien gij dan echter ook door deze zware tuchtiging
u nog niet tot inkeer laat brengen, maar u vijandig tegen
24 Mij blijft gedragen, dan zal Ik Mij ook vijandig tegen u
gedragen en u nòg zevenmaal slaan vanwege uw zonden.
25 Ja, Ik zal den krijg tegen u ontketenen en het zwaard
uwer vijanden over u brengen. Dat zwaard zal het middel
in Mijn hand zijn om wraak te oefenen over de schending
van Mijn heilig verbond, hetwelk gij door uw trouweloos-
heid verbroken hebt. Wanneer gij u dan in uw versterkte
steden verzamelt om aan het zwaard te ontkomen, zal Ik
de pest onder u zenden, zoodat gij ten slotte tot overgave
gedwongen en aan de willekeur uwer vijanden overgeleverd
26 wordt. Ook zult gij in die dagen ondervinden, wat het is
om broodsgebrek te lijden. Als Ik u bezoek met hongers-
nood, wordt daardoor de staf des broods, waarop gij steunt,
verbroken. Dan zal het meel zóó schaarsch zijn, dat
tien vrouwen uw brood in één oven kunnen bakken,
ook zal men u uw rantsoen brood nauwkeurig afgewogen
teruggeven en gij zult wel eten, maar niet verzadigd
worden.
27 Indien gij u echter ook hierdoor nog niet laat be-
wegen om naar Mij te luisteren en gij u vijandig tegen
28 Mij blijft gedragen, dan zal Ik Mij ook op grimmige wijze
vijandig tegen u gedragen en u nog meer tuchtigen, ja,
29 tuchtigen zal Ik u zevenmaal vanwege uw zonden: Ik zal
uw nood tot zulk een uiterste doen klimmen, dat gij het
vleesch van uw zonen en het vleesch van uw dochters eten
30 zult. Dan zult gij eerst ten volle de kracht van Mijn toorn
gewaar worden. Allereerst ga Ik dan uw hoogten, de
tempels uwer afgoden, verwoesten en uw aan hen gewijde

wierookaltaren[1]) uitroeien. Ik zal die afgoden in hun
nietigheid aan de kaak stellen door hun beelden omver te
werpen en de plaatsen hunner vereering te verontreinigen
met de lijken hunner dienaren. Zoo zal Ik uw lijken werpen
op de lijken uwer schandgoden en zal Ik in Mijn binnenste
31 een walging van u hebben. Ook zal Ik dan uw steden,
binnen welke gij u veilig waandet, tot puinhoopen maken
en uw *heiligdommen tot ruïnes.* Immers, Ik wil dáár niet
meer door u vereerd worden en den welriekenden geur
32 van uw reukoffers wil Ik niet meer ruiken. Ook zal Ikzelf
het land, dat Ik u gegeven had, zóó grondig tot een woes-
tenij maken, dat zelfs uw vijanden, die zich daar een
woning gemaakt hebben, zich erover zullen ontzetten.
33 Gij zelf zijt dan reeds van uw grond verdreven. Want Ik
zal u *in ballingschap* doen gaan en u verstrooien onder
vreemde volken, zoodat aan uw zelfstandig volksbestaan
een einde gekomen is. En ook dan zal Ik u nog geen rust
gunnen, maar het zwaard ontblooten om u te vervolgen en
u steeds verder weg te drijven van uw land, dat tot een
woestenij, en uw steden, die tot puinhoopen geworden
zijn.
34 Dan — als gij ver van uw land in den vreemde vertoeft
— zal dat land eindelijk rust krijgen. Dan zal het eerst
recht genieten van al zijn sabbatjaren, gedurende al den
tijd dat het verwoest ligt en gij als ballingen in het land
uwer vijanden verkeert. Dan ligt het land altijd braak en
dan heeft het onafgebroken rust, ja dan zal het zich ver-
35 lustigen in een geheele reeks van sabbatjaren. Al den tijd
zijner verwoesting zal het rust hebben, de rust namelijk
die het niet gekregen heeft gedurende al die sabbatjaren,
die door u niet onderhouden zijn, toen gij daarin woondet.
Hetgeen het destijds is tekort gekomen, zal het in uw bal-
36 lingschap inhalen. En wat uzelf betreft, namelijk degenen
onder u, die na al de voorafgegane plagen nog zijn overge-
bleven, zij zullen een troosteloos bestaan leiden in de landen
hunner vijanden. Want Ik zal zulk een versaagdheid in hun

---

1) Volgens de jongste onderzoekingen waren dit kleine altaren voor reuk- of plengoffers, geplaatst bovenop het gewone altaar; zie Noordtzij, Korte Verkl. van Ezechiël, blz. 83; Gispen, Leviticus, blz. 383 v.

harten geven en hen zóó angstig maken, dat het geruisch
van een opgewaaid blad hen reeds zal verschrikken; ja, zij
zullen op de vlucht slaan, zooals men vlucht voor een
zwaard, zonder dat er een wezenlijke oorzaak voor is, ook
37 waar niemand hen vervolgt. Dan zullen zij op hun verwarde
vlucht elkander in den weg loopen en de een zal over den
ander struikelen en vallen, zooals men valt voor het zwaard,
ook waar niemand hen najaagt. Zoodoende zult gij u tegen-
over uw vijanden in 't geheel niet staande kunnen houden,
38 maar gij zult uw plaats onder de volken verliezen en te
gronde gaan, en het land uwer vijanden, waar gij vertoeft,
39 zal u als het ware verteren en doen omkomen. En wat
aangaat degenen onder u, die ook dan nog overblijven, zij
zullen als nietige eenlingen in de landen hunner vijanden
wegkwijnen vanwege hun ongerechtigheden, die als een
looden gewicht op hen drukken. Ja, ook vanwege de on-
gerechtigheden hunner vaderen, die aan hen bezocht wor-
den, zullen zij aan die vaderen gelijk worden en met hen
verkwijnen en vergaan.

3. *Ontferming bij inkeer.* 26 : 40-46.

26 : 40 Nochtans zal ook dan Mijn verbond niet geheel en al
verbroken worden. Immers, als zij tot de erkentenis komen
van hun ongerechtigheid en de ongerechtigheid hunner
vaderen en als zij hun *schuld belijden* daarin dat zij on-
trouw tegen Mij geweest zijn, ja ook dat zij zich vijandig
tegen Mij gedragen hebben, dan zal er nog uitkomst voor
41 hen zijn. Zeker, ook Ik heb Mij vijandig tegen hen ge-
dragen, Ikzelf heb hen als ballingen in het land hunner
vijanden gebracht; Ik moest hen wel straffen terwille van
Mijn heiligheid. Maar als in hun diepe ellende hun tevoren
onbesneden en hardnekkig hart verbroken wordt en zich
voor Mij nederbuigt, en als zij dan zelfs met een zeker wel-
gevallen de straf op hun misdaad dragen, omdat zij de
42 rechtmatigheid daarvan inzien, dan zal het blijken dat
er bij Mij *ontferming* is en dat Ik de getrouwe Verbondsgod
ben. Dan toch zal Ik — hoewel zij het niet waardig zijn —
gedenken aan Mijn verbond met uw vader Jakob, en ook
zal Ik gedenken aan Mijn verbond met zijn vader Izaäk

en aan het verbond met diens vader Abraham; Ik zal toonen dat Ik getrouw blijf aan den eed, dien Ik hun ook ten behoeve van hun nageslacht gezworen heb, ja, ook aan het land, dat in Mijn beloften hun was toegezegd, maar dat om uwer zonden wil verwoest was, zal Ik wederom in gunst gedenken.

43 Zeker, dit zal niet onmiddellijk geschieden. De straf moet eerst haar uitwerking bereikt hebben. Dat land zal metterdaad door hen verlaten worden en het zal een langen tijd braak liggen om zoo te genieten van zijn sabbatjaren, terwijl het daar ligt als een oord der verwoesting zonder hen[1]) aan wie het beloofd was. En ook zij zelf zullen metterdaad eerst zoover moeten komen, dat zij met een zeker welgevallen de straf op hun misdaad dragen, omdat zij de rechtmatigheid daarvan inzien; want waarlijk, zij hebben Mijn ordinantiën verworpen en van Mijn inzettingen een afkeer gehad in hun binnenste.

44 Nochtans is dit niet Mijn laatste woord. Want ook dit wil Ik met nadruk betuigen: zelfs dan wanneer zij in ballingschap in het land hunner vijanden zullen vertoeven, zal Ik hen niet ten eenenmale verwerpen en niet zulk een afkeer van hen gevoelen, dat Ik hen volkomen doe te niet gaan en dat Ik Mijn verbond met hen verbreek. Want Ik ben geen veranderlijk mensch, maar *Ik ben Die Ik ben*, altoos Dezelfde, de HEERE, uit vrije verkiezing hun Ver-
45 bondsgod. Derhalve zal Ik dan ook ten laatste een keer brengen in hun lot, en Ik zal, hun ten beste, gedenken aan het onwankelbaar verbond, dat Ik heb opgericht met hun voorvaderen, die Ik voor de oogen der volken uit Egypte, het land hunner verdrukking, uitgeleid heb om hun voor immer tot een God te zijn. Ik ben de HEERE.

46 Dit alles wat hier is voorgeschreven, zijn de inzettingen, de ordinantiën en de wetten, welke de HEERE gegeven heeft om van kracht te zijn tusschen Zichzelf en de Israëlieten, op den berg Sinaï, door den dienst van Mozes[2]).

---

[1]) De Statenv. heeft „om hunnentwille", maar algemeen neemt men thans aan, dat bedoeld is: zonder hen.

[2]) Dit onderschrift slaat niet alleen op hfdst. 26, maar op al de voorgaande wetten, voorzoover die op of bij den Sinaï gegeven zijn.

III. AANHANGSEL: GELOFTE EN LOSSING. 27 : 1-34.

27 : 1 De HEERE gaf ook wettelijke voorschriften voor het
lossen van menschen of goederen, welke door een gelofte
2 aan Hem gewijd zijn. Hij zeide namelijk tot Mozes: Spreek
nu tot de Israëlieten en zeg tot hen: Wanneer iemand
door een gelofte zichzelf of een ander aan den HEERE wijdt
en hij wenscht deze gelofte in te lossen, dan is hij daarbij
gebonden aan de door u (of in uw plaats door den priester)
vastgestelde *schatting voor personen* welke den HEERE gewijd
zijn.
3 Indien de bij gelofte gewijde persoon iemand is van
het mannelijk geslacht van twintig tot zestig jaar oud, dan
zal de door u bepaalde prijs vijftig zilveren sikkelen be-
4 dragen, berekend naar den sikkel des heiligdoms[1]). Indien
het echter iemand is van het vrouwelijk geslacht, dan zal
5 de door u bepaalde prijs dertig sikkelen bedragen. Indien
het een persoon geldt van vijf tot twintig jaar, dan zult gij
den prijs voor iemand van het mannelijk geslacht bepalen
op twintig sikkelen en voor iemand van het vrouwelijk
6 geslacht op tien sikkelen. Indien het echter geldt een kind
van een maand tot een van vijf jaar, dan zal de prijs voor
een jongen vijf zilveren sikkelen, en die voor een meisje
7 drie zilveren sikkelen bedragen. Indien het een persoon
geldt van zestig jaar oud en daarboven, dan zal voor iemand
van het mannelijk geslacht de prijs door u op vijftien
sikkelen bepaald worden en voor iemand van het vrouwelijk
8 geslacht op tien sikkelen. Een uitzondering op deze regels
mag slechts dan gemaakt worden, als degene die de gelofte
heeft afgelegd, te arm is om den door u bepaalden prijs te
betalen. In dat geval moet men hem die gewijd is, voor
den priester stellen, opdat de priester hem moge schatten:

---

1) Zie vs 25. De waarde van een zilveren sikkel bedroeg in Nederlandsch geld ongeveer f 1.50.

overeenkomstig het vermogen van hem die de gelofte gedaan heeft, zal dan de priester den prijs bepalen.
9 Indien het bij gelofte gewijde *een stuk vee* is, namelijk van die dieren, welke men den HEERE ten offergave brengen mag, dan staat dit vast: alles wat iemand bij gelofte aan den HEERE gegeven heeft, behoort van dat oogenblik af aan
10 Hem toe, het is heilig. De gever zal het derhalve niet mogen verwisselen of verruilen voor een ander stuk vee: geen goed dier voor een slecht, noch een slecht dier voor een goed. Indien men van dezen regel afwijkt en — om welke reden ook — het eene stuk vee toch voor een ander verruilt, dan zal niet alleen het oorspronkelijk beloofde, maar ook het daarvoor in de plaats gekomen dier heilig zijn. Wat
11 eenmaal gegeven is, kan niet teruggenomen worden. Indien het daarentegen eenig onrein stuk vee betreft, waarvan men den HEERE geen offerande mag brengen, dan moet men dat dier (dat niet in het heiligdom komen mag) voor den dienstdoenden priester stellen, opdat deze het kan bezien.
12 Daarna zal de priester den prijs ervan bepalen, opdat het daarvoor ten bate van het heiligdom verkocht kan worden. Hij zal het schatten naardat het in zijn oogen waard is, hetzij goed of slecht, en over den prijs kan niet onderhandeld worden: naar uw schatting, priester, zal de prijs vaststaan.
13 Indien de gever het dier dan liever wil behouden, zal dit alleen mogelijk zijn door lossing. Wil hij het lossen, dan moet hij echter den door u geschatten prijs, met een vijfde deel vermeerderd[1]), als losgeld betalen.
14 Indien iemand nu *zijn huis* bij gelofte geheiligd heeft, zoodat het aan den HEERE gewijd is om Hem toe te behooren, zal daarvoor in wezen dezelfde regel gelden als voor een onrein stuk vee: de priester zal het schatten naardat het in zijn oogen waard is, hetzij goed of slecht; zooals de priester het huis geschat heeft, zal de verkoopprijs vast-
15 staan. Indien echter degene die zijn huis geheiligd heeft, het wenscht te lossen, moet hij den door u geschatten prijs, met een vijfde vermeerderd, als losgeld betalen. Dan eerst zal het huis weder van hem zijn.

---

1) Dit vijfde deel draagt het karakter van een boete; omdat de gelofte ten deele teruggenomen werd, werd de prijs met 20% verhoogd.

16 Een ander, eigensoortig geval is het, indien iemand
een gedeelte van *het akkerland*, dat hij erfelijk bezit, bij
gelofte aan den HEERE geheiligd heeft. De prijs, waarop gij
de waarde van dat stuk grond bepaalt, zal dan zijn in
overeenstemming met de waarde van hetgeen daarin ge-
zaaid wordt; derhalve zal een akker, voor welken men bij
het zaaien een homer[1]) gerst noodig heeft, op vijftig zilve-
17 ren sikkelen geschat worden. Deze bepaling geldt namelijk
voor het geval dat iemand zijn akker onmiddellijk van
het jubeljaar af geheiligd heeft. De prijs blijft dan vast
staan overeenkomstig uw schatting, zonder dat daar iets
afgedaan wordt, aangezien zij berekend is naar een tijdperk
18 van vijftig jaren. Maar indien hij de gelofte om zijn akker
te heiligen eenige jaren na het laatste jubeljaar heeft
afgelegd, dan zal de priester bij het berekenen van de door
hem jaarlijks te betalen geldsom[2]) in aanmerking nemen
het getal der jaren, die nog over zijn tot aan het eerst-
komend jubeljaar. Van den door u geschatten volledigen
prijs moet dan een deel afgetrokken worden, in overeen-
stemming met het aantal der reeds verloopen jaren. Het
voorwerp der gelofte is toch in den grond der zaak de
jaarlijksche opbrengst, aangezien het mogelijk is, dat het
19 grondbezit weder aan den eigenaar toevalt. Het zal hem
die den akker geheiligd heeft, immers geoorloofd zijn dien
vóór het jubeljaar te lossen. Indien hij dit zeer bepaaldelijk
wenscht te doen, dan moet hij echter den door u geschatten
prijs, vermeerderd met een vijfde deel, als losgeld betalen.
Dan eerst zal die akker weder geheel tot zijn beschikking
20 zijn. Ingeval hij evenwel niet tot lossing van den akker
overgaat, of ook ingeval hij dien akker aan een ander man
verkocht heeft vóór het volgend jubeljaar, dan is daardoor
zijn eigendomsrecht en zijn recht van lossing voorgoed ver-
vallen. Het stond hem immers niet vrij om dien door een
21 gelofte geheiligden akker te verkoopen. Wanneer deze dan
ook in het volgend jubeljaar door den kooper is vrijgege-
ven, zal hij niet tot den oorspronkelijken eigenaar terug-

---

1) Een homer (= 10 efa) staat ongeveer gelijk met 364 L. en is wel te onderscheiden van een gomer (= $^1/_{10}$ efa, zie Ex. 16 : 36).

2) Feitelijk verplichtte de gelofte den eigenaar tot betaling van één sikkel 's jaars voor elke homer gerst, die hij uitzaaide op den gewijden akker.

keeren, maar den HEERE geheiligd zijn. Zulk een akker, die niet tijdig gelost is of die zelfs onderhands verkocht is, staat op één lijn met een akker, die onder den ban[1]) ligt: hij zal voor immer het eigendom des priesters zijn.

22 Eenigszins anders zal men handelen in het geval dat iemand bij gelofte aan den HEERE een akker geheiligd heeft, dien hij van een ander gekocht had en die derhalve geen
23 deel uitmaakt van zijn onvervreemdbaar grondbezit. Dan zal de priester hem in rekening brengen het bedrag van de door u geschatte waarde der opbrengst tot aan het volgend jubeljaar. Hij is verplicht om op dienzelfden dag deze door u bepaalde geldsom in haar geheel te storten, als een aan den HEERE en Zijn heiligdom gewijd bedrag.
24 In het jubeljaar zal deze akker dan weder in het bezit komen van dengene, van wien hij hem gekocht had, dus van den oorspronkelijken eigenaar van het land[2]).

25 Een algemeene regel voor de bepaling van deze en andere bedragen is deze, dat steeds gerekend zal worden met den heiligen sikkel. De waarde daarvan zal in onderscheiding van den gewonen sikkel vast staan op twintig gera[3]).

26 Niet alle goederen komen in aanmerking om bij gelofte aan den HEERE gewijd te worden. Daarvan is allereerst *uitgezonderd het eerstgeborene* van het reine vee, dat als zoodanig reeds aan den HEERE toebehoort. Het zal niemand geoorloofd zijn dit aan Hem te wijden, hetzij een rund of een stuk kleinvee. Het is eenvoudig des HEEREN eigendom.
27 Doch indien het beloofde dier het eerstgeborene is van een onrein dier en het dus niet op het altaar mag komen, dan moet de gever het loskoopen voor den door u bepaalden prijs, dien hij met een vijfde zal vermeerderen. Indien het niet door hem losgekocht wordt, moet het ten bate van Mijn heiligdom voor den door u bepaalden prijs verkocht worden.

28 In de voorgaande bepalingen is telkens de mogelijkheid van de lossing of verkoop gesteld. Evenwel is daarvan geen

---

1) Zie vs 28.
2) Volgens den regel van 25 : 23-28.
3) Een gera is ruim 0.8 gr., een beka of gewone sikkel is ruim 8 gr.; hiervan is sprake in 2 Kron. 9 : 16. De heilige sikkel is 2 beka, d.i. 16.37 gram.

sprake bij al hetgeen *onder den ban* ligt[1]). Alwat iemand onder den ban gebracht en dus onvoorwaardelijk aan den HEERE Zelf afgestaan en overgeleverd heeft, uit al zijn bezittingen, hetzij van menschen of van vee of van zijn grondbezit, dat is uitgesloten van het recht van lossing of verkoop. Want al wat plechtig door den ban gewijd is, dat behoort den HEERE alleen toe als Zijn bij uitnemendheid heilig eigendom en kan dus nooit in andere handen overgaan.
29 Ook voor elke gebannene onder de menschen, alwie door een gerechtelijk vonnis met den ban geslagen is, is deze regel van kracht. Hij kan op geen enkele wijze worden bevrijd of losgekocht; integendeel, hij zal zeker gedood worden[2]).
30 Ten slotte is het ook een bijzonder geval met *de tienden*, hetzij van het gewas des velds, hetzij van de vrucht van het geboomte. Ook van al deze voortbrengselen is het tiende gedeelte voor den HEERE. Het behoort Hem toe en is als zoodanig iets heiligs, dat derhalve niet meer door
31 een gelofte gewijd kan worden. Wel is het geoorloofd om een tiende te lossen. Maar indien iemand van dit recht wil gebruik maken en van zijn tienden iets zal willen lossen, dan moet hij de waarde daarvan, vermeerderd met een
32 vijfde, als losgeld betalen. Wat aangaat alle tienden van runderen en kleinvee, alles wat onder den staf van den herder doorgaat, ook daarvan is bij het tellen elk tiende dier als zoodanig den HEERE ten eigendom gewijd; het
33 moet Hem worden afgestaan. Men zal daarbij geen onderzoek doen naar de gesteldheid van het dier, of het goed of slecht is. Ook mag men het niet verruilen voor een ander stuk vee, en indien men dit toch doet, dan zal niet alleen het tiende, maar ook het daarvoor in de plaats gekomen dier den HEERE ten eigendom gewijd zijn; het recht van lossing is dan niet meer van toepassing, omdat men zich aan het eigendomsrecht des HEEREN vergrepen heeft.
34 Dit alles wat hier is voorgeschreven, zijn de geboden, welke de HEERE aan Mozes op den berg Sinaï geboden heeft om onderhouden te worden door de Israëlieten[3]).

---

1) Verg. Num. 18 : 14.
2) Verg. 20 : 2, Deut. 13 : 13.
3) Dit onderschrift heeft zakelijk denzelfden zin als dat van hfdst. 26. Hfdst. 27 vormt een aanvulling van de Sinaï-wetten.

INHOUD.

Pag.

Ter inleiding 5

EERSTE HOOFDDEEL: DE DIENST DER VERZOENING NAAR DEN WIL DES HEEREN. (1 : 1—16 : 34).

I. *De offerwetten des HEEREN.* 1 : 1—7 : 38 11

1. Brandoffers. 1 : 1-17 11
2. Spijsoffers. 2 : 1-16 13
3. Dankoffers. 3 : 1-17 15
4. Zondoffers. 4 : 1—5 : 13 17
5. Schuldoffers. 5 : 14—6 : 7 25
6. Offervoorschriften voor de priesters. 6 : 8—7 : 21 27
7. Slotbepalingen. 7 : 22-38 33

II. *De priesters des HEEREN.* 8 : 1—10 : 20 36

1. Wijding der priesters. 8 : 1-36 36
2. De ambtsaanvaarding; Aärons eerste offeranden. 9 : 1-24 41
3. Dood van Nadab en Abihu; voorschriften in verband daarmede. 10 : 1-20 44

III. *Reinheidswetten.* 11 : 1—15 : 33 49

1. Spijswetten: reine en onreine dieren. 11 : 1-47 . . 49
2. De onreinheid der kraamvrouw. 12 : 1-8 . . 53
3. Voorschriften bij melaatschheid. 13 : 1—14 : 57 . 54
   a. Aan menschen. 13 : 1-46 54
   b. Aan kleeding. 13 : 47-59 60
   c. Over reiniging en reinverklaring. 14 : 1-32 . . 62
   d. Over uitslag aan huizen. 14 : 33-57 . . . 67
4. Verontreiniging door vloeiïngen. 15 : 1-33 . 70

IV. *De groote Verzoendag.* 16 : 1-34 75

TWEEDE HOOFDDEEL: DE HEILIGING DES LEVENS NAAR DEN WIL DES HEEREN. (17 : 1—27 : 34).

I. *Het heilige volk des HEEREN.* 17 : 1—25 : 55 . . 83

1. Slechts één wettige slacht- en offerplaats. 17 : 1-9 83
2. Verbod om bloed te nuttigen. 17 : 10-16 . . . 85
3. Geen onkuischheid en bloedschande. 18 : 1-30 . 86
4. Heiliging van alle levensverbanden. 19 : 1-37 . . 91
5. Strafbepalingen tegen schending der heiligheid. 20 : 1-27 99
6. Het heilighouden van den priesterstand. 21 : 1-24 104
7. Het heilighouden der offergaven. 22 : 1-33 . . 108
8. De heiliging van den Sabbat en de feesttijden. 23 : 1-44 114
9. De zorg voor licht en spijs in het heiligdom. 24 : 1-9 121
10. De ontheiliging van des HEEREN Naam gestraft. 24 : 10-23 123
11. De heiliging van het grondbezit: Sabbat- en Jubeljaar; lossing en vrijlating. 25 : 1-55 . . . 125

II. *Beloften en bedreigingen.* 26 : 1-46 134

1. Zegen bij gehoorzaamheid. 26 : 1-13 . . . 134
2. Vloek bij ongehoorzaamheid. 26 : 14-39 . . . 136
3. Ontferming bij inkeer. 26 : 40-46 139

III. *Aanhangsel: Gelofte en lossing.* 27 : 1-34 . . . 141